

วารสารดำรงราชานุภาพ

ปีที่ 7 ฉบับที่ 24 กรกฎาคม - กันยายน 2550 ISSN 1513-6884

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข และเศรษฐกิจพอเพียง

วารสารดำรงราชานุภาพ
DAMRONG RAJANUPHAB JOURNAL

สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงมหาดไทย

ตราประจำพระองค์
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

“บทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏ
ในวารสารดำรงราชานุภาพ
เป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
สถาบันดำรงราชานุภาพและ
บรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย”

วารสารดำรงราชานุภาพ DAMRONG RAJANUPHAB JOURNAL

คณะผู้จัดทำวารสารดำรงราชานุภาพ

เจ้าของ	สถาบันดำรงราชานุภาพ	
คณะที่ปรึกษา	นายพงศ์ไพยม	วาศภูติ
	นายสาโรช	คัมภีร์
	ดร.พีรพล	ไตรทศวิทย์
	นายสุรอรธ	ทองนิรมล
	นายสมชาย	ชุ่มรัตน์
บรรณาธิการบริหาร	นายชยาวุธ	จันทร์
บรรณาธิการ	นายสงวน	ธีระกุล
กองบรรณาธิการ	นางณิษฐา	แสงทอง
	นางวันเพ็ญ	ทรงวิวัฒน์
	นางรัตนภรณ์	ศรีพิศม์
	นางจรัญญา	ศรีไพร
	นางกาญจนา	แจ่มจันทร์
แบบปก	นางสาวอจนา	เดชะพันธุ์

สถานที่ติดต่อ

สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200
โทร. 0-2221-5958 โทรสาร 0-2222-4157
<http://www.stabundamrong.go.th>

บทความวิชาการ

สถาบันดำรงราชานุภาพ เป็นส่วนราชการระดับสำนักสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รับผิดชอบส่วนหนึ่ง คือ การบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management)

ในการนี้ สถาบันดำรงราชานุภาพ ต้องดำเนินการตามแผนการจัดการความรู้ตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ปีงบประมาณ 2550 เรื่อง การวางแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ดังนั้น เพื่อสนับสนุนความรู้แก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยให้มีความรู้ และแง่คิด

เรื่องยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาตนเอง และพัฒนางานในการปฏิบัติราชการ วารสารฯ ฉบับนี้ จึงนำเสนอเนื้อหาในประเด็นหลัก เรื่องยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข และเศรษฐกิจพอเพียง

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความมาลงในวารสารฯ ฉบับนี้ อนึ่ง บทความทุกเรื่องในวารสารฉบับนี้ จะเผยแพร่ในเว็บไซต์ของสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (www.stabun.damrong.go.th) ด้วย

กองบรรณาธิการ

หน้า

❖	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	น.พ.เกษม วัฒนชัย	1
❖	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวิสัยทัศน์ประเทศไทย ในกระแสโลกาภิวัตน์	สุชาดา วัฒนา	14
❖	กระทรวงมหาดไทยกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุข	พีรพล ไตรทศวิทย์	26
❖	การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขในระดับจังหวัด	สุวรรณี คำมั่น	33
❖	เศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม	รัตนา วิสัยกุล	41
❖	ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข : การขับเคลื่อนปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	ระเบียบ จินดา	61
❖	ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขกับแผนชุมชน	รังสรรค์ หังสนาวิน	68
❖	ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดนครนายก	สำนักงานจังหวัดนครนายก	75
❖	โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดศรีสะเกษ	วิโรจน์ ชลวิริยะกุล	81
❖	เสียงวิพากษ์เรื่องการนำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ไปปฏิบัติในภูมิภาค	จรัญญา ศรีไพร	90
❖	บ้านด้าย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น	ณัฐา แสงทอง	98
❖	สุขอย่างพอดี มีอย่างพอเพียง	สุพล โพธิ์แก้ว	104
❖	สุขภาพดี : รากฐานสำคัญของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมแห่งความสุข	เจษฎา นกน้อย	111

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง¹

ศาสตราจารย์นายแพทย์เกษม วัฒนชัย²

ฯพณฯ องคมนตรี ได้บรรยายพิเศษ
ให้แก่หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น
ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำเยาวชน ตาม
คำเชิญของผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี เมื่อ
วันที่ 13 มิถุนายน 2550 มีกรอบการ
บรรยายประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 เรื่อง
คือ

เรื่องแรก เรื่องการเปลี่ยนแปลง

เพราะว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ถ้า

ถามว่าคืออะไร ตอบสั้นๆ ว่า คือหลักคิด
หลักปฏิบัติ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง
สำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลง...

¹ นายศักดิ์ไทย ผูกไมตรี เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานจังหวัดราชบุรี สรุปและเรียบเรียงจากคำบรรยายของ ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย ตามโครงการอบรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเรื่อง "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" แก่หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำเยาวชน เมื่อ 13 มิถุนายน 2550 ณ โรงแรมโกลเด้นซิตี จังหวัดราชบุรี

² องคมนตรี

เรื่องที่สอง เรื่องคุณธรรม เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้สร้างเงื่อนไขไว้ว่า ถ้าใครจะเอาไปใช้ที่ไหนต้องไปทำที่นั่นให้เป็นสังคมคุณธรรมให้ได้ก่อน...

เรื่องที่สาม อันเชิญกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานให้คนไทยในวาระต่างๆ ในหลายปีที่ผ่านมา เพื่อจะได้เข้าใจถึงปรัชญาได้ง่ายขึ้น เพราะว่าทรงอธิบายไว้อย่างละเอียดทุกแง่มุมแล้ว

เรื่องที่สี่ เป็นเรื่องเนื้อหาของปรัชญาเองว่า คืออะไร เอาไปใช้ได้อย่างไร ใช้แล้วจะเกิดผลอย่างไร

เรื่องสุดท้าย วิธีทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ท่านเป็นพระมหากษัตริย์ไทยมา 61 ปีแล้ว วันที่ 9 มิถุนายนนี้ ครบ 61 ปี ถ้าจะรวบรวมพระราชกรณียกิจที่เราจะศึกษา เรียนรู้ได้ก็มีหลายกลุ่ม

กลุ่มแรกก็คือ **"โครงการตามพระราชดำริ"** หรือที่เราเรียกว่า **"โครงการในพระราชดำริ"** มีทั้งหมดประมาณ 3,000 โครงการทั่วประเทศ...

กลุ่มที่สอง ที่ได้พระราชทานให้พวกเราคือ **"โครงการหลวง"** เฉพาะ 5 จังหวัดภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์สำหรับเลิกปลูกฝิ่นในประเทศเรา แล้วก็ให้ชาวไทยภูเขาที่มีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และทำสำเร็จแล้ว...

กลุ่มที่สาม **"พระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องเฉพาะ"** ทรงตั้งเป็นโครงการขึ้นมาก่อน เมื่อยั่งยืนแล้วก็เปลี่ยนเป็นมูลนิธิ

กลุ่มที่สี่ **"ประมวลกระแสพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท"** คำพูด คำสอนของพระองค์ท่าน พูดง่าย ๆ ก็คือ คำพูด คำสอนของพระองค์ท่านในโอกาสต่างๆ ขณะนี้ก็มีคนไปรวบรวมเป็นเรื่อง ๆ แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๆ เผยแพร่แล้วมาศึกษากัน...

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ทรงออกแบบมาเพื่อให้เป็นวิถีชีวิตปฏิบัติ กับบุคคล องค์กร ชุมชน เพื่อให้เข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ ไม่เป็นโรคเอดส์ทางเศรษฐกิจ ไม่เป็นโรคเอดส์ทางสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นโรคเอดส์ทางคุณธรรม ไม่เป็นโรคเอดส์ทางวัฒนธรรม ท่านบอกให้ต้องเข้มแข็ง 4 ด้าน ครอบคลุมใครจะเข้มแข็งต้องเอา 4 ด้าน ชุมชนไหนจะเอาเข้มแข็งต้อง 4 ด้าน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่ง บริษัทเอกชนไหนจะเข้มแข็งต้องทั้ง 4 ด้าน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่ง 4 ด้านก็คือ 1) ด้านวัตถุหรือสร้างเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมหรือด้านคุณธรรมสังคมรวมอยู่ในนั้น 3) ด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านวัฒนธรรม ต้อง 4 ด้าน ปรัชญานี้ต้องการให้เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ทั้งระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับบริษัท ระดับชุมชน

เรื่องการเปลี่ยนแปลง

ขออนุญาตอันเชิญกระแสพระราชดำรัสในวันขึ้นปีใหม่ เมื่อปี 2521 ดังนี้ **"...วิถีการดำเนินของบ้านเมืองและของประชาชนโดยทั่วไปมีความเปลี่ยนแปลงมาตลอด..."** ก็หมายความว่า คนไทยประเทศไทย เจอการเปลี่ยนแปลงมาตลอด... อันนี้เป็นกระแสพระราชดำรัสที่สำคัญมาก ผมขอพูดถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลง 3 หัวข้อ ง่ายๆ

ข้อแรกก็คือ ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง ถ้าใครที่นับถือศาสนาพุทธเราก็มีคำว่า **อนิจตา** ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลง โรงเรียนเปลี่ยนแปลง บริษัทเปลี่ยนแปลง ชุมชนเปลี่ยนแปลง จังหวัดนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลง ชีวิตเราก็เปลี่ยนแปลง ครอบครัวเราก็มีการเปลี่ยนแปลง มีสุขมีทุกข์

ข้อสอง การเปลี่ยนแปลงเกิด

จากเหตุปัจจัย ท่านพุทธทาสพยายามดึงจากพระไตรปิฎกบอกว่าเรื่องเหตุและผล มีเชิงเดียวและเชิงซ้อน เหตุหนึ่งทำให้เกิดผลหนึ่ง อาจจะเป็นเชิงเดียวแล้วก็จบแค่นั้นก็ได้ คือ **อิทัปปัจจยตา** แต่มันอาจจะเป็นวงจรของการเปลี่ยนแปลงก็ได้ เหตุที่หนึ่งทำให้เกิดผลที่หนึ่ง ผลที่หนึ่งกลายเป็นเหตุที่สอง ทำให้เกิดผลที่สอง ผลที่สองเป็นต้นเหตุของเรื่องที่สาม ทำให้เกิด

ผลที่สาม คือเป็นวงจรของการเปลี่ยนแปลงเป็นเชิงซ้อนก็ได้ **ปฏิจจสมุปบาท** อันนั้นก็เป็นเชิงซ้อน ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง เราอาจจะต้องดูเหตุปัจจัย... ธรรมชาติการเปลี่ยนแปลง

ข้อที่สาม มีฝรั่งคนหนึ่งเมื่อร้อยกว่าปีแล้ว เค้าบอกว่า การเปลี่ยนแปลงบางอย่างเป็นวงจรมีขึ้นมีลง ไม่ใช่พอน้ำเน่าแล้ว ต้อง

เน่าไปจนชั่วฉัณฉัณวันคร ไมใช่ อาจจะแก้ไขหายได้ แล้วกลับมาดีก็ได้ เป็นวงจรมีขึ้นมีลง ทำให้คนมีความหวัง ช่วงนี้บริษัทแยเลยขาดทุน เราไปดูว่าเหตุของการขาดทุนคืออะไร แล้วถ้าเราไปหยุดเหตุของการขาดทุน มันอาจจะเท่าทุนก็ได้ในปีต่อไป หรือกำไรในปีต่อไปก็ได้ มันเป็นวงจรมีขึ้นมีลง โรงเรียนก็

เหมือนกัน โรงพยาบาล องค์กรต่างๆ
เหมือนกัน ขาขึ้นต้องไม่ประมาท ขาลง
ต้องรีบยับยั้ง และที่สำคัญคือ **ต้องมี**
เครื่องติดตามว่ามันกำลังขึ้นหรือลง...

เรื่องที่สอง คือ เรื่องคุณธรรม

คุณธรรมอยู่ใกล้ตัวมากๆ เอมามา
หยิบใช้เมื่อไหร่ก็ได้ คุณธรรมไม่ใช่อยู่สูง
สูงเกินไป แล้วไม่รู้ว่ามันคืออะไร คุณธรรม
อยู่ใกล้ตัว ผมแปลของผมง่ายๆ ว่า
คุณธรรม คือ สิ่งที่มากำกับจิตใจเรา
เหมือนผู้กำกับหนังกำกับนักแสดง กำกับ
ให้จิตใจเราแสดงออกมาเป็นคำพูดกับการ
กระทำ บังคับใจเราให้เดิน แล้วออกมา
เป็นคำพูดและการกระทำที่เราเรียกว่า
พฤติกรรม ถ้ามันกำกับจิตใจเราออกมา
ในทางที่ดี ที่จริง ที่งาม แล้วบอกคนนั้นมี
คุณธรรม แต่ถ้าไปกำกับจิตใจแล้วออกมา

เป็นชั่ว เป็นเท็จ เป็นอับลัทธิ เรียบอก
คนนั้นไม่มีคุณธรรม **คุณธรรมอยู่ใน**
สมองเรา ไปกำกับความคิดเรา แล้วออก
มาเป็นความดี ความจริง ความงาม เรา
บอกคนนี้มีคุณธรรม ถ้าออกมาเป็นความ
ชั่ว ความเท็จ ความอับลัทธิ เรียบอก
คนนี้ไม่มีคุณธรรม เรามีเครื่องมือที่จะ
บอกว่า อันนี้ดีหรือชั่ว จริงหรือเท็จ งาม
หรืออับลัทธิ หลายชุด

ชุดแรกคือ ศาสนา ศาสนธรรม
ประเทศเราขณะนี้มีความเชื่อที่เป็นทางการ
ยอมรับโดยกรมการศาสนาอยู่ 5 ศาสนา
คือ ศาสนาพุทธ มีคนนับถืออยู่ประมาณ
95% ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนา
ซิกข์ และศาสนาพราหมณ์ฮินดู ทั้ง 5
ศาสนา จะมีศีลธรรมหรือข้อกำหนดต่างๆ
กัน **ศีลธรรมคือข้อกำหนดความ**
ประพฤติของแต่ละศาสนา ออกมาเป็น
ศีลธรรมแต่ว่ามันมีซ้ำกันอยู่ 3 พื้นที่ใหญ่ๆ

หนึ่ง **ทุกศาสนาสอนให้คนยึดความจริงความสัตย์** ไม่มีศาสนาไหนสอนให้คนไปปดมดเท็จ

สอง **ทุกศาสนาสอนให้คนเคารพในความเป็นคนของคนอื่น** อย่ารังเกียจคนอื่น นี่คือน้ำใจของศาสนา ที่รบกัันฆ่ากันเพราะไปแปลอีกเรื่องหนึ่งเค้าเรียกว่าแปลแบบสุดโต่ง

สาม **ทุกศาสนาสอนให้คนมีความรักความเมตตาต่อกัน** ไม่มีที่สอนให้ไปฆ่ากัน อันนั้นเป็นพวกที่ สุดโต่ง เป็นพวกที่ใช้ไม่ได้

ชุดคุณธรรมชุดที่สอง เราเรียกว่า **จริยธรรม** จริย แปลว่า ข้อปฏิบัติ เป็นสิ่งที่พวกเราเป็นคนบัญญัติขึ้นมา ไม่ใช่ ศาสดาบัญญัติ ไม่เกี่ยวกับศาสนา แต่พวกเรามาบัญญัติเอง เช่น จริยธรรมทั่วไป จริยธรรมเฉพาะวิชาชีพ จริยธรรมของตำรวจ ตำรวจควรจะทำอะไรและห้ามทำ อะไร จริยธรรมของพยาบาล พยาบาลควรจะทำอะไรและไม่ควรทำอะไร จริยธรรมของนักการเมือง นักการเมืองควรจะทำอะไรและต้องไม่ทำอะไร นี่ต้องห้ามไว้ของหมอ ของสถาปนิก ของใครต่อใคร ทุกอาชีพต้องมีจริยธรรม เพื่อให้อาชีพนั้นมีศักดิ์มีศรีสมควรแก่ศรัทธาของประชาชน...

ชุดที่สามคือ **นิติธรรม** คือหลักกฎหมายใช้สำหรับเป็นเครื่องมือในการ

บอกผิดชอบชั่วดีสำหรับการบริหารประเทศ บริหารบ้านเมือง

ชุดที่สี่เป็นชุดสำหรับบริหารองค์กร ทั้งองค์กรรัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน องค์กรประชาชน เราเรียกว่า **ธรรมาภิบาล** หรือบรรษัทภิบาล ตามแต่จะเรียกกัน

ชุดที่ห้า เป็นชุดสำหรับสร้างความสงบสุขในสังคมใดๆ ออกมาในรูปของ **ขนบธรรมเนียมประเพณี มารยาท** มารยาทของชนเผ่าหนึ่งบอกว่า เวลาเจอกันให้แลบลิ้น เพื่อแสดงการทักทายกัน มารยาทอีกชนเผ่าหนึ่งบอกว่าแลบลิ้นไม่ได้ หยาบคาย ไม่ต้องเหมือนกันก็ได้ แต่เป็นที่ยอมรับ

ชุดที่หก เป็น **คุณธรรมประจำตระกูล** เป็นคุณธรรมประจำครอบครัว เพราะฉะนั้นใครที่เป็นคุณพ่อคุณแม่ปู่ย่าตายาย มีหน้าที่ต้องสร้างคุณธรรมประจำตระกูลประจำครอบครัวเพื่อจะได้ถ่ายทอดอบรมให้แก่ลูกหลาน ถ้าเราจะสร้างสังคมคุณธรรมต้องร่วมมือกันหลายฝ่าย ครอบครัว ศาสนา ระบบการศึกษา กระบวนการยุติธรรม สื่อมวลชน องค์กรทุกประเภท ไม่ว่าองค์กรรัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชนต้องช่วยกัน ถ้าเราอยากสร้างจังหวัดราชบุรีให้เป็นจังหวัดคุณธรรม ให้เป็นจังหวัดสีขาว ต้องช่วยกัน แล้วถ้าเราจะเอาปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงมาใช้ที่จังหวัดเรา เงื่อนไขอันหนึ่ง คือ ต้องสร้างจังหวัดนี้เป็นจังหวัดคุณธรรม ก่อน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานคุณธรรมให้พวกเราเป็นระยะๆ เมื่อวันที่ 9 ท่านก็พระราชทานให้ 4 ข้อ

ข้อแรกบอกว่า **ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน** ผมใช้สั้นๆ ว่า **"เมตตาธรรม"** ท่านเตือนให้คนไทยมีเมตตาธรรมต่อกัน

ข้อสอง ท่านบอกว่า **ต่างคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูล ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน** ให้งานที่ทำสำเร็จผลทั้งแก่ตน ผู้อื่น และประเทศชาติ ผมใช้คำว่า **"สามัคคีธรรม..."**

ข้อสาม ท่านพระราชทานว่า **ทุกคนประพฤติตนในความสุจริต ในกฎกติกา ในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอภาค** ผมใช้คำว่า **"สุจริตธรรม"** จะได้จำง่ายไม่ใช่ว่าเลียงกฎหมายหลีกกฎหมาย แก้กกฎหมายเพื่อให้ตัวเองได้ประโยชน์อยู่ฝ่ายเดียว

ข้อสี่ **ต่างคนพยายามทำความเห็นของตนให้ถูกต้อง เทียงตรง มั่นคง อยู่ในเหตุผล** ความคิดต้องยึดความจริง ความสัตย์ แล้วก็ต้องมีเหตุมีผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเงื่อนไขสำคัญ คือ ต้อง

มีเหตุผล เวลาจะคิดอะไรทำอะไรต้องมีเหตุมีผล อธิบายได้ ผมใช้คำว่า **"ความเที่ยงธรรม"**

สรุป เมื่อวันที่ 9 มิถุนายนที่ผ่านมา ท่านได้พระราชทานคุณธรรม 4 ประการให้แก่คนไทย ย่อๆ ข้อ 1 คือเมตตาธรรม ให้มีความเมตตาต่อกัน ห่วงดีต่อกัน ข้อ 2 ให้สามัคคีธรรม เกื้อกูลกัน ประสานประโยชน์กัน ข้อ 3 คือ สุจริตธรรม ให้มีความสุจริตใจ บริสุทธิ์ใจ และข้อ 4 คือ ความเที่ยงธรรม

เรื่องที่ 3 เรื่องกระแสพระราชดำรัส

เนื้อความของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานมาทำเป็นปรัชญาหลักในแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 9 พระราชทานมา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ก่อนและหลังนั้นได้รับสั่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปรัชญานี้หลายโอกาสด้วยกัน กระแสพระราชดำรัสที่เกี่ยวกับปรัชญาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อเดือนธันวาคม 2542 พระราชทานปลายเดือนพฤศจิกายน อีกไม่กี่วันต่อมาวันที่ท่านมีพระราชดำรัสกับประชาชนทั่วประเทศ วันที่ 4 ธันวาคม ท่านรับสั่งว่า คำว่า Sufficiency Economy หรือเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ

จะมีได้อย่างไรเพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ไม่มีในตำรา เรามีความคิดใหม่ สามารถเอาไปปรับปรุง เอาไปใช้ในหลักการ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น รับสั่งไว้เมื่อธันวาคม 2542 ประมาณ 7-8 ปีมาแล้ว แต่ที่น่าสนใจคือ ท่านได้รับสั่งว่า ถ้าเอาไปใช้จะทำให้เศรษฐกิจของไทยและของโลกพัฒนาดีขึ้น อย่างที่บอกเมื่อกี้ ปีกลายทางสหประชาชาติได้รับรองว่า ปรชัญนี้ใช้ได้ทั่วโลก

มีกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ถ้าพวกเราจำได้ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 รัฐบาลสมัยนั้นปล่อยลอยตัวค่าอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาท... ตอนนั้น บริษัทต่างๆ เจ๊งกันเป็นแถวเลย ล้มละลาย กัน... ท่านรับสั่งว่า สมัยก่อนพอมีพอกิน สมัยนี้ชักจะไม่พอกินพอกิน ตอนนั้น 2541 รับสั่งอย่างนี้ ต้องมีนโยบายที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ทุกคนมีความพอเพียง พอเพียงนี้หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ ผมว่าใน 50 หมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านยากจนที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีพูดเมื่อกี้ ผมว่าเราช่วยกันเราอาจจะเอากะแสรพระราชดำรัสในตรงนี้ คือทำยังไงให้เขาพอกินพอกินพออยู่ เป้าหมายของ จปฐ. ใช้ปีนี้ปีหน้าเป็นเกณฑ์ เดี่ยวผมจะบอกกลไกในการเอาปรชัญนี้มาใช้ แล้วก็สร้างตัวชี้วัด แล้วสร้างแผนและเป้าหมาย มาตั้งเป้าหมาย

ได้เลย หมู่บ้านของราชบุรี 50 หมู่บ้านที่ยังอยู่ในเขตยากจน เราลองมาวิเคราะห์ดูว่าจะทำยังไงให้พ้นยากจนได้

เมื่อ 4 ธันวาคม 2543 ท่านพูดถึงคำว่าประหยัด หมายความว่าประหยัด แต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วย ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุข แสดงว่าเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน ต้องการให้คนมีความสุข ถ้าทำแล้วมีความสุข แสดงว่าผิดไปใช้ผิดทำแล้วต้องมีความสุข ทำแล้วต้องไม่ฝัน ต้องมีความสุข ปี 2543 ท่านรับสั่งว่าอย่างนั้นตกลง**ประหยัดเป็นทางสายกลาง** สุดโต่งไปทางมากก็คือ ฟุ่มเฟือย สุดโต่งมาทางขาดแคลนเกินไปก็คือ ตระหนี่ขี้เหนียว ต้องเอาทางสายกลาง ประหยัด คนไทยไม่ค่อยชอบเปิดพจนานุกรมดูความหมายของคำ เปิด Dictionary มากกว่าเปิดพจนานุกรม เพราะฉะนั้นเราเลยเบลลๆ มันคล้ายๆ มันซ้อนๆ กันอยู่ พอพูดถึงใครบอกประหยัด จะนึกถึงว่าคนนั้นขี้เหนียว ถ้าพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียงจะคิดว่าไม่ต้องรวยไม่ต้องใช้เงินไม่ใช่เลยคนละเรื่องเลย เข้าใจผิดกันเยอะเลยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง...

เมื่อปี 2502 ก็รับสั่งเรื่องการประหยัดว่า การใช้จ่ายโดยประหยัดจะเป็นหลักประกันความสมบูรณ์พูนสุข

ของผู้ประหยัดและครอบครัว ช่วยป้องกันความขาดแคลนในวันข้างหน้า การประหยัดดังกล่าวจะมีผลดีไม่เฉพาะกับผู้ประหยัดเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์กับประเทศชาติ... ถ้าเราประหยัดได้ เวลาเมืองไทยจะสร้าง Mega Project ไม่ต้องไปกู้เงินต่างประเทศ กู้เงินคนไทยในประเทศ ตอนนี้จะสร้างรถไฟฟ้า สี่มวง ต้องไปกู้ญี่ปุ่นบ้าง เพราะเราไม่มีเงิน คนไทยไม่มีเงินให้ตัวเอง ต้องไปกู้ต่างประเทศ ประหยัด ฟุ่มเฟือย ตระหนี่ ประหยัดท่านรับสั่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประหยัดและครอบครัว และก็เป็นประโยชน์กับประเทศชาติด้วย ผมคิดว่าปรัชญานี้ต้องการให้เราทำงานหนัก แล้วให้เราใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลตามอัตภาพ ท่านรับสั่งถึงการกู้เงินปี 2540 การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ แต่ถ้ากู้แล้วทำให้มีรายได้ คือ กู้แล้วเอามาลงทุนกู้แล้วมาทำให้เกิดรายได้ดี การลงทุนของรัฐเอ๋ย อะไรเอ๋ย แล้วทำให้เกิดรายได้ดี อันนี้ดี กู้ลงทุน มีรายได้ใช้หนี้ดี กู้ซื้อของไม่จำเป็น ใช้ของฟุ่มเฟือย เอาไปเล่นการพนัน ซื้อหอย อะไรต่างๆ ไม่ดี เพราะหนี้เพิ่มขึ้นมา...

4 ธันวาคม 2548 ทรงเน้นย้ำว่า คำที่สำคัญที่สุดคือ คำว่าพอ ต้องสร้างความพอที่สมเหตุสมผลให้กับตัวเองให้ได้

แล้วจะพบกับความสุข... ท่านมีหนี้ล้าน ความพอของท่านอยู่ตรงหนี้ล้าน ของเรามีหนี้ก็อีกแสนกว่าบาท ความพอเหมาะของเรา จะไม่เท่าเศรษฐีหนี้ล้าน มันคนละอย่างกัน นักเรียน 30 คนในชั้น พ่อแม่มีฐานะต่างๆ กัน บางคนร่ำรวย บางคนปานกลาง บางคนก็กระเป๋ียดกระเสียกว่าจะส่งลูกมาเรียนได้ ลูกต้องรู้ว่าความพอประมาณตามอัตภาพตัวเองอยู่ตรงไหน เราจะไปเอาอย่างเพื่อนหมดไม่ได้ เพื่อนเค้ามีมือถือเราจะมีด้วย ทั้งๆ ที่ พ่อกับแม่นี้แทบตาย กว่าส่งเงินให้ลูกได้ อันนี้ลูกต้องมีเหตุผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบอกว่า ต้องพอประมาณตามอัตภาพตัวเอง และต้องมีเหตุผลอธิบายให้ได้ด้วย ต้องมีสติมีปัญญา ไม่งั้นก็เพื่อเจ้อหลงเป็นโมหะคิดว่าพอรวย มีภาษีเงิน พ่อก็คิดว่าลูกเรียนดี ที่จริงเรียนตก แต่เขียนไปบอกว่าได้ A หมดเลย ลูกก็คิดว่าพอรวย เพราะว่าพ่อก็พยายามกระเป๋ียดกระเสียส่งเงินมาให้ลูก ไม่อยากให้ลูกลำบาก จึงต้องบอกความจริงซึ่งกันและกันทั้งพ่อและลูก เพื่อจะได้รู้ว่าตัวเองอยู่ตรงไหน ที่ท่านบอกว่าพอ **ต้องสร้างความพอที่สมเหตุสมผลให้กับตัวเอง** ตามอัตภาพของตนเอง ซึ่งไม่เท่ากัน แล้วจะพบกับความสุข...

ในจิตใจที่สะอาด
สว่าง สงบ เป็นความ
สุข พอเพียง เป็น
ความสุขที่เกิดมาเป็น
คนไทย เป็นความสุข
ที่มาอยู่ที่นี่ จังหวัด
ราชบุรี...

เรื่องที่ 4 คือ ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

ความสุขทางพระเจ้าแบ่งยังไ
พวกเรา รู้จักคำว่า อามิส ไซมัย อามิส
สินจ้าง อามิส แปลว่า วัตถุภายนอก
ภาษาพระบอกว่า วัตถุ วัตถุภายนอก
ความสุขมีวิธีแบ่งหลายวิธี วิธีหนึ่งที่
พระเจ้าแบ่ง **ความสุขประเภทแรกต้อง
อาศัยวัตถุหรืออามิส** มาบำรุงบำเรอ
ความต้องการของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
ภาษาพระเรียกว่า สามีสุข ลิ้นก็คือ
รสอาหาร หรือรสของเครื่องดื่มก็ได้
มันไปติดในสิ่งที่มาบำรุงบำเรอลิ้นแล้ว
ถ่ายทอดไปที่สมอง... บอกว่าถ้าดื่มโค้ก
แล้วมีความสุข มันต้องอาศัยวัตถุมาบำรุง
บำเรอ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ... **ความ
สุขประเภทที่สอง "นิรามิสสุข" ไม่ต้อง
การอามิส** นิร แปลว่า ไม่ เป็นความสุขที่
ไม่ต้องการอามิส เป็นความสุขที่ดื่มด่ำ

ได้พระราชทานให้สำนักงานคณะ
กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ เมื่อ 29 กรกฎาคม 2542 ผมตั้ง
คำถามไว้ 4 คำถาม 1) ปรัชญานี้มี
เป้าประสงค์อะไร 2) พอเพียงนี้มี
องค์ประกอบอะไรบ้าง 3) มีเงื่อนไขใน
การนำไปประยุกต์ใช้กี่ข้อ อะไรบ้าง 4)
ถ้าทำอย่างนั้นได้จะมีผลดีอะไรบ้าง

คำถามแรก **เป้าประสงค์ของ
ปรัชญานี้คืออะไร เศรษฐกิจพอเพียง
เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และ
ปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ
ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและ
ระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหาร
ประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง
โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้
ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เราลองมา
วิเคราะห์ เป็นแนวทางปฏิบัติตนสำหรับ**

ส่วนตัว สำหรับบริษัท สำหรับโรงเรียน สำหรับองค์กรต่างๆ สำหรับชุมชน... ประชาชนทุกระดับให้ยึดทางสายกลางอย่าสุดโต่ง พวกสุดโต่งนี้แหละทำความเดือดร้อนให้กับชุมชนให้กับบ้านเมือง **เป้าประสงค์ของปรัชญานี้ ต้องให้ก้าวทันคนอื่น ต้องเจริญ ต้องก้าวหน้า ไม่ใช่ล้าหลัง ต้องก้าวทันโลกด้วย**

คำถามข้อสอง หลักความพอเพียงคืออะไร ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณหนึ่ง ความมีเหตุผลสอง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อรับผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ข้อแรก หลักความพอประมาณ ต้องพอดีพอเหมาะกับความจำเป็น นักเรียนจะใช้จ่ายก็ต้องดูกระเป๋า แล้วถามว่าแต่ละครั้งจะใช้จ่ายไป มันจำเป็นหรือไม่ พอเหมาะพอดีหรือไม่ ควรกับอัตราหรือไม่ พวกเขามีเงินหมื่นล้านกับพวกที่ยังเป็นหนี้สองแสน การใช้จ่ายจะเป็นระนาบเดียวกันไม่ได้ ต้องปรับให้พอดีกับตัวเอง ความพอประมาณของแต่ละคน ต้องเหมาะสมสำหรับแต่ละคนเพราะฐานะแต่ละคนไม่เท่ากัน อัตราไม่เท่ากัน ในคำอธิบาย มัชฌิมาปฏิปทา ของท่านพุทธทาส ท่านบอกว่า แปลงง่าย ๆ แปลว่าไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป คือไม่สุดโต่ง

ข้อสอง ความมีเหตุผล เราจะเอาหลักอะไรมาอธิบายเรื่องความมีเหตุผล ก็มีหลายหลักวิชา ตามหลักวิชา ปีนี้อบต. มีงบประมาณ 25 ล้าน แล้วก็จะสร้างอนุสาวรีย์ให้กับนายก อบต. 12 ล้าน มันถูกหลักวิชาหรือเปล่าไม่รู้ มีเหตุผลหรือไม่ มันไม่มีเหตุผล...

ข้อสาม ต้องสร้างภูมิคุ้มกันในตัว เพื่อรับผลกระทบ มี 4 ด้านด้วยกัน ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ รวมทั้งด้านเงินทอง ด้านรายรับ รายจ่ายด้วย ถ้าเข้มแข็งก็คือ มีเงินออม มีการประกันความเสี่ยงในอนาคต มีการลงทุนเพื่อพัฒนา มีการวางแผนระยะยาว ถ้าภูมิคุ้มกันด้านวัตถุบกพร่อง มีหนี้ไม่ก่อรายได้ขาดการประกันความเสี่ยงในอนาคต มีเท่าไรใช้หมดเลย ประเภทไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบ ขาดการลงทุนเพื่อพัฒนา ไม่ยอมส่งลูกเรียน การส่งลูกเรียนหนังสือนี้เป็นการลงทุน การขาดการวางแผนระยะยาว วัคซีนอะไรจะทำให้ฐานะการเงินเราดี วัคซีนที่หนึ่ง ลดหนี้ ลบหนี้ แต่อันนี้ต้องทำบัญชี ต้องรู้จักทำบัญชีครัวเรือน บัญชีส่วนตัว รายรับ รายจ่ายส่วนตัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับสั่งให้พวกเราไปสอนให้ชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือน เขาจะได้วางแผนได้ จะออกรถปิคอัพดีหรือไม่ ถ้าวางรายได้ประจำเรามีหรือไม่ จะคุ้มหรือไม่ ต้อง

จ่ายก็งวด มันไม่มีตัวบัญชีที่จะบอก ตอน
ที่ผมเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เวลาท่านเสด็จพระราชดำเนินพระราชทาน
ปริญญาบัตรเสร็จตอนเย็น ท่านก็มักจะ
เปลี่ยนฉลองพระองค์เป็นธรรมดาเพื่อจะ
เสด็จกลับพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์
ตอนนั้นผู้ว่าฯ ผู้บัญชาการทหาร ตำรวจ
มารับกันเต็มหมด เราก็นั่งรับด้วย มีอยู่
ปีหนึ่งท่านรับสั่ง ให้ผมไปจัดเจ้าหน้าที่
ไปสอนชาวเขาในเขตโครงการหลวงว่า ให้
รู้จักทำบัญชีรายรับรายจ่าย ท่านรับสั่ง
บอกว่า พวกนี้ไม่ได้ทำบัญชี พอเวลาขาย
พืชผักอะไรได้ ซึ่ง 3-4 เดือนขายได้ทีหนึ่ง
แล้วตัวเองก็ไม่มีเงินเดือน ก็หลงระเห็จไป
ผ่อนโน้นผ่อนนี่ เสร็จแล้วก็เป็นอย่างนี้ แล้วก็
ถูกยึด ท่านบอกให้ไปสอนให้เค้าทำบัญชี
จะได้รู้จักวิธีใช้เงิน แล้วก็บอกต้องประหยัด
ท่านฝากไว้ว่าต้องประหยัด สอนให้ชาวเขา
รู้จักประหยัด รู้จักวางแผนการใช้เงินระยะ
ยาว...

**คำถามที่สาม ถ้าชุมชนจะเอา
ปรัชญานี้ไปใช้ต้องเตรียมตัวอย่างไรบ้าง**

ข้อแรก เงื่อนไขหลักวิชาความรู้
ในนั้นบอกว่าต้องอาศัยความรอบรู้รอบคอบ
ระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้
ทั้งในชั้นวางแผนและดำเนินการ ต้องเอา
วิชาการความรู้มาใช้ ห้ามเอาไสยศาสตร์
มาใช้ ห้ามเอาโหราศาสตร์มาใช้ ให้เอา
วิชาการ เอาความรู้มาใช้

ข้อสอง เงื่อนไขคุณธรรม ต้อง
เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจคนในชาติ โดย
เฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและ
นักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม
ความซื่อสัตย์สุจริต ต้องเสริมสร้างจิตใจ
สร้างเครื่องกำกับจิตใจให้มีคุณธรรม แล้ว
ยกความซื่อสัตย์สุจริต ยกออกมาเป็น
เรื่องสำคัญ แต่ก็มีคุณธรรมข้ออื่นอีกได้

ข้อสาม เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต
ต้องดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร
มีสติปัญญาและรอบคอบ ผลที่ได้รับคือ
ประโยชน์สุขท้ายของกรอบสี่เหลี่ยมบอกว่า
ชีวิตจะสมดุล กิจกรรมจะสมดุล โรงเรียนจะ
สมดุล ชุมชนจะสมดุล และต้องพร้อมต่อ
การรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม
สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลก
ภายนอกได้เป็นอย่างดี จะมาไม่ไหน
ครอบครัวยุคเราก็ไม่ไซเซ จะมาด้านไหน
ชุมชนเราก็เข้มแข็งรับได้หมด ทั้ง 4 ด้าน
ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม
และด้านวัฒนธรรม

สรุป ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่
อธิบายมาทั้งหมด ง่าย ๆ ไม่ยาก เป็นสิ่ง
ที่ใกล้ตัว เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ แล้วเอา
ไปใส่กับนโยบายอะไรก็ได้ นโยบายของ
บริษัทก็ได้ นโยบายของรัฐบาลก็ได้ ปรัชญา
นี้คือทางสายกลางในการกำหนดนโยบาย
ทางสายกลางในการกำหนดวิธีปฏิบัติ

ทางสายกลางในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนแต่ละครอบครัว ยึดหลักความพอเพียง ความพอเพียงมีองค์ประกอบ 3 คือ 1. ให้พอประมาณตามอัตภาพ อย่าสุดโต่ง... 2. ต้องมีเหตุผล 3. ต้องดูกระป๋องในตัวเอง เป็นหนี้ค้ำอยู่ หรือว่ามีเงินออม...

1) จะทำอะไรให้ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

2) ระเบิดจากข้างในหมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราจะเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาล่วงหน้า

เรื่องที่ 5 หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

อยากจะฝากเป็นข้อเตือนใจ เอาไปใช้ได้ทั้งผู้บริหาร ชาวบ้าน นักเรียน นักศึกษา เป็นข้อคิดสำหรับการปฏิบัติตัว ปฏิบัติตน ดีมาก ๆ ทั้งการบริหาร ทั้งการส่วนตัว ส่วนรวม ได้หมด สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือสำนักงาน กปร. ได้รวบรวมไว้และพิมพ์เมื่อปี 2549 ให้ชื่อหนังสือว่า 60 ปีครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาชนผู้ที่มีทั้งหมด 23 ข้อ

3) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ๆ

4) ทำตามลำดับขั้น ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน

5) ต้องนึกถึงภูมิสังคม ต้องคำนึงถึง (1) ภูมิประเทศ (2) สังคมวิทยา

6) องค์กรรวม ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์กรรวมหรือมองอย่างครบวงจร

7) ไม่ติดตำรา การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลมและรวมขอมกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสภาพสังคมจิตวิทยาของชุมชนนั้น ๆ

8) จะบริหารงานอะไรก็ตามนี้ถึง
3 อัน ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์
สูงสุด

9) ทำให้ง่าย

10) การมีส่วนร่วม

11) ยึดประโยชน์ส่วนรวม

12) บริการที่จุดเดียว

13) ให้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

14) ให้ธรรมชาติปราบธรรมชาติ

15) ปลุกป่าในใจคน

16) ขาดทุนคือกำไร

17) การพึ่งตนเอง

18) พออยู่พอกิน

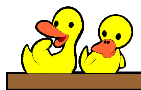
19) เศรษฐกิจพอเพียง

20) ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน

21) ทำงานอย่างมีความสุข

22) ความเพียร

23) รู้ รัก สามัคคี

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวิสัยทัศน์ ประเทศไทย ในกระแสโลกาภิวัตน์ : กระบวนการทัศน์และการวัดผลการพัฒนา จากความเติบโตทางเศรษฐกิจ สู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Society)

ดร.สุชาดา วัฒนา¹

1. บทนำ

เมื่อรัฐบาล พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ประกาศว่ารัฐบาลจะยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการบริหารประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกาศวิสัยทัศน์ประเทศไทย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ว่า จะพัฒนาประเทศไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Society) ได้เกิด

¹ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ส่วนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

คำถามสำคัญว่า แนวทางการพัฒนาประเทศด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวิสัยทัศน์ประเทศไทยดังกล่าวสอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์หรือไม่

บทความนี้จะชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและวิสัยทัศน์การพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการพัฒนาภายใต้วิถีไทยเท่านั้น แต่เป็นความตื่นตัวและความเคลื่อนไหวในประชาคมโลก เพื่อกำหนดให้เป็นค่านิยมร่วมกันของสังคมโลก (global value) และกระทรวงมหาดไทยจะมีบทบาทที่สำคัญในการเชื่อมโยงค่านิยมดังกล่าวสู่ชุมชนท้องถิ่น

2. กระบวนทัศน์และดัชนีชี้วัดการพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์

คำกล่าวสดุดีของนายโคฟี อานัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ เมื่อครั้งถวายรางวัล **ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์** แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 ว่า

"หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ **มีความหมายต่อชุมชนทุกแห่ง** ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ปรัชญาดังกล่าวนั้นแนวทาง **การเดินสายกลาง** มีความสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาคนของสหประชาชาติที่เน้นให้ **คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการใช้กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน** พระราชปณิธานในการพัฒนาประเทศของพระองค์ และพระราชดำริที่แสดงถึงพระวิสัยทัศน์อันชาญฉลาด ได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่พลกนิกรของพระองค์และประชาชนทั่วทุกแห่ง"²

คำสดุดีดังกล่าวยืนยันความเป็นหลักการสากลของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมีความเคลื่อนไหวของประชาคมโลกเพื่อให้ประเทศต่างๆ คำนึงถึงความสมดุลของการพัฒนา โดยไม่ได้มุ่งเพียงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น รวมทั้งข้อวิจารณ์ถึง ข้อบกพร่องหลายประการของการใช้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือ **GDP** เป็นดัชนีวัดผลการพัฒนา เช่น เป็นตัวเลขที่ไม่รวมมูลค่ากิจกรรมที่ไม่ผ่านระบบตลาด ไม่ได้รวมต้นทุนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ขณะที่ค่าใช้จ่ายในบางกิจกรรมที่ทำให้ตัวเลข **GDP** สูงขึ้น กลับสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในสังคม เช่น ค่าใช้จ่ายในอาวุธและการทำสงคราม ค่าใช้จ่ายในการรักษาการเจ็บป่วย เป็นต้น นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960

² คำแปลโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย แต่คำเน้นเป็นของผู้เขียน

จึงเกิดความเคลื่อนไหวทั้งจากองค์กรระหว่างประเทศ และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นทั่วโลก เพื่อแสวงหาทางเลือกในการพัฒนา นอกเหนือจากการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ และการใช้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นดัชนีวัดผลการพัฒนา

1. การจำกัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ หรือ The UN Conference on Human Environment ในปี 1972 หรือ พ.ศ 2515 ณ กรุงสต็อกโฮล์ม จึงมีข้อเรียกร้องให้จำกัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและประชากรโลก (The Limit to growth) ที่นำไปสู่การประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations of Conference on Environment and Development) ในปี ค.ศ. 1992 หรือ ปี 2535 ณ กรุงริโอ และการประกาศปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) และแผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21)

☺ ดัชนีวัดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) จึงถูกพัฒนาขึ้นโดย United Nation Commission on Sustainable Development (UNCSD) มี

วัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นกรอบวัดความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 134 ตัว จำแนกออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาสถาบัน/องค์การ

2. การพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

รายงานการพัฒนาคนระดับโลก โดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ถูกจัดทำขึ้นและเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี 1990 หรือปี 2533 เพื่อทำให้ประเด็นเรื่องการพัฒนาคนเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจและถกเถียงกันมากขึ้น จนนำไปสู่การพัฒนาดัชนีวัดผลของการพัฒนาคน คุณภาพชีวิตของคน และประกาศเป็นเป้าหมายการพัฒนาแห่ง สหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) ในปี 2002 ดังนี้

☺ ดัชนีวัดการพัฒนาคน (Human Development Index : HDI) มีแนวคิดการพัฒนาคนใน 3 มิติ คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านเศรษฐกิจ เป็นดัชนีที่ใช้วัดการพัฒนาคนในประเทศต่างๆ และเปรียบเทียบระดับการพัฒนาในแต่ละประเทศ

☺ **ดัชนีวัดคุณภาพชีวิต** พัฒนาโดย UNESCAP ที่มองคุณภาพชีวิต ในฐานะที่เป็นภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน 7 ด้าน คือ สุขภาพ การใช้สติปัญญา ชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม

☺ **เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ** เป็นเป้าหมายที่ผู้นำประเทศต่างๆ ทั่วโลก 189 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ตกลงร่วมกันที่จะลดช่องว่างการพัฒนา และมุ่งพัฒนาคน ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 8 ประการ คือ ขจัดความยากจนและความหิวโหย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ และส่งเสริมบทบาทสตรี ลดอัตราการตายของเด็ก พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาเลเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในประชาคมโลก

3. ชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาแบบทางเลือก

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ได้เกิดการเคลื่อนไหวของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น เพื่อต่อต้านระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกและเรียกร้องให้ชุมชนท้องถิ่น

และความรู้ท้องถิ่น มีบทบาทในการแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาประเทศ จนทำให้องค์การสหประชาชาติประกาศให้ปี 1993 เป็นปีนานาชาติสำหรับมวลประชาชาติชาวพื้นเมืองของโลก (International Year for the World's Indigenous Peoples) และนำไปสู่ร่างปฏิญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยหลักการสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ.1994 (UN Draft Declaration of Principles on Human Rights and the Environment 1994) และร่างปฏิญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของประชาชาติพื้นเมือง (UN Draft Declaration on the Rights of Indigenous People) หลังจากนั้น ในปี ค.ศ. 1995 ได้เกิดการเคลื่อนไหวของประชาสังคมโลก เพื่อแสวงหาทางเลือกในการพัฒนา ในนามของ World Summit for Social Development "The Copenhagen Alternative Declaration "Third World Resurgence"

4. ความสุขและดัชนีวัดความสุข

ในปัจจุบัน มีความสนใจทั้งในกลุ่มประเทศ และเครือข่ายนักวิชาการสาขาต่างๆ รวมทั้งสาขาเศรษฐศาสตร์ เพื่อพัฒนากระบวนการวัดดัชนีวัดผลการพัฒนาโดยมี**ความสุขของมนุษย์**เป็นเป้าหมายของการพัฒนา อาทิ

☺ **ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness : GNH)** พัฒนาโดยประเทศภูฏาน เพื่อใช้วัดผลของการพัฒนา ที่เน้นความสุขที่แท้จริงของคนในสังคม โดยใช้ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ เป็นเครื่องมือกำกับการพัฒนาประเทศ ภายใต้หลักการสำคัญ 4 ประการ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีการบริหารจัดการที่ดี

☺ **ดัชนีโลกแห่งความสุข (Happy Planet Index : HPI)** พัฒนาโดย New Economics Foundation โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร กับความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ ประเทศที่มีค่า HPI สูง จึงหมายถึงประเทศที่มีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพต่อความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ องค์ประกอบของ HPI ประกอบด้วย ความยืนยาวของชีวิต ความพอในชีวิตร และความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ

☺ **การจัดทำฐานข้อมูลความสุขของโลก (World Database of Happiness)** จัดทำโดยมหาวิทยาลัยรอตเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ โดย

การสำรวจแนวโน้มความสุขในระยะยาวของประเทศต่างๆ ในระหว่างปี 1945-2005

3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสัยทัศน์ประเทศไทย : การพัฒนาที่มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society)

การพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมา นับตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2504 คือ การเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งแม้ว่าจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ รวมทั้งการแก้ปัญหาความยากจน ทำให้ประเทศไทยพ้นจากการถูกจัดเป็นประเทศยากจน เข้าสู่ประเทศกำลังพัฒนา ในปี 2536 ธนาคารโลกได้กล่าวถึงประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นคลื่นลูกที่สองของ **ความมหัศจรรย์ในเอเชีย** แต่ข้อสรุปของการพัฒนาหลังจากสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) คือ **เศรษฐกิจดีสังคมมีปัญหาและการพัฒนาไม่ยั่งยืน** แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของกระบวนการพัฒนา เพราะแนวคิดการพัฒนาได้ปรับเปลี่ยนไปสู่

การพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง

เมื่อประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำรัสแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาประเทศไทย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จึงได้นำ มโนปรัชาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และระบบภูมิคุ้มกัน โดยที่การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน ต้องใช้คุณธรรมและความรู้ นำการพัฒนา มาเป็นแนวทางพัฒนาประเทศ และต่อเนื่องมาจนถึงช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2545-2549) ที่เครือข่ายการพัฒนาได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนา และเป้าประสงค์หลักของการพัฒนาให้มุ่งสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) ด้วยกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศ มีภูมิคุ้มกัน สามารถปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

รากฐานที่สำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การให้ความสำคัญกับหลักการและแนวทางใหม่ที่ส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาขีดความสามารถเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเอง และระบบนิเวศหรือฐานทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นต้นทุนของชีวิต และศักยภาพสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหลักการสากลและหลักเศรษฐกิจใหม่ ในความหมายว่า เป็นการเปลี่ยนแนวความคิดและทิศทางการพัฒนา จากการมุ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ไปสู่การฟื้นฟูบูรณะจิตสำนึกในคุณค่าและพัฒนาศักยภาพของชนบทซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรองค์ความรู้และภูมิปัญญา การพัฒนาชนบท จึงเป็นภารกิจเบื้องต้นของหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความหมายเป็นกระบวนการทางสังคมที่เป็นพลวัต จากการเกษตร ขึ้นพออยู่พอกิน การเรียนรู้พัฒนาตนเองไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืน สู่เป้าหมาย เศรษฐกิจชุมชน เป้าหมายปลายทางของเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะเป็นหลักการนำและกระบวนการทางสังคม คือ การสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นชนบท การพัฒนาชนบท จึงเป็นทั้งการสร้างฐานต้นทุนทางสังคม และภูมิคุ้มกันของประเทศ

การยึดแนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวม โดยมี คน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จึงให้ความสำคัญกับผลประโยชน์และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นหลัก และใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ การที่จะต้องปรับวิถีคิดและวิธีการพัฒนา จากที่เคยเป็นแบบแยกส่วนตามภารกิจและหน้าที่ เป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนา การยึดหลัก **ภูมิสังคม** หรือความหลากหลายทางธรรมชาติ วัฒนธรรมของสังคมและชุมชน เช่น ความแตกต่างระหว่างภูมิภาค ระหว่างชนบทกับเมือง เป็นต้น การปรับกระบวนการพัฒนาที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาและตัดสินใจ รวมทั้งการพัฒนาที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนโดยเริ่มจากการพึ่งตนเอง การรวมกลุ่มพึ่งพากันและกัน และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเชื่อมโยงสู่ภายนอกเพื่อความสุขและความก้าวหน้า

ความสุขของคนและสังคม จึงเป็นประเด็นที่นักวิชาการและผู้กำหนดนโยบาย ทั้งในเวทีระหว่างประเทศ และประเทศไทยให้ความสนใจ นักวิชาการพยายามหาคำตอบ ผ่านการถกเถียงทางวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ คำถามสำคัญ

คือ นโยบายสาธารณะอะไรที่เป็นเงื่อนไขหรือทำให้คนและสังคมมีความสุขมากขึ้น และอะไรเป็นองค์ประกอบของสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

นโยบายเพื่อสร้างความสุขในสังคม

ประเด็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะทำให้คนและสังคมมีความสุขมากขึ้น ประกอบด้วย

☺ **รายได้** เป็นเงื่อนไขที่สำคัญสำหรับประเทศยากจน นโยบายสาธารณะจึงควรเน้นการแก้ปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้ เพื่อให้คนในสังคมรู้สึกเท่าเทียมกัน

☺ **การว่างงาน** มีผลทำให้ความสุขของคนลดลง เพราะนอกเหนือจากปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว การไม่มีงานทำยังทำให้สูญเสียความภูมิใจในตนเอง นโยบายเพิ่มการจ้างงาน จึงเป็นนโยบายที่จำเป็น

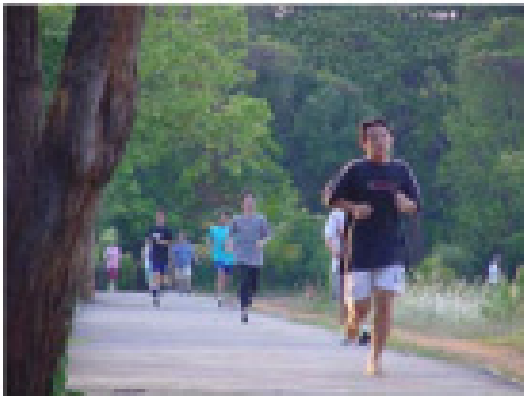
☺ **นโยบายด้านการศึกษา** ที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบที่สอดคล้องกับชุมชน โดยควรเน้นการสอนคุณธรรม การช่วยเหลือผู้อื่น และการให้ความร่วมมือ

☺ **นโยบายด้านสุขภาพ** เพื่อป้องกันความเจ็บป่วย ลดความเครียด และให้ความสนใจต่อสุขภาพจิต เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสุข

😊 **ชีวิตครอบครัว** มีผลต่อความสุข การกำหนดนโยบายจึงต้องคำนึงถึง ความสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัว และชีวิตใน การทำงาน เช่น การย้ายถิ่นเพื่อการ ทำงานหารายได้ ต้องคำนึงถึงต้นทุนทาง สังคมและครอบครัว เพราะอาจทำให้ ความสุขของครอบครัวของคนในสังคม ลดลง

😊 **มิตรภาพและความสัมพันธ์ ทางสังคมที่ดี** จะทำให้สังคมมีความสุข นโยบายการศึกษา จึงควรให้ความสำคัญ กับการศึกษาที่สอนให้คนให้ความร่วมมือ กับผู้อื่น

😊 **นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม** สิ่งแวดล้อมที่ดีทำให้คนมีความสุขมากขึ้น

😊 **นโยบายที่ทำให้เกิดความ มั่นคงทั้งในการทำงานและในสังคม**

องค์ประกอบและดัชนีวัดความ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

จากการทบทวนดัชนีวัดผลการ พัฒนาที่ผ่านมา ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมไทย เห็นว่า องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ร่วมกันในการสร้างความสุขของมนุษย์ หรือ **ดัชนีวัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน** ประกอบด้วย

1. การมีสุขภาพะ ที่ประกอบด้วย

- การมีสุขภาพกายดี
- สุขภาพจิตดี มีคุณธรรม จริยธรรม
- มีสติปัญญา และใฝ่รู้

2. ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ครอบครัวที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

- มีบทบาทของครอบครัวที่ เหมาะสม
- มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

3. ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชน ที่มีลักษณะ ดังนี้

- ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็น ปึกแผ่น มีศักยภาพในการ พึ่งตนเองได้
- ชุมชนที่สามารถเกื้อกูลกัน
- การมีส่วนร่วมของชุมชนใน การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วม รับผิดชอบ

4. เศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเข้มแข็ง หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะ ดังนี้

- มีปัจเจกที่มีสัมมาชีพ

- มีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง กล่าวคือ มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพ
- มีความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ มีการกระจายรายได้และกระจายผลประโยชน์การพัฒนาให้กลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม

5. การมีสภาพแวดล้อมดี ระบบนิเวศที่สมดุล หมายถึง

- การมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง สามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคได้อย่างพอเพียงและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดี
- มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการดำรงชีวิต และทรัพย์สิน รวมทั้งไม่มีความรุนแรงในสังคม
- มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีระบบนิเวศที่สมดุล

6. การมีสังคมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาล หมายถึง สังคมที่มีองค์ประกอบดังนี้

- การที่ประชาชนมีจิตสำนึกประชาธิปไตย หรือการที่ประชาชนมีความตื่นตัว รู้จักรักษาสติ หน้าที่ และเสรีภาพของตนเอง ปฏิบัติตัวตามหน้าที่ และเคารพสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมบริหารและพัฒนาประเทศ
- การมีสังคมที่มีธรรมาภิบาล กล่าวคือ มีการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ดี มีระบบโครงสร้าง กฎเกณฑ์ กระบวนการและกลไกการดำเนินงาน และการตรวจสอบที่มี คุณธรรม นิติธรรม ความโปร่งใส ให้มีความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร
- การมีความสมานฉันท์ทางสังคม หรือการที่สังคมอยู่ร่วมกันฉันท์กัลยาณมิตร มีความเห็นพ้องกัน แต่พร้อมยอมรับความแตกต่างหลากหลายด้านเชื้อชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม และศาสนาของกลุ่มคนในสังคม

แผนภาพแสดงองค์ประกอบของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

4. สรุป : เศรษฐกิจพอเพียง การสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข กับบทบาทของกระทรวงมหาดไทยในการเชื่อมโยงค่านิยมโลกสู่ชุมชนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป วิสัยทัศน์ประเทศไทย เพื่อการพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Society) โดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา จึงเป็นวิสัยทัศน์ ที่สอดคล้องกับความตื่นตัวของนักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบายของประชาคมโลก ที่เห็นว่า ความสุขของ

คนในสังคม ควรเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา

เมื่อรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เข้ามาบริหารประเทศ ได้ประกาศนโยบายด้านเศรษฐกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้แบ่งเศรษฐกิจออกเป็น 3 ส่วน คือ เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจในระบบตลาด และเศรษฐกิจส่วนรวม และมีความพยายามที่จะพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไปสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในความหมายของการพึ่งตนเองโดยยึดหลักการที่สำคัญ คือ เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และให้มีการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ในความหมายว่า เป็นชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ ชุมชนที่สามารถเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ **กระทรวงมหาดไทย** จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียง โดยการสร้างเครือข่ายการพัฒนาให้ทุกภาคส่วนในสังคม **นำค่านิยมของการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุข และสังคมอยู่เย็นเป็นสุขไปสู่ชุมชนท้องถิ่น** ซึ่งเป็นทั้งค่านิยมของประชาคมโลกและนโยบายการพัฒนาของประเทศ เพื่อให้เป้าหมายปลายทางของเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะเป็นหลักการนำและกระบวนการทางสังคมในการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นชนบทเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับกระแสโลกาภิวัตน์บรรลุผล

อ้างอิง

คริส เบเกอร์ ผู้เขียนและบรรณาธิการ.

รายงานการพัฒนาคชนของ

ประเทศไทย ปี 2550 :

เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคชน

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

ประจำประเทศไทย.2550.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. New Social Movement : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม รูปแบบใหม่. สนพ. วิชาษา, 2545 ข.

.....รายงานการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการภาคสาธารณะในโลกยุคหลังสงครามเย็น. สนับสนุนโดยทุนปรีดี พนมยงค์ , มูลนิธิ 50 ปีธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำปี 2546, 2547.

สุชาดา วัฒนา. "การเมืองของพื้นที่ธรรมชาติในท้องถิ่น ภายใต้วาระนโยบายสิ่งแวดล้อมโลก กรณีศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2549 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

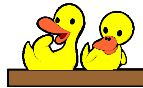
เสน่ห์ จามริก.เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์ ปรับปรุงจากเรื่อง "เศรษฐกิจ พอเพียงกับการพัฒนา ที่ยั่งยืน" นำเสนอในการสัมมนา"โครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน" ครั้งที่ 1 เรื่อง "ปรัชญาการพัฒนา : ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริน" ณสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน ถนนติวานนท์ นนทบุรี 6-7 พฤศจิกายน 2541 www.hnrc.or.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ รายงาน
สถานการณ์ อยู่เย็น เป็นสุข
ร่วมกันในสังคมไทย เอกสาร
ประกอบการประชุม ประจำปี 2550
ของ สศช. วันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม
2550.

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัด
กระทรวงมหาดไทย. แนวทาง

การพัฒนาประเทศ ตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง เอกสารความรู้
สตร. ลำดับที่ 5 ปีงบประมาณ 2550
เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ สำนักงาน
พัฒนานโยบายสาธารณะ (สพณ.)
ความสุข : การวัดความสุขของ
คนในชาติและนโยบายที่ส่งเสริม
ให้คนเป็นสุขควรเป็นอย่างไร
www.ppdo.org 10/07/2550

กระทรวงมหาดไทยกับการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข

พีรพล ไตรทศาวิทย์¹

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นจากกรอบแนวคิดของการให้ประชาชนในพื้นที่ หรือครอบครัวและชุมชนสามารถปรับตัวช่วยเหลือตัวเอง และพึ่งตนเองได้ โดยใช้ศักยภาพของ

ตนเองในการบริหารจัดการให้มากที่สุด รวมทั้งให้แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน โดยรัฐปรับบทบาทเกื้อหนุนให้ชุมชนดำเนินการได้ตามความประสงค์ และความต้องการของตนเอง (ไม่จำเป็นต้องดำเนินการทุกชุมชนในคราวเดียวกัน) โดยยึดหลักการสำคัญในการทำงาน 3 ประการ

ประการแรก หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้นำไปสู่การพึ่งตนเอง และการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อให้สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

¹ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือสามารถอยู่ได้อย่าง “อยู่ดีมีสุข” คือให้ความสำคัญกับความคิดของชาวบ้านเป็นหลัก บทบาทของรัฐบาลจะเป็นเพียงสนับสนุนและส่งเสริมความคิด แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ

ประการที่ 2 หลักการบริหารจัดการที่ดี โดยจังหวัดเป็นกลไกสำคัญในการประสานให้เกิดการสนับสนุนความคิดของประชาชน/ชุมชน ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างแผนที่มาจากชุมชนให้เข้ากับการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประการที่ 3 ยึดแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด 5 แผนงาน ได้แก่ แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน แผนงานส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ แผนงานบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน

กลไกสนับสนุนหรือกลไกขับเคลื่อน ในรูปของคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข 3 ระดับ ซึ่งเป็นภารกิจที่กระทรวงมหาดไทยได้เกี่ยวข้องทุกระดับ ได้แก่

- **ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ** มีนายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเป็นประธาน ผู้แทน

ส่วนราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/องค์กรประชาชน/ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่บูรณาการโครงการระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคีการพัฒนาอื่น ๆ รวมทั้งตรวจสอบ/กลั่นกรอง/จัดลำดับความสำคัญโครงการที่เสนอมาจากหมู่บ้าน/ชุมชน และหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อไปสู่การจัดทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพ

- **ระดับจังหวัด** มีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ผู้แทนส่วนราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ภาคเอกชน/องค์กรประชาชน/ และปราชญ์ชาวบ้าน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่บูรณาการ กลั่นกรอง/อนุมัติแผนงานโครงการ และงบประมาณ รวมทั้งประสานส่วนราชการ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงาน และรายงานคณะกรรมการระดับชาติ

- **ระดับชาติ** มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและปลัดกระทรวงมหาดไทย ร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย

ในปีงบประมาณ 2550 กระทรวงมหาดไทยได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด 2 ระยะ โดยระยะแรกเป็นเงิน 5,000 ล้านบาท ระยะที่ 2 เพิ่มเติมอีก 2,000 ล้านบาท ซึ่งจากการ

ติดตามผลการดำเนินงานพบว่า มีการกระจายงบประมาณ ตามแผนงานทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 40% ด้านการพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน 26% ด้านฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน 12% ด้านการส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ 2% และด้านการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน 20% นอกจากนี้ยังพบว่าแผนงาน/โครงการ ที่ดำเนินการยังสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และกระทรวงมหาดไทย จึงมุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง และชุมชนต้องเป็นหน่วยดำเนินการเองให้มากที่สุดโดยพบว่าการดำเนินงานโครงการ/แผนงานเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ชุมชนเป็นหน่วยดำเนินการมากที่สุดถึง 96% ที่เหลือเป็นการดำเนินระหว่างชุมชนกับส่วนราชการ 1.37% และส่วนราชการดำเนินการ 2.63%

สำหรับการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2551 สืบเนื่องในปี 2550 ได้เป็นจุดเปลี่ยนผ่านให้ชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเองมากขึ้น และสามารถสะท้อนประสิทธิภาพของการบริหารจัดการในระดับจังหวัด ที่ได้มีการบูรณาการความร่วมมือ โดยเฉพาะการเน้นกรอบการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รัฐบาลจึงได้กำหนดวงเงินงบประมาณ

จำนวน 15,000 ล้านบาทให้กระทรวงมหาดไทย เพื่อขยายผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้น 2 แนวทาง คือ

- การเลือกทางที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต

- การยกระดับคุณภาพชีวิต และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยยึดกรอบ 5 ด้าน ได้แก่

(1) แผนงานสร้างการเรียนรู้และความสามารถในการจัดการของชุมชน

(2) แผนงานกำหนดตำแหน่งการพัฒนาอาชีพของชุมชน ภายใต้ระบบและกลไกการตลาด

(3) แผนงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)

(4) แผนงานสนับสนุนชุมชนให้มีบทบาทรองรับความอ่อนแอของระบบครอบครัวไทย

(5) แผนงานดูแลความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ฉะนั้น บทบาทของกระทรวงมหาดไทยกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค จึงไม่ได้ทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจของกระทรวงมหาดไทย

เท่านั้น ยังต้องทำงานร่วมกับทุกกระทรวง
ทุกหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ/เอกชน
และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการ
ดังกล่าว **ผู้ว่าราชการจังหวัด และ
นายอำเภอ**จะต้องเป็นแกนในการประสาน
ความร่วมมือ เชื่อมโยงการทำงานและ
สนับสนุนการทำงานในทุกเรื่อง ในฐานะ
และบทบาทของตัวแทนรัฐบาลในพื้นที่
จังหวัดและอำเภอ โดยต้องรู้และเข้าใจว่า
มีงานอะไรในพื้นที่บ้าง และจะต้องทำ
หรือดำเนินการอย่างไร ที่จะให้งานนั้น
ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ งานพัฒนาใน
จังหวัดและอำเภอต่างๆ จะสัมฤทธิ์ผลได้
ก็ต่อเมื่อ

(1) การจัดทำโครงการและ
ดำเนินงานได้ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน
คือ การแก้ไขทุกข์ที่ค้น

(2) ชาวบ้านรวมตัวเข้มแข็งพอ
ที่จะช่วยกันคิดและดำเนินการได้ด้วย
ตนเอง หรืออาจเรียกได้ว่า กระบวนการ
ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งกระทรวงมหาดไทย
ได้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องส่งเสริมให้เกิด
ให้มาก

(3) การทำงานกับชาวบ้าน
ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอต้อง
ฟังให้มาก โดยเป็นเพียงผู้บูรณาการ
ความคิดของฝ่ายต่างๆ ให้ลงตัวให้ได้
อย่าครอบงำความคิดเห็นของส่วนต่างๆ
และขอให้ยึดหลักที่ว่างานทุกอย่างต้องถึง
มือชาวบ้าน

(4) การทำงานต้องร่วมในหลายๆ
ฝ่าย องค์การทำงานในทุกระดับต้อง
หลากหลาย มีทั้งฝ่ายราชการ องค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน
ภาคประชาชน รวมถึงผู้นำองค์กรชุมชน
และเครือข่ายต่างๆ

**การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์
อยู่ดีมีสุขต้องให้การคิดโครงการมาจาก
ชาวบ้าน มาจากแผนชุมชน และดำเนินการ
โดยชุมชนเอง** ราชการจะทำต่อเมื่อ
คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนร้องขอ
ในกรณีที่เกิดขีดความสามารถของชุมชน

จากการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญ
สำคัญอย่างยิ่งกับการแก้ไขปัญหของ
ชุมชนที่เกิดจากกระบวนการร่วมคิดของ
ชุมชนที่แสดงออกมาในรูปของแผนชุมชน
ฉะนั้นแผนชุมชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญต่อ
การนำไปพิจารณาดำเนินในการขับเคลื่อน
ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ส่วนการที่จะใช้แผน
ชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คงต้อง
พิจารณาจากข้อเท็จจริงของแผนชุมชน
ที่ว่าแผนใดเป็นเกรด A B และ C หรือ
ยังไม่มีแผนชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ
ที่จังหวัดและอำเภอจะต้องให้ความสำคัญ
สำหรับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพ
ของแผนชุมชนนั้น ควรจะให้ความสำคัญ
กับการพัฒนาตามศักยภาพ ขึ้นตอน และ
ความพร้อมของชุมชนจริงๆ ส่วนชุมชน
ที่ยังไม่มีความเข้มแข็งก็ต้องให้ความสำคัญ

สำคัญเป็นกรณีพิเศษ สำหรับจังหวัดที่มีแผนกรด A ทั้งจังหวัด ควรพิจารณาให้ดีว่าเป็นไปตามข้อเท็จจริงหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีบางจังหวัดที่มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ทั้งนี้ ควรบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้ง จังหวัด อำเภอ ส่วนราชการต่างๆ ตลอดจนภาคประชาสังคมที่มีกระบวนการ และวิธีการที่ดี เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นอกจากนี้ วิทยาการกระบวนการจะต้องหาคนที่พูดเป็น และมีวิธีการถ่ายทอดที่ดีเพื่อให้ชาวบ้าน และชุมชนมีความเข้าใจ

สำหรับบทบาทของกระทรวงมหาดไทยนั้น จะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงและสนับสนุนการบูรณาการเพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ มากกว่าการที่จะเป็นผู้ชี้้นำต้องให้การดำเนินการเป็นเรื่องชุมชนที่จะต้องคิดเอง ทำเอง ซึ่งภายใต้การบริหารจัดการดังกล่าว นอกจากกลไกการขับเคลื่อนที่มีทั้งระดับจังหวัด อำเภอ แล้ว ประการสำคัญในการที่จะผลักดันการขับเคลื่อนก็คือ การดึงเอาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนในทุกระดับ

การดำเนินงานโดยการบริหารงบประมาณ นั้น งบประมาณในส่วนของ

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เป็นเพียงงบประมาณในส่วนน้อยเท่านั้น ในข้อเท็จจริงยังมีงบประมาณอีกหลายส่วน เช่น งบประมาณตามภารกิจของส่วนราชการ (Function) งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Area) นอกจากนี้ชุมชน/หมู่บ้านยังมีงบประมาณของตนเองอีกด้วย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์หรือกองทุนอื่นๆ ฉะนั้น หน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย ก็คือการบูรณาการงบประมาณของทุกภาคส่วนดังกล่าว เพื่อแก้ไขปัญหาของพื้นที่อย่างเหมาะสมที่สุด สำหรับงบประมาณตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เป็นเพียงงบประมาณส่วนหนึ่งที่จะใช้สำหรับเติมเต็ม สิ่งที่ขาดไปเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาในอีกมิติหนึ่งแล้ว จะเห็นว่าการมองเฉพาะทุนทางเศรษฐกิจที่มีอยู่นั้น คงไม่พอบทบาทของกระทรวงมหาดไทย ยังต้องกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน/หมู่บ้าน เช่น ความสามัคคีความเอื้อเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ตลอดจนการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อให้การดำเนินการทั้งหมดเกิดประสิทธิภาพ อันเป็นบทบาทอีกประการหนึ่งของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งหากพิจารณาในเรื่องของทุนทางเศรษฐกิจ

และทุนทางสังคมแล้ว ชุมชน/หมู่บ้าน ไม่ได้ขาดทรัพยากรในการพัฒนาเลย เพียงแต่ต้องส่งเสริมให้เกิดความคิด ความเข้าใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องผลักดัน ให้เกิดขึ้นให้ได้

กล่าวโดยสรุป บทบาทของ กระทรวงมหาดไทยกับการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขในระดับจังหวัด กลไก หลักที่สำคัญ ยังคงเป็น **ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ** ควรทำหน้าที่ ดังนี้

1. **ผู้ว่าราชการจังหวัด** ทำหน้าที่ เป็นผู้บูรณาการในภาพรวมของจังหวัด ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย หลักการ แนวทาง และให้การสนับสนุน เพื่ออำนวยความสะดวก แปลงแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ไปสู่การ ปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์ สร้างความ เข้าใจและการติดตามประเมินผลการ ดำเนินงาน

2. **นายอำเภอ** เป็นผู้บูรณาการ ในระดับพื้นที่ และเป็นระดับปฏิบัติการ ต้องรู้พื้นที่ของตนเอง จัดแบ่งประเภท หมู่บ้านเข้มแข็ง ปานกลาง อ่อนแอ โดย ต้องทราบศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งทรัพยากรในหมู่บ้าน ความถนัด ของชุมชนเพื่อเป็นฐานของการพัฒนาโดย บูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ที่ เกี่ยวข้อง

3. **กระบวนการ** กลไก เป็น เครื่องมือการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ โดย นายอำเภอจะต้องชี้แจงสร้างความเข้าใจ

ให้กับ **วิทยากรกระบวนการ** ขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เพื่อทำหน้าที่ขยายผล สร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านและ ประชาชนในชุมชน ที่สำคัญ คือ การ กระตุ้นให้ชาวบ้านพูด คิด ทำ เสนอ ชื่นงานและแนวทางการดำเนินงาน โดยใช้กลไกขับเคลื่อนในลักษณะของ คณะกรรมการที่หลากหลายทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลั่นกรอง การ วิเคราะห์โครงการจากแผนชุมชน โดยนำ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีความรอบรู้ชำนาญ ในเรื่องเฉพาะเรื่องร่วมดำเนินการ

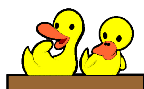
4. **แผนชุมชน** ได้มีการแบ่งเป็น เกรด A,B,C แล้ว **จังหวัดและอำเภอ** ควรสำรวจข้อเท็จจริง ซึ่งบทบาทหลักของ นายอำเภอคือการกลั่นกรอง วิเคราะห์ โครงการจากแผนชุมชน โดยนำผู้ทรง คุณวุฒิหรือผู้มีความรอบรู้ชำนาญในเรื่อง เฉพาะเรื่องร่วมดำเนินการ เช่น แผนงาน ด้านสังคม ความชัดเจนในแผนชุมชน คือ มีกระบวนการกำหนดตำแหน่งการพัฒนา และมีกรอบการดูแลคนที่มีภาระหรือคนที่ ถูกทอดทิ้งโดยครอบครัว

5. **ควรกระจายโครงการ** ให้ ครอบคลุมกรอบแผนงานโครงการทุก แผนงาน (5 ด้าน) โดยเน้นการเกิด ประสิทธิภาพในหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งการ เกิดผลในเชิงประสิทธิภาพของการพัฒนา ชุมชน คือหัวใจของการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ภายใต้การทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และกระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้ดำเนินการเชื่อมโยงในเชิงนโยบาย และการให้

การสนับสนุนแก่จังหวัด และอำเภอ ในฐานะผู้ปฏิบัติแล้ว ส่วนราชการตลอดจนองค์กรเอกชนอื่นๆ ยังมีส่วนสำคัญ ในการให้การสนับสนุนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชน/หมู่บ้าน เป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลให้ความสำเร็จของการดำเนินการเกิดขึ้นและการพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ในระดับจังหวัด¹

สุวรรณี คำมั่น²

เศรษฐกิจพอเพียงกับกรอบความคิด
และภาพรวมแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นหลักคิดหลักวิเคราะห้และเป็นกรอบในการจัดทำแผน ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานมานานกว่า 3 ทศวรรษ และไม่ได้เป็นเฉพาะหลักทฤษฎีใหม่ แต่เป็นหลักที่ทรงพระราชทานมาเพื่อเป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตของปัจเจก ครอบครัว ท้องถิ่น ระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับชาติ ซึ่งขณะนี้ UN ให้การยอมรับและใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาของประเทศอื่นๆ ด้วย

¹ นางกาญจนา แจ่มมินทร์ ส่วนพัฒนาและบริหารจัดการความรู้ สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สรุปและเรียบเรียงจากคำบรรยายของ นางสาวสุวรรณี คำมั่น ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการหัวหน้าสำนักงานจังหวัด เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2550 ณ โรงแรมรามการ์เด้นท์ กรุงเทพมหานคร

² ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน 10 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนและ
เป็นหลักคิดในการดำรงชีวิตของคน
ทุกระดับเพื่อให้เกิดความพอเพียง มีแนวคิด
สายกลาง หมายถึง **ความพอประมาณ**
และการ**เดินสายกลาง**อย่างมีเหตุผล เพื่อ
นำไปสู่การ**สร้างภูมิคุ้มกัน**ที่ดีในตัวเอง
สามารถปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์
การเปลี่ยนแปลงแต่หลักการเหล่านี้จะเกิด
ไม่ได้ถ้าเราขาด**ความรู้** **ความรอบคอบ**
และ**ความระมัดระวัง** เพราะว่าเราไม่
สามารถทราบได้เลยว่า การตัดสินใจของเรา
ถูกต้องตามเหตุและผลหรือไม่ ดังนั้น
เราจึงจำเป็นต้องอาศัยฐานข้อมูลที่
รอบคอบและลุ่มลึกมาเป็นเครื่องตัดสินใจ
นอกจากจะมีข้อมูลและความรอบรู้แล้วเรา
จะต้องมี**คุณธรรม** มี**ความซื่อสัตย์สุจริต**
และมี**ความโปร่งใส** และที่สำคัญจะต้อง
มีความขยันอดทนในการลองผิดลองถูก
เพื่อที่จะเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ

ต่อเนื่องด้วยสติที่มั่นคงเพื่อจัดการกับ
ปัญหาหรือสิ่งที่ถาโถมเข้ามา

หลักการทรงงานของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

หลักการทรงงานของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์ทรงยึด
คนเป็นศูนย์กลาง ทำงานเพื่อประโยชน์
สุขของประชาชน พระองค์ท่านจะเน้นให้
ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ
ตัดสินใจ มิใช่เพียงการรับฟังอย่างเดียว
การทำงานในศูนย์การศึกษาต่างๆ จะทรง
ยึด**หลักภูมิสังคม** ภูมิสังคมมิใช่การมองแค่
สภาพพื้นที่เท่านั้นแต่ต้องมองตั้งแต่**สภาพ**
แวดล้อม **วัฒนธรรมทางภูมิปัญญา**
ความเป็นอยู่ และ**ประเพณี**ของเขว่าเป็น
อย่างไร เพราะทั้งหมดเป็นการสร้าง
ความสมดุลของกระบวนการพัฒนาทั้งสิ้น
ไม่ได้มองเฉพาะมิติในเชิงกายภาพ แต่
เป็นการมองทางทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม และมิติทางสังคมที่แท้จริง เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและเป็นไปตาม ลักษณะภูมิสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดความ เข้าใจ เข้าถึงและร่วมพัฒนาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และท้ายที่สุดโครงการที่ เน้นคนเป็นศูนย์กลางก็จะเป็นที่ยอมรับ ได้เมื่อกระบวนการพัฒนาทำให้เขา สามารถพึ่งพาตนเองหรือพึ่งพาระหว่าง ชุมชนได้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ สำหรับเกษตรกร

พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวฯ จะทรงเน้นเรื่องการ บริการแบบเบ็ดเสร็จภายในศูนย์ ในพื้นที่ซึ่งจะมีการให้ความรู้ การ บริหารจัดการความรู้การฝึกอบรม รวมทั้งให้ข้อมูลสารสนเทศอื่นๆ ที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ในแต่ละศูนย์จะเน้นภูมิสังคมที่ แตกต่างกันไป เช่น ศูนย์ ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จะ

ดูแลพัฒนาที่ดินที่เสื่อมโทรม ศูนย์ศึกษา การพัฒนาห้วยทรายฯ จะดูแลฟื้นฟู สภาพป่าเสื่อมโทรม หรือศูนย์ศึกษาการ พัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จะดูแลปรับปรุง ระบบนิเวศบริเวณชายฝั่งและการประมง เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 10

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งพัฒนา สู้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข โดยยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพ คนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ จะต้องมีการพัฒนา คุณภาพคนและสังคมครอบคลุมให้มีความเข้มแข็งและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถแข่งขันได้

2. ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ เมื่อคนและปัจเจกมีคุณธรรม ก็จะใช้คุณธรรม สอดแทรกในกระบวนการเรียนรู้ทุกเรื่อง ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน เสริมสร้าง

กระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง บางส่วนที่เข้มแข็งอยู่แล้วก็จะไปถึงขั้นทำวิสาหกิจชุมชน หรือดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน เป็นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและภาคการผลิตให้มีความยั่งยืน โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้ ตัวอย่างเช่น การทำเรื่องอุตสาหกรรมยานยนต์ ถ้าเราไม่มีการพัฒนาสินค้า เราจะถูกคู่แข่งแย่งตลาดการค้า ฉะนั้น จึงต้องมีการพัฒนาสินค้าของเราให้ต่างไปจากเดิม ทั้งด้านเทคโนโลยี วัสดุดิบ หรือนำเอาภูมิปัญญาใส่เข้าไป เพื่อให้สินค้าเกิดความโดดเด่น และสามารถครองตลาดได้ต่อไป

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คือ ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น เมื่อพูดถึงบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงในโลกหรือภาวะโลกร้อน เราจะต้องหาวิธีที่จะทำให้สภาพแวดล้อมระบบนิเวศคงอยู่และเป็นมรดกแก่ลูกหลาน

5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

เป็นการทำงานที่สะท้อนในเรื่องการกระจายอำนาจและการทำงานแบบลดขั้นตอนการให้บริการเพื่อให้ถึงมือของผู้บริโภคหรือลูกค้าอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ เพราะหัวใจของธรรมาภิบาล คือ โปร่งใส เป็นธรรม และกระจายให้ทั่วถึง

ภาคีการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน ถือเป็นกรอบชี้นำทิศทางและกระบวนการทำงานของภาคีการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าหมายของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของภาคีต่างๆ เช่น ภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อ ประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และภาคชุมชน เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุข

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10สู่การปฏิบัติ : การพัฒนาคน ชุมชน และสังคม ประกอบด้วย

1. ภาครัฐ โดยกระทรวงต่าง ๆ จะเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการลงทุนสำคัญตามยุทธศาสตร์นั้น ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กำหนดยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ

กรอบยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ระดับจังหวัด

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขประกอบด้วยหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) การยึดคนเป็นศูนย์กลางในการบอกความสมดุลของกระบวนการพัฒนาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติทรัพยากร

ธรรมชาติ หรือการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 2) การให้ชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวขับเคลื่อน 3) ใช้กระบวนการทั้งจากข้างล่างสู่บนและข้างบนสู่ล่าง การพัฒนาจากข้างล่างคือความร่วมมือของประชาชน โดยยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข มี ดังนี้

1. แผนงานเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าเกษตรทฤษฎีใหม่ เพราะบางคนมีพื้นที่ทำกินแต่บางคนไม่มีหรือบางคนไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

2. แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน โดยมุ่งหวังให้เกิดการจัดระเบียบในชุมชนแต่ละชุมชน มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การผลิตเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน 2) การสอน

2. ส่วนภูมิภาค จังหวัดเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผน/นโยบายไปสู่การปฏิบัติภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ซึ่งเป็นนโยบายรัฐบาลที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ลงมาเป็นขั้นตอนจนถึงระดับจังหวัดเป็นการประสานกระบวนการจากบนลงสู่ล่างและล่างขึ้นบน โดยมีกระบวนการติดตามประเมินผล พัฒนาระบบข้อมูล และมีการศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้ในเชิงลึกควบคู่ไปด้วย

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/ชุมชน/ครอบครัว จะต้องมีการมีแผนระดับชุมชน และระดับท้องถิ่น เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ซึ่งการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จะต้องสอดคล้องทั้งจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบนโดยมีจังหวัดเป็นตัวเชื่อม

วิถีถนนอาหารแบบง่าย ๆ ซึ่งถ้าสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชนหรือระหว่างครอบครัวเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้นมาเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่ใช้ความรู้สูงขึ้น จะทำเป็นหมู่บ้าน 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ จะเป็นการพัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเป็นความสามารถและศักยภาพของชุมชนจริง ๆ ไม่ใช่เป็นการรับจ้างผลิตจากนายทุนจากส่วนกลาง สำหรับรัฐบาลก็จะเข้าไปสนับสนุนในเรื่องของมาตรฐานคุณภาพสินค้าและการเชื่อมโยงกับตลาด

3. การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน คือมิติของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีศูนย์กลางการเรียนรู้ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นต้นแบบ โดยดูตามลักษณะภูมิสังคม เช่น ถ้าเป็นป่าชายเลนต้องดูระบบนิเวศ โดยต้องอาศัยการทำงานของทุกภาค ไม่ใช่เป็นการทำเฉพาะกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ประชาชนและชุมชนจะเป็น **Key Factor** ที่จะทำให้เกิดความสำเร็จว่าจะอนุรักษ์อย่างไร โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

4. การส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ เนื่องจากในชุมชนแต่ละชุมชนไม่ใช่จะมีแต่ผู้ที่แข็งแรงเสมอไป

เช่น ในสังคมผู้สูงอายุ บางครอบครัวจะมีเด็กกับคนแก่ ถ้าคนแก่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ก็จะเป็นปัญหาไม่สามารถดูแลเด็กได้ และปัญหาอื่น ๆ ก็จะมาตาม เช่น เรื่องพฤติกรรมของเด็ก สุขภาพของเด็ก และอนาคตของเด็ก เป็นต้น เพราะฉะนั้น การส่งเสริมครอบครัวตามสภาพความเป็นจริงและทันเหตุการณ์ ไม่มีใครบอกได้แม่นยำเท่ากับชุมชน เพราะชุมชนจะเห็นว่าใครจนมากจนน้อย ใครเดือดร้อนอย่างไร

5. การให้บริการขั้นพื้นฐาน กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชน เป็นผู้ดูแลประชาชนในทุกมิติ ทั้งในด้านการศึกษา สาธารณสุข การฝึกอาชีพ ซึ่งจะต้องเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และนำความรู้ไปสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตสินค้า หรือผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคของตนเอง หรือเป็นผู้จัดให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมาเจอกัน ในขณะเดียวกันในเรื่องของการให้บริการแก่ประชาชนแบบเบ็ดเสร็จและแบบเป็นมิตรเป็นภาคีกันอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเมื่อมารับบริการที่หน่วยงานรัฐในระดับต่าง ๆ

กรอบยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดและแผนงานทั้ง 5 แผนงานได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550

กระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด

1. ทูนในชุมชน

ชุมชนทุกชุมชนจะต้องมีการตรวจสอบตัวเองว่ามีทุนอะไรอยู่ในชุมชนบ้าง เช่น **ทุนสุขภาพ** หมายถึง มีคนที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรม **ทุนทางสังคม** คือ กลุ่มที่มีเครือข่าย มีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน **ทุนความรู้** และกระบวนการเรียนรู้ **ทุนสิ่งแวดล้อม** ท้ายที่สุดคือการเชื่อมโยงกับปัญหาของชุมชนเองว่าจะใช้ทุนที่มีอยู่ได้อย่างไร **ทุนที่เป็นเงิน** หมายถึง งบประมาณที่มาจากหลาย ๆ แหล่งด้วยกัน

2. เศรษฐกิจชุมชน

ระดับและขั้นตอนการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจจะมีความแตกต่างกันเช่น **ระดับครอบครัว** จะทำเพื่อใช้เอง ปลูกพืชสมุนไพร เลี้ยงสัตว์ไว้กินเอง การใช้เองก็คือการลดรายจ่าย จะทำให้มีเงินออมมากขึ้น ประชาชนจะมีความมั่นคงในการครองตนได้มากขึ้น เมื่อแข็งแรงมากขึ้นก็就会有การสร้างเครือข่ายขึ้นเป็นระดับชุมชนและเครือข่าย โดยมีหน่วยดำเนินการ 3 ลักษณะ คือ

2.1 ชุมชนทำด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่ร่วมมือกัน

2.2 ชุมชนมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือภาคเอกชน

2.3 มีการส่งเสริม ชี้แนะ ให้เขาได้มีการลองผิดหรือลองถูกเพื่อเป็นบทเรียน

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขร่วมกันอย่างเป็นภาคี ต้องมีข้อมูลความรู้ แผนแม่บทชุมชนเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ โดยเฉพาะแผนแม่บทชุมชนจะเป็นกรอบในการดำเนินงาน สำหรับการพัฒนาแบ่งกลุ่มวิสาหกิจหรือการสร้างกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน จะต้องดูว่าชุมชนไหนพอจะมีการแลกเปลี่ยนกันได้บ้าง ไม่จำเป็นต้องขายเสมอไป แต่ถ้าจะก้าวเข้าสู่ระดับโลกก็ต้องทำให้สินค้ามีมาตรฐาน มีคุณภาพก่อนจึงจะเข้าสู่ตลาดโลกได้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้

การหากลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมสนับสนุน

ในกรณีที่มีแผนชุมชนก็สามารถใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมการพัฒนาได้โดยการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณปี 2550 ได้ทันทีกรณีไม่มีแผนชุมชน อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ช่วยเขาสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อวางรากฐานในการทำแผนชุมชน

แล้วกำหนดโครงการเพื่อขอใช้งบประมาณ ปี 2551 ต่อไป ซึ่งจะมีอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนร่วมกันติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานส่งให้กรรมการระดับจังหวัด ระดับชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ และ ก.พ.ร. จะเป็นทีมในการติดตามความสำเร็จ การประเมินจะให้ความสำคัญในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทั้งในเรื่องผลที่จะเกิดขึ้นและที่จะนำไปสู่การปรับตัวของประชาชน คือ การพึ่งพาตนเอง ซึ่งในอดีตจะมีการปรับตัวของประชาชนค่อนข้างน้อยเพราะไม่ได้สอนให้เขาพึ่งพาตนเอง แต่จะแก้ปัญหาให้เขา ทำให้มีการปรับตัวได้น้อยและไม่มีความยั่งยืน

เกณฑ์การกลั่นกรองโครงการและงบประมาณ ประกอบด้วย

1. แผนงานโครงการที่เสนอภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จะต้องมีการกระจายให้ครอบคลุมทั้ง 5 แผนงานหลัก เพื่อให้เกิดความสมดุลตามลักษณะภูมิสังคมและไม่ก่อให้เกิดภาระผูกพัน

2. มีแผนเชื่อมโยงกับแผนชุมชนและแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

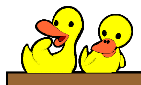
3. มีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและการปรับตัว

4. มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนที่พัฒนาไปสู่กระบวนการแผนชุมชนที่มีคุณภาพ

5. หลีกเลียงความซ้ำซ้อนกับโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ คพพ.

ระบบและกลไกประสานแผน

เมื่อพิจารณาอนุมัติในระดับจังหวัดแล้วก็ส่งเรื่องให้กระทรวงมหาดไทยประมวลเสนอคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อติดตามผลการทำงานและวิเคราะห์เพื่อเตรียมงบประมาณ ปี 2551 ต่อไป แต่ก็มุ่งหวังที่จะให้มีคณะกรรมการระดับอำเภอ ประกอบด้วย อบท. องค์กรประชาชน/เอกชน/ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีนายอำเภอเป็นประธานเป็นตัวการที่จะบูรณาการในเรื่องของโครงการที่ไปจากส่วนราชการต่างๆ ก่อนที่จะมาถึงจังหวัด คณะกรรมการระดับจังหวัด ประกอบด้วย ส่วนราชการ ภาคเอกชน องค์กรเอกชนผู้นำชุมชน/ปราชญ์ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานโครงการ/แผนงานต่างๆ ที่จะได้รับเงินสนับสนุนจากส่วนไหนก็ตามจะต้องนำมาเชื่อมโยงกันเป็นภาพเดียวกันที่จังหวัดเพื่อที่กระทรวงมหาดไทยจะได้สานต่อ

6 เศรษฐกิจพอเพียง : ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม¹

รัตนา วิสัยกุล²

"...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น
เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน
ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา
เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว
จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขึ้นสูงขึ้นตามลำดับต่อไป
...การถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ
ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและประหยัดนั้น
ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว
และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์"

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

19 กรกฎาคม 2517

¹ สรุปและเรียบเรียงจาก 1) วารสาร "อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2) หนังสือ "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับกองทัพไทยในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ" 3) www.cabana.co.th

² ส่วนพัฒนาและบริหารจัดการความรู้ สถาบันดำรงราชานุภาพ

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่าพระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า "เศรษฐกิจพอเพียง"

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

"เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy

... คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่

... Sufficiency Economy นั้นไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ ...

และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจก็หมายความว่า เราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและโลกพัฒนาดีขึ้น"³

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียงหมายถึง

ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

³ พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542

จากปรัชญา แนวคิด สู่การปฏิบัติ

ตลอดเวลา 60 ปี ที่ทรงครองสิริราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนราษฎรในภาคต่างๆ ทัวพระราชอาณาจักร ทำให้ทรงมีโอกาสดำเนินทุกขุสขของราษฎรด้วยพระเนตร พระกรรณเอง และพระราชทานความช่วยเหลือเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนได้ตรงตามปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง

สิ่งหนึ่งที่ทรงมุ่งมั่น คือการพัฒนาเพื่อให้ราษฎรที่ยากจนได้มีชีวิตอยู่อย่างพอมีพอกิน ไม่อดอยาก สามารถช่วยเหลือตัวเองได้อย่างแท้จริง ซึ่งมีใช่ว่าจะอยู่แต่เพียงการพัฒนาด้านเกษตรกรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาชุมชนในชนบททุกด้าน ทำให้เกิดโครงการต่างๆ มากมาย อันสืบเนื่องมาจากพระราชดำริผลของการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้นำประโยชน์สุขมาสู่ราษฎร ทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและการทำมาหากิน มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้

ตัวอย่างผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ทฤษฎีใหม่ : การบริหารจัดการที่ดิน เพื่อก่อการเกษตรตามพระราชดำริ

ทุกคราที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ จะทรงได้ถามทุกข์สุขราษฎร และทรงศึกษาสภาพปัญหาของพื้นที่อย่างถ่องแท้ลึกซึ้ง ปัญหาการขาดแคลนน้ำเป็นปัญหาหนึ่งที่ทรงพบ และเกิดมีโครงการพระราชดำริมากมาย เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ตัวอย่างดังต่อไปนี้

ข้าวเป็นพืชที่หากได้น้ำเพียงพอจะสามารถเพิ่มปริมาณเมล็ดข้าวได้มากขึ้น ดังนั้น หากเก็บน้ำฝนที่ตกลงมาไว้ได้ แล้วนำการใช้ในการเพาะปลูก ก็จะสามารถเก็บเกี่ยวข้าวได้มากขึ้น ส่วนการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ นับวันก็ยากที่จะดำเนินการได้ เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนและข้อจำกัดของปริมาณที่ดิน เป็นอุปสรรคสำคัญ

หากแต่ละครัวเรือนมีสระน้ำประจำไร่นาทุกครัวเรือนแล้ว เมื่อรวมปริมาณกันก็ย่อมเท่ากับปริมาณในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ แต่สิ้นค่าใช้จ่ายน้อย และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยตรงมากกว่าในเวลาต่อมาได้ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำการทดลอง "ทฤษฎีใหม่" เพื่อจัดการที่ดินและแหล่งน้ำเพื่อก่อการเกษตรขึ้น ณ วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี แนวทฤษฎีใหม่กำหนดดังนี้

โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรไทยมีพื้นที่ดินประมาณ 10-15 ไร่ ต่อครอบครัว ตัวอย่างถ้ามีพื้นที่ 15 ไร่ ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนโดยประมาณ 30-30-30-10 ดังนี้

ส่วนแรก : ร้อยละ 30 หรือเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ ให้ทำการขุดสระกักเก็บน้ำไว้ใช้เพาะปลูก โดยมีความลึกประมาณ 4 เมตร ซึ่งจะสามารถรองรับน้ำฝน เก็บได้จุเกือบ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ราษฎรสามารถนำน้ำนี้ไปใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี รวมทั้งยังสามารถเลี้ยงปลาและปลูกพืชน้ำ พืชริมสระ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย

ส่วนที่สอง : ร้อยละ 60 หรือเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ปลูกพืชผลต่างๆ คือร้อยละ 30 (5 ไร่) ทำนาข้าว และอีกร้อยละ 30 (5 ไร่) ปลูกพืชไร่หรือพืชสวน ตามแต่สภาพของพื้นที่และภาวะตลาด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงคำนวน โดยใช้หลักเกณฑ์ว่าพื้นที่ทำการเกษตรต้องใช้น้ำในช่วงฤดูแล้งประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อไร่ ถ้าหากแบ่งแต่ละแปลงเกษตรให้มีเนื้อที่ 5 ไร่ ทั้ง 2 แห่งแล้วความต้องการน้ำที่ต้องสำรองไว้ใช้ในยามฤดูแล้ง ประมาณ 10,000 ลูกบาศก์เมตร

ทรงคำนึงถึงการระเหยของน้ำด้วย น้ำในสระหรืออ่างเก็บน้ำซึ่งลึก 4 เมตร ของเกษตรกร ในแต่ละวันที่ไม่มีฝนตก คาดว่าน้ำระเหยวันละ 1 เซนติเมตร ดังนั้นเมื่อคิดเฉลี่ยฝนไม่ตกปีละ 300 วัน ระดับน้ำในสระจะลดลง 3 เมตร จึงต้องมีการเติมน้ำให้เพียงพอ ด้วยวิธีการผันน้ำจากเขื่อน เช่น จากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มาเติมให้กับอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวที่ใช้เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ส่งน้ำไปเติมให้สระประจำไร่นา โดยระบบแรงดันน้ำตามแรงโน้มถ่วงโลก ส่งน้ำไปตามคลองส่งน้ำ และผ่านระบบแรงดันท่อส่งน้ำฝังขวางครอบคลุม พื้นที่การเกษตร 2,500 ไร่

จากพระราชดำริเรื่องทฤษฎีใหม่นี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนในความลึกซึ่ง เป็นวิทยาศาสตร์ ทั้งในเชิงหลักการและเชิงปฏิบัติ

ส่วนที่สาม : ร้อยละ 10 เป็นพื้นที่ที่เหลือ ประมาณ 2 ไร่ จัดเป็นที่อยู่อาศัย ถนนหนทาง คันคูดินหรือคูคลองตลอดจนปลูกพืชสวนครัวและเลี้ยงสัตว์

ตามแนวพระราชดำรินี้ หลักสำคัญในการดำเนินการ คือ

- วิธีการนี้สามารถใช้ปฏิบัติได้ดี แม้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ดินน้อย แปลงเล็กๆ ประมาณ 15 ไร่ (ซึ่งเป็นเนื้อที่ทำการเกษตรโดยเฉลี่ยของเกษตรกรไทย)

- มุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองได้ (Self sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน โดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีกันในห้องถิ่น

- กำหนดจุดมุ่งหมายให้สามารถผลิตข้าวบริโภคได้เพียงพอทั้งปี โดยยึดหลักว่าการทำนา 5 ไร่ ของครอบครัวหนึ่ง จะมีข้าวพอกินตลอดปี

ความสำเร็จของการปฏิบัติตามแนวพระราชดำรินี้ เห็นได้จากความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ จากเรื่องราวคำบอกเล่าของเกษตรกรในโครงการฯ ต่างๆ ดังนี้

สนั่น สันสำโรง

ราษฎรหมู่ที่ 4 ตำบลเขาหินพัฒนาเดิมมีอาชีพทำการเกษตรปลูกข้าวข้าวโพดมะม่วง อาศัยน้ำจากน้ำฝนเท่านั้น มีรายได้ไม่พอใช้ เมื่อมีโครงการฯ เข้ามา ทำให้มีทางเลือกในการทำการเกษตรมากยิ่งขึ้น เพราะมีน้ำ จึงหันมาปลูกมะเขือเทศ พริกเพิ่มเติม ซึ่งใช้เวลาไม่ถึง 3-6 เดือนก็เก็บผลผลิตได้แล้ว ส่วนข้าวโพดกับมะม่วงยังคงปลูกไว้ตามเดิม

การใช้ที่ดินเกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า โดยจัดสรรพื้นที่ที่มีอยู่ประมาณ 30 ไร่ แบ่งเป็นปลูกข้าวโพด 15 ไร่ มะเขือเทศ 5 ไร่ มะม่วง 4 ไร่ ขุดสระน้ำ

1 ไร่ การมีน้ำเข้ามาช่วยในการทำการเกษตรทำให้ผลผลิตดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นพื้นที่ที่เหลือได้ทดลองปลูกลิ้นมังกรซึ่งเป็นไม้ประดับ และเป็นพืชที่เป็นที่นิยมเพิ่มขึ้นด้วย คาดว่าจะมีรายได้ดีขึ้นในอนาคต

สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำนั้น นายสนั่นเริ่มใช้น้ำเมื่อปี 2543 ยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการนำน้ำมาใช้ เนื่องจากในกลุ่มของตนจะได้รับน้ำที่ปล่อยจากอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว เมื่อน้ำในสระไม่พอ จึงจะปล่อยน้ำมาให้มีการกำหนดวันและช่วงเวลาจ่ายน้ำมาเติมให้สระเก็บน้ำประจำไร่นา แต่ต่อไปคงจะต้องมีส่วนช่วยเสียค่าใช้จ่ายบ้าง เช่น เป็นค่าบำรุงรักษา เป็นต้น มีรายได้แล้วก็คืนกำไรแก่สังคมบ้าง

ในการบริหารจัดการน้ำขณะนี้มีการรวมกลุ่มกันประมาณ 19 คน ตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำห้วยหินขาว ผังขวา ให้สมาชิกร่วมกันบริหารจัดการสรรการใช้ น้ำ ดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซมเครื่องหรือท่อที่ชำรุด ในอนาคตจะพัฒนาดังกองทุนผู้ใช้น้ำขึ้น เพื่อให้กลุ่มมีการบริหารจัดการน้ำที่เข้มแข็ง

สมบุญ จามากุล

ราษฎรหมู่ที่ 5 ตำบลเขาหินพัฒนา จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นเกษตรกรอีก

คนหนึ่งที่มีโอกาสเข้าร่วมโครงการฯ ได้กล่าวถึงความสำเร็จของการขยายผลการพัฒนาด้วยใบหน้าที่ยิ้มไปด้วยความสุขว่า "พระเจ้าอยู่หัวท่านมองการณ์ไกล เมื่อมีโครงการนี้ขึ้นมา ทำให้เราอยู่ดีกินดีขึ้น ทุกคนก็พูดขึ้นเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่มีตัวนี้เราก็แย่ เพราะทุกคนก็ได้ใช้น้ำนี้แหละที่ช่วยเยอะ พวกเราดีใจและขอบพระคุณที่ได้ให้โครงการ ให้ราษฎรได้อยู่ดีกินดี ถูกต้องแล้วที่ท่านได้กรุณาทำตัวนี้"

ก่อนจะเล่าย้อนถึงอดีตของตนเอง ในการทำการเกษตร ที่อาศัยเพียงน้ำฝน รายได้ขึ้นอยู่กับน้ำว่าจะมีมากน้อยเพียงใด หากปีไหนแล้งผลผลิตก็ลดน้อยลง รายได้ประจำวันนั้นแทบไม่มี แต่เมื่อมีโครงการฯ เข้ามา ก็ได้ปรับพื้นที่จำนวน 11 ไร่ของตน โดยแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกชะอม จำนวน 1 ไร่เศษ ขุดสระเก็บกักน้ำจำนวน 1 ไร่ ที่เหลือก็ปลูกมะม่วง ทำให้รายได้ขณะนี้ดีกว่าแต่ก่อนมาก เมื่อก่อนรายได้วันต่อวันไม่ค่อยมี ต้องรอผลผลิตที่ได้จากการขาย มะพร้าว มะม่วง หนากและข้าวโพด แต่ตอนนี้มีรายได้จากการขายชะอม โดยเก็บผลผลิตจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่อง ทุกช่วง 2-3 วัน ซึ่งเมื่อหักค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ประมาณ 2,000 บาทแล้ว จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 5,000 ถึง 6,000 บาท

เดือน บุตรพา

ราษฎรหมู่ที่ 5 ตำบลเขาหินพัฒนา กล่าวว่าทุกวันนี้ไม่ทำนาแล้ว แต่ได้จัดพื้นที่จัดสรรใหม่ หลังจากขุดสระเก็บน้ำประจำไร่นา และได้รับน้ำเต็มสระตลอดเวลา ได้แบ่งพื้นที่เป็นแปลงปลูกพริก ๕ ไร่ และปลูกมะม่วง ๕ ไร่ รวมพื้นที่แปลงปลูกผักและไม้ผลทั้งสิ้น 5 ไร่ และสระเก็บน้ำ 1 ไร่ รวมจำนวน 6 ไร่ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้มีรายได้จากการขายผลผลิต ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่ายต้นทุนการผลิตแล้ว บางเดือนจะมีรายได้สุทธิถึง 20,000 บาทต่อเดือน เป็นรายได้ที่พอใจและเหลือเก็บ ผลความสำเร็จของการขยายผลการพัฒนายานายเดือนกล่าวว่า

"ตั้งแต่เริ่มมีสระน้ำ ปลูกผักมีรายได้ดี ดีกว่าแต่ก่อนที่ปลูกข้าวอย่างเดียว ปลูกพืชหมุนเวียนไปเรื่อย... ทั้งปี"

2. โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พื้นที่ลุ่มน้ำก่ำ จังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชดำริเมื่อปี 2535 จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร สองฝั่งลำน้ำที่ประสบปัญหาน้ำท่วมใน ฤดูฝนและขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง จึงเกิด โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจาก พระราชดำริขึ้น มีการสร้างประตูระบายน้ำ ในลำน้ำก่ำ 4 แห่ง และลำน้ำสาขาอีก 2 แห่ง เพื่อควบคุมระดับน้ำ ให้มีน้ำ เพียงพอสำหรับฤดูแล้ง ครอบคลุมพื้นที่ การเกษตรทั้งสิ้น 66,190 ไร่

ภาวิณี มีเที่ยง

อยู่ที่หมู่บ้านส้มป่อย ตำบล หนองสา อำเภอนาแก จังหวัด นครพนม เป็นหนึ่งในเกษตรกรที่มี

ที่ทำกินอยู่ในพื้นที่โครงการฯ จำนวน 15 ไร่ แต่ก่อนเคยปลูกข้าว ตอนหลัง ได้หันมาปลูกมะเขือเทศและข้าวโพด โดย สูบน้ำจากคลองส่งน้ำขึ้นมาใช้ ทำให้ มีรายได้ประมาณ 5 หมื่นกว่าบาทต่อปี โดยรายได้หลักมาจากการขายมะเขือเทศ

สมบัติ ไวแสง

เกษตรกรบ้านส้มป่อยอีกคนหนึ่ง หลังจากมีโครงการฯ แล้วสามารถปลูกพืช ได้หลากหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นข้าวโพด หวานสลัดด้วยแตงโม ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ผักหอม ฯลฯ ทำให้มีรายได้กว่าแสนบาท

ชวน เชื้อบริบูรณ์

แต่เดิมทำนาอย่าง เดียว พอสิ้นฤดูทำนา ก็ออกไปหางานทำใน กรุงเทพฯ ปัจจุบัน สามารถเพาะปลูกได้ ตลอดปี โดยในฤดูแล้ง

ทำไร่ข้าวโพด ต่อมาภายหลังก็เริ่มปลูกมะเขือเทศด้วย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่ต้องไปหางานที่กรุงเทพฯ เหมือนแต่ก่อน **"เจริญกว่าแต่ก่อนครับ ผู้คนก็ไม่ค่อยไปทำงานต่างถิ่น"**

3. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ มีที่ตั้งโครงการอยู่ที่บ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันตกประมาณ 10 กม. มีพื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่ มีเขตปริมณฑลเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์ป่าไม้เป็นพื้นที่ประมาณ 11,000 ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ "ป่าภูล้อมข้าว" และ "ป่าภูเพ็ก"

ลักษณะการดำเนินงานโครงการ ประกอบด้วยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ พร้อมระบบท่อส่งน้ำ คือ อ่างเก็บน้ำห้วยตากใหญ่และอ่างเก็บน้ำภูไม้รวก เพื่อนำน้ำมาสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ รวมทั้งก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยเวียงไพรพร้อมระบบส่งน้ำ เพื่อสนับสนุนพื้นที่หมู่บ้านป่าไม้ และเสริมน้ำให้กับอ่างเก็บน้ำลาดกระเซอ นอกจากนี้ยังทำการก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธารขนาดเล็กจำนวน 20 แห่ง ตามลำน้ำสายต่างๆ ไว้เป็นช่วงๆ ลดหลั่นกันลงมา เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับป่าไม้ต้นน้ำลำธารด้วย

วัตถุประสงค์สำคัญของโครงการ เพื่อให้เป็นศูนย์การศึกษาและทดลอง การพัฒนาการเกษตรต่างๆ ตามความเหมาะสม สำหรับเป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไปใช้ปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ นำผลผลิตมาแปรรูปเป็นสินค้าต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้พอเลี้ยงตัวได้ และเพื่อส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาพัฒนาป่าไม้ในเขตปริมณฑล ของศูนย์ฯ ด้วยระบบชลประทาน นอกจากนี้โครงการนี้ยังเป็นศูนย์กลาง ในการศึกษาอบรมเผยแพร่แก่ข้าราชการและเกษตรกร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย

เสงี่ยม วงศ์สีดา

อายุ 39 ปี เป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานและเป็นประธานกลุ่มบริหารจัดการน้ำ ผลจากการมีน้ำใช้อย่างอุดมสมบูรณ์ เสงี่ยมได้ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์เพื่อขาย ในพื้นที่ 10 ไร่ จากทั้งหมด 12 ไร่ โดยปลูกหญ้า 2 ชนิด คือ เทงโคล่า 8 ไร่ และทีนีสีม่วง 2 ไร่

การให้น้ำเดือนละ 2 ครั้ง ทีนีสีม่วงจะให้น้ำมากกว่า อาทิตย์ละครั้ง การใส่ปุ๋ย ตัดแต่งประมาณ 3 วัน เราก็ใส่ปุ๋ย

ทำเหมือนกับเราทำนา คือเริ่มแรกก็เตรียมแปลง หว่านพันธุ์ แล้วเอาไม้ทาบๆ ให้มันจมดิน ได้ประมาณ 45 วัน ก็ตัดแต่ง

ปรับพื้นที่ เศษหญ้าก็ให้วัว (ของเรา) กิน ตัดแต่ง 2 ครั้งก็จำหน่ายได้ ถ้าหญ้าธรรมชาติหมด เราจำหน่ายได้

หญ้าที่วานี้ กิโลกรัมหนึ่งขายได้ ราคา 1-3 บาท รายได้จากการตัด ครั้งหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ คือตัดหญ้า ครั้งแรกก็ไม่ได้เต็มที่ ครั้งที่ 3 จึงจะได้เต็มที่ ตัดครั้งหนึ่งจะมีรายได้ 4 พันบาท ต่อไร่ ปีหนึ่งตัดได้ 6 ครั้ง ไร่หนึ่งๆ จะได้ รายได้ประมาณ 24,000 บาท

ถ้าถามว่า เทียบกับการทำนาข้าว เป็นอย่างไร "ถ้าเทียบกับข้าวที่ผมเคยทำมา หญ้าจะได้ดีกว่า หากปลูกข้าวปีหนึ่ง จะได้ประมาณ 100 ถัง ถังละ 85 บาท ประมาณ 8,500 บาท แต่ปลูกหญ้า ตัดได้ 6 ครั้งต่อปี โดยอายุของแพงโคล่า อยู่ได้ประมาณ 5-7 ปี"

แนวทางการบริหารจัดการน้ำ

ในฐานะที่เป็นประธานกลุ่มบริหารจัดการน้ำด้วย เสี่ยงม วงศ์สีดา บอกว่า "การบริหารจัดการน้ำเราตกลงกันในกลุ่มว่า เราต้องการใช้น้ำยังไง ถ้ามีการปลูกผัก หรือแปลงหญ้าเราจะใช้น้ำยังไง เราก็มา ตกลงกันในกลุ่ม ถ้าสมมติว่าขโมยกัน เราก็มีการปรับ ใครอยากใช้น้ำก็มาขอ ประธาน คณะกรรมการ แล้วผมก็ทำ หนังสือถึงศูนย์ศึกษาฯ ก็บริหารกันเอง"

หากมีการปรับ จะปรับครั้งละ 500 บาทต่อคน แต่ทุกวันนี้ยังไม่เคยละเมิด ข้อตกลงของกลุ่ม ขณะนี้ มีเงินกองทุน ของกลุ่มประมาณ 13,000 บาท

ละมัย วงศ์ศรีสุข

อายุ 50 ปี เดิมเป็นลูกจ้างของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แต่ด้วยความขยัน อดทน สู้งาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จึงให้การสนับสนุนเพื่อเป็นเกษตรกร ตัวอย่างในการนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์

"แต่ก่อน ผมมา มีกระเป๋าคคนละ ใบกับแฟน มาอยู่ที่เขตไร่... พอผมมาอยู่ 2 ปี ก็มีรายได้เพิ่มขึ้น แล้วก็ปลูกกระเพรา โหระพา แมงลัก เป็นพืชหมุนเวียน ถึง หน้านาก็ทำนา ได้ข้าวพอสมควร ผลผลิต ทุกอย่างขายได้หมด ทุกวันนี้ ลั่นจี่ผม ขายก็ได้วันละ 200 กว่าบาท บางวันก็ได้ 300 - 400 บาท แต่ละวัน รายได้ไม่ขาด วันละ 200 กว่าบาท ความเป็นอยู่ก็สบายดี ผมก็ดีใจ ...พอใจแล้ว คิดว่าชาตินี้ดีใจที่สุด ผมก็ขอบคุณในหลวง และศูนย์ฯ ที่ให้ที่ อยู่ที่ดีอาศัยผม"

ในการเพาะปลูก แม้จะไม่ได้ใช้น้ำ ชลประทาน แต่ก็ได้ขุดสระเก็บกักน้ำไว้ใช้ อุปโภค บริโภคและทำการเกษตร ค่าใช้จ่าย ในการทำการเกษตรแต่ละเดือนแทบจะ ไม่มีอะไรเลย

4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในอดีต พื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีการตัดไม้ทำลายป่ามาก จึงทำให้เกิดสภาพแห้งแล้ง เกิดไฟป่าขึ้น บ่อยครั้ง การทำการเกษตรก็ไม่ได้ผล ราษฎรส่วนใหญ่จึงมีฐานะยากจน แต่วันนี้ พื้นที่แห่งนี้กลับมีความชุ่มชื้น ต้นไม้ขึ้นหนาแน่นขึ้นอย่างหนาแน่น ระบบนิเวศได้ฟื้นกลับคืนมาให้มวลมนุษย์และสัตว์ป่าน้อย

ใหญ่ได้อาศัยหล่อเลี้ยงชีวิตอีกครั้ง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เกิดจากแนวพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่มีพระราชประสงค์ให้พัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้ฟื้นคืนสู่สภาพเดิมอีกครั้ง ด้วยการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษา ทดลองวิจัย ด้านการเกษตรกรรม ปศุสัตว์ เกษตรอุตสาหกรรม และหารูปแบบการพัฒนา

ด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของภาคเหนือ รวมทั้งให้สอดคล้องกับภูมิสังคม

หลังจากที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2525 ปัจจุบันได้กลายเป็นสถานที่ให้ความรู้กับราษฎรหลากหลายอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข โดยไม่ต้องไปเบียดเบียนทำลายธรรมชาติอีกต่อไป

โกสินทร์ เสงี่ยม

วัยเพียง 23 ปี จบการศึกษาระดับ

ปวช. เด็กหนุ่มที่เข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ แห่งนี้เป็นคนหนุ่มที่มีความคิดก้าวหน้า และต้องการเรียนรู้หาประสบการณ์มาใช้ในการดำเนินชีวิต

โกสินทร์อาศัยอยู่ที่บ้านป่าเมี่ยง และได้หันเหชีวิตตัวเองจากการทำงาน

เป็นหัวหน้าดูแลเรื่องการจัดสวนของรีสอร์ทแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ มาประกอบอาชีพการเกษตรบนพื้นที่จำนวน 20 ไร่ พร้อมกับสมาชิกในครอบครัว โดยโกสินทร์ ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและจัดการ พร้อมกับแบ่งหน้าที่ให้คนในครอบครัวทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทุกคนจะได้รับค่าจ้างตามงานที่รับผิดชอบ

ก่อนที่จะลาออกจากรีสอร์ท มาทำการเกษตร โกสินทร์ได้แรงบันดาลใจจากการที่เข้าไปดูกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ที่จัดงานขึ้นเมื่อปี 2537 จึงได้เข้ารับการอบรมเรื่องการผลิตกล้วย โดยทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้มอบวัวตัวผู้มาให้ 4 ตัว ติราคาเป็นเงิน 20,000 บาท จะต้องผ่อนชำระเป็นรายปีๆ ละ 5,000 บาท โกสินทร์จึงได้รวมกลุ่มและช่วยกันดูแลเลี้ยงได้ 1 ปี ก็ขายไป 3 ตัว และนำเงินไปซื้อวัวตัวเมียมาเพื่อขยายพันธุ์

จากนั้นก็ไปเข้ารับการอบรมการผลิตหมูป่า และได้หมูป่ามา 4 ตัว โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จะให้แก่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน จึงได้รวมกลุ่มกันและช่วยกันดูแลเวียนไปให้อาหาร เมื่อหมูป่าออกลูกมาได้ 1 คู่ ก็แบ่งกัน อาหารที่ให้ก็คือหยวกกล้วยหมักผสมกับรำ

พอปี 2546 ก็เริ่มขายวัวที่ออกลูกแล้วนำเงินไปซื้อหมูป่าอีก 7 ตัว เพื่อไว้

เป็นแม่พันธุ์ ตอนนั้นก็ขยายกิจกรรม ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ อาทิ ชาติทอง ขอบใบทอง หลิว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ แรงงานก็ได้จากคนในครอบครัว พ่อ แม่ พี่น้อง 2 คน ช่วยกันทำ ซึ่งทุกคนจะได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน รายได้ส่วนใหญ่มาจากไม้ดอกไม้ประดับเป็นหลัก เดือนละประมาณ 30,000 - 40,000 บาท (ยังไม่หักค่าใช้จ่าย)

นอกจากนั้นยังรับจัดสวน โดยเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง แต่ระยะเวลาทำงานจะประมาณ 3 - 4 เดือนขึ้นไป รายได้ประมาณ 200,000 - 300,000 บาท ส่วนรายได้จากหมูป่า ปีละไม่ต่ำกว่า 100,000 บาท

นอกจากประกอบอาชีพของตนเองแล้ว โกสินทร์ยังมีความคิดที่จะพัฒนาอาชีพโดยรวมกลุ่มกับชาวบ้าน 38 คน จัดตั้งกลุ่มอาชีพการเลี้ยงหมูป่า เพื่อให้มีความเข้มแข็งและสามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างยั่งยืน จึงได้เขียนโครงการ เพื่อ

ขอทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับหมูป่า มาทำการศึกษาเรื่องสายพันธุ์ อาหาร การตลาด โดยมีนักวิชาการเข้ามาช่วยเหลือ คือ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตอนนี้ กลุ่มพยายามสร้างตลาดให้ตัวเอง เริ่มจากวิสาหกิจชุมชน โดยได้เช่าพื้นที่จำนวน 3 ไร่ เปิดเป็นร้านอาหารจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมูป่า เช่น หมูยอ หมูรมควัน ไส้กรอกเยอรมัน และผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งสมาชิกทุกคนได้ผ่านการอบรมจากหลายสาขา อาทิ การปลูกผักกางมุ้ง การเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูป่า โดยจะให้สมาชิกหมุนเวียนกันดูแลร้านค้า ขณะนี้กำลังติดต่อขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เปิดฝึกอบรมการแปรรูปอาหารเพื่อจะดำเนินการให้ดีขึ้น

โกสินทร์บอกว่าสิ่งที่พวกตนกำลังทำอยู่นี้ **"นอกจากการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ฯ มาพัฒนาอาชีพของตนเองและเพื่อนบ้านแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน"**

ไม่เพียงเท่านั้นโกสินทร์ยังมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าด้วยโดยการฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน ให้รู้จักวิธีการดับไฟป่า และการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าต่อไป

เมื่อพูดถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ แห่งนี้ โกสินทร์บอกว่า **"รู้สึกเป็นบุญมากที่เกิดอยู่ในพื้นที่ศูนย์ฯ เพราะว่าตรงนั้นมีทุกอย่างและนำมาปฏิบัติได้จริง ศูนย์ฯ เปรียบเสมือนโรงเรียนของผม ที่อยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะศูนย์ฯ"**

มณูญ เทศนำ

อายุ 43 ปี ราษฎรบ้านแม่โป่ง ซึ่งเข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้เช่นกัน และได้นำความรู้รวมทั้งแนวพระราชดำริ มาพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ประกอบอาชีพการเกษตรแบบผสมผสาน รวมทั้งเลี้ยงหมูป่าแบบธรรมชาติ จนกระทั่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

แต่เดิม มณูญมีอาชีพรับจ้างและทำการเกษตรบ้างเล็กน้อย คือปลูกพืชเลี้ยงสัตว์รายได้ก็ไม่พอใช้ เพราะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของลูกทั้ง 3 คน ต่อมาเมื่อได้เข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาฯ ก็กลับมาพัฒนาพื้นที่ของตนเองจำนวน 8 ไร่ และเช่าเพิ่มอีก 4 ไร่ พร้อมกับจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกข้าวเหนียว 6 ไร่ ข้าวโพดหวาน 3 ไร่ ทำโรงเรียนเพาะเห็ด 1 หลัง เป็นเห็ดขอนขาว และเห็ดหอม

ส่วนไม้ผลก็มีลำไย กระท้อน น้อยหน่า ชมพู ส้มเขียวหวาน มะม่วง รวมทั้งการเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ไก่กินในครอบครัว จากนั้นก็ไปเข้ารับการอบรมการเลี้ยงหมูป่า และได้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์มา คู่ก็ขยายพันธุ์มาเรื่อย ตอนนี้มีหมูป่าจำนวน 14 ตัว

รายได้ที่ได้รับขณะนี้ หลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว มนุษย์มีรายได้ตกเดือนละประมาณ 4,000 - 5,000 บาท ทั้งนี้เนื่องจากค่าใช้จ่าย ในการเพาะเห็ดค่อนข้างสูง คือต้องสั่งซื้อเชื้อเห็ดจากภาคใต้หนึ่งคันรถประมาณ 20,000 บาท เมื่อปีที่แล้วซื้อไปประมาณ 13,000 บาท นำมาอัดเป็นก้อนได้ 15,000 ก้อน แต่ปีนี้คงจะแพงกว่าเดิมเพราะน้ำมันแพงขึ้น อุปกรณ์ก็จะมีถุงพลาสติก คอขวด และส่วนผสมอื่นๆ ต้นทุนตกแล้วก้อนละประมาณ 3 บาท ก้อนหนึ่งก็เก็บได้หลายรุ่น ราคาเห็ดหอม ตอนนี้อยู่ได้กิโลกรัมละ 80-140 บาท ปัจจุบันมีหนี้จากการกู้จากสหกรณ์ฯ ประมาณ 200,000 บาท กู้มาเพื่อปรับปรุงการทำไร่ ทำสวน โดยผ่อนชำระหนี้ไปเรื่อยๆ หมดแล้วก็กู้มาใหม่ เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียน

ผลผลิตที่ได้รับทุกวันนี้ก็มีข้าว ได้ผลผลิตไร่ละ 80 ถังรวมทั้งหมดได้ประมาณ 480 ถัง เก็บไว้กิน 200 ถัง ที่เหลือก็ขายเห็ดให้ผลผลิตดี คือขายประมาณวันละ 400 บาท โดยจะนำไปขายที่ตลาดเอง พร้อมกับผลผลิตต่างๆ ในสวน มีผักกางมุ้ง หรือผักที่ปลอดภัยจากสารพิษ อาทิ ผักกาดกะหล่ำ ไม้ผลก็มีลำไยและมะม่วงที่ให้ผลผลิตแล้ว ทั้งนี้ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จะมาช่วยเหลือตลอด เช่น สนับสนุนเรื่องพันธุ์ไม้ พันธุ์ปลา ตลอดจนการปรับปรุงบ่อเลี้ยงปลา

เมื่อพูดถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มนุษย์กล่าวว่า "เมื่อมีศูนย์ฯ ทำให้ชาวบ้านลืมตาอ้าปากได้ และได้เรียนรู้แบบการเกษตรของพระองค์มาใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น โครงการทฤษฎีใหม่ และถ้าทำอย่างพระองค์บอก จะทำให้เราอยู่รอด คือถ้าเราทำอย่างเดียวไม่มีการผสมผสานก็จะอยู่ไม่ได้ แต่ผมก็ได้เอาแนวของพระองค์มาใช้ เช่น การให้พ่อกิน ที่เหลือก็ขาย พยายามพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด โดยพื้นที่ทั้งหมดของผมจะพยายามไม่ให้เหลือพื้นที่ว่าง ได้พยายาม

แซมไม้ต่างๆ ไว้ให้มากที่สุด คละกันไป
เพื่อให้เกิดความหลากหลาย"

กัญจนา ตาสุนิทร

อายุ 34 ปี ราษฎรบ้านแม่ฮ้อยเงิน
เป็นคนหนึ่งที่เข้ามาทำงานที่ศูนย์ศึกษาฯ
แห่งนี้และได้นำความรู้จากการทำงาน
ภายในศูนย์มาประกอบอาชีพของตนเอง
ทำให้มีรายได้ที่พอเพียง สามารถเลี้ยง
ตนเองได้เป็นอย่างดี

กัญจนา ได้นำความรู้เรื่องการ
เพาะเห็ดมาทำเป็นอาชีพเสริมที่บ้าน จน
กระทั่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับชาว
บ้านบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้มีรายได้เสริม
อีกทางหนึ่ง

กัญจนา เล่าว่า ตนเองเข้าไป
ทำงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
8 ปี เริ่มแรกก็ทำเห็ดก่อน จากที่ไม่มี
ความรู้เลย ได้ไปช่วยเขาอัด
ก้อน ผสมเชื้อ การเปิด
ดอก รวมทั้งการทำแปลง
ผัก ได้เรียนรู้ว่าผักแต่ละ
ชนิดชอบอากาศแบบไหน
ควรใส่ปุ๋ยดูแลรักษาอย่างไร

ทำเห็ดมาประมาณ
4-5 ปี ก็เรียนรู้เรื่องเห็ด
ทุกชนิดที่มีมา พอได้มีโอกาสเข้าไปรับ
การอบรมจากอาจารย์ที่มาจากประเทศจีน

อบรมเห็ดหลินจือ เห็ดนางฟ้า เห็ดหัวลิง
เห็ดหอม จากนั้นก็ได้นำกลับมาทำที่บ้าน
โดยเริ่มทำเมื่อปี 2543 เริ่มจากทำเฉพาะ
ก้อน ตั้งแต่ขั้นตอนการผสม ใส่ถุง และ
นำไปนึ่ง ถ้ามีคนสนใจก็ขายด้วย ทำแต่น้อยๆ
ก่อน พอปี 2545 ก็เริ่มทำหัวเชื้อ
เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม และก็ทำเห็ด
หลินจือ เนื่องจากมีปัญหาในการไปซื้อ
หัวเชื้อ เวลามาเพาะก็จะเกิดปัญหา
ไม่มีดอก ทำให้ขาดทุน จึงเป็นจุดเริ่มต้น
ของการทำหัวเชื้อเอง ดังนั้นจึงต้องมีการ
คัดเลือกเชื้อ จึงทำให้รู้เรื่องสายพันธุ์และ
นำไปเผยแพร่ได้ ตั้งแต่เริ่มทำเห็ดก็มี
ปัญหามาตลอด ซึ่งแต่ละปัญหาก็กไม่
เหมือนกัน เช่น เห็ดหอมมีปัญหา
เพราะเห็ดหอมต้องพึ่งพาอาศัยดินฟ้า
อากาศ จึงทำให้ได้รับความรู้จากตรงนั้น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ
ได้ให้การสนับสนุน
ในเรื่องของการ
ทำการเกษตรผสม
ผสานโดยสนับสนุน
พันธุ์ปลา พันธุ์พืช
ต่างๆ ด้วย

"นับเป็นความ
โชคดีเมื่อเทียบกับคน
อื่นๆ ตั้งแต่ โครงการเข้ามา เมื่อ พ.ศ.
2526 ตอนนั้นครอบครัวมีพี่น้อง 3 คน

พ่อมีฐานะค่อนข้างยากจนไม่มีรายได้อะไร ก็ไปเป็นคนงานในศูนย์ศึกษา ได้ค่าจ้าง วันละ 50 บาท พ่อก็ส่งลูกเรียนได้ทั้ง 3 คน ก็เป็นที่ประทับใจตั้งแต่ตอนนั้นมา ถ้าไม่มีโครงการเกิดขึ้นมา พ่อก็ไม่ได้ไปทำงาน ตรงนั้น ก็ไม่มีวันนี้ขึ้นมา พอเรียนจบ ม.6 ก็ได้ไปทำงานในศูนย์ศึกษาและพยายาม เก็บความรู้ที่ได้จากการทำงานให้ได้มากที่สุด เพราะคิดว่าเราไม่ได้เรียนหนังสือ จะไปทำงานที่ไหนก็คงไม่ได้ ก็ขอเอาส่วน ที่ได้รับจากการไปทำงานที่ศูนย์ศึกษา เอามาใช้ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ทั้งกับ ตนเองและเพื่อนบ้านของเรา เพื่อให้เขา ได้มีโอกาสเรียนรู้เหมือนกับเรา ชีวิตเปลี่ยน ไปเยอะมาก จากการที่จะต้องกัดก้อนเกลือกิน และพ่อแม่ ไม่มีที่ทำกิน มีเพียง พื้นที่ปลูกบ้าน ของทุกอย่างก็ต้องซื้อ ถ้าไม่ได้เข้าไปทำงานที่โครงการพ่อหลวง ก็คงจะล้มตาอ้าปากไม่ได้"

เศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้ ทั้งกับคนเมือง คนชนบท คนรวย คนจน เกษตรหรือแม้แต่ธุรกิจ ในการดำเนินงานทางธุรกิจ หากได้น้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ก็จะสามารถทำให้ธุรกิจนั้นๆ สามารถดำเนิน ไปได้อย่างมั่นคง

5. ชุมพร คาบาน่า ริสอร์ต กับ เศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่าง "ชุมพร คาบาน่า ริสอร์ต" ที่ยึดหลักดำเนินการธุรกิจแบบพอเพียง จนสามารถทำให้ธุรกิจที่กำลังประสบกับการชว่นเซในช่วงของวิกฤติเศรษฐกิจ เมื่อปี 2540 สามารถพลิกฟื้นธุรกิจขึ้นมา ใหม่ได้จากแนวพระราชดำริเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" ทำให้ทุกภาคส่วนของสังคม ต่างน้อมรับมาปฏิบัติกันอย่างถ้วนหน้าหวัง ใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงอยู่อย่างมั่นคง

"ชุมพร คาบาน่า ริสอร์ต" คือ ตัวอย่างความสำเร็จในการฝ่าวิกฤติ เศรษฐกิจยุคฟองสบู่แตกมาได้ด้วยแนวคิดนี้ ใช้ชื่อว่า "ยังทำยังได้ ยังให้ยังมี"

"ชุมพร คาบาน่า ริสอร์ต" ได้ก่อตั้ง ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2525 ณ หาดทุ่งวัวแล่น ตำบลสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร โดยมีเรือนพักเพียง 7 หลัง พร้อมกับ ศาลาหลังคาจาก เลียนแบบเรือนช้างหลวง และรูปปั้นที่มีหน้าตาผิดแผกแตกต่างไป จากลักษณะไทยๆ ที่คุ้นเคย ยืนตระหง่านอยู่หน้าหาด เพียงเพื่อไว้ใช้ ถ่ายภาพเป็นที่ระลึกท่ามกลางชายหาด ที่มีทรายละเอียดขาว กับร่มเงาของ ต้นมะพร้าวที่สลับใบลั่นลมทะเล ปลอดภัยคน และบ้านเรือน"

จังหวัดชุมพร เป็นเมืองต้นแรกของภาคใต้ ต่อจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 450 กิโลเมตร มีพื้นที่ที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย สิ่งที่มีสมบูรณ์อีกอย่างหนึ่งของชุมพรก็คือทะเลสีคราม อ่าวชุมพรซึ่งเป็นทะเลที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของอ่าวไทย มีเกาะมากมายถึง 40 เกาะ มีใต้ทะเลที่มหัศจรรย์ น้ำทะเลใส ฝูงปลามากมาย ปะการังที่สมบูรณ์ และชายหาดที่ดีที่สุดของภาคใต้ในอ่าวไทย คือ หาดทุ่งวัวแล่น ซึ่งเป็นชายหาดที่มีความลาดชันน้อยมาก ทรายละเอียด ชาวสะอาดมีความปลอดภัยสูง เหมาะสำหรับการเล่นน้ำ

บรรยากาศและสภาพพื้นที่ดังกล่าวจึงทำให้คุณครูจักรักษ์พันธุ์ได้ลาออกจากราชการ และตัดสินใจลงหลักปักฐานสร้าง "ชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท" ขึ้นด้วยความรู้สึกที่ผืนดินนี้เป็น "แผ่นดินของเรา" ด้วยเจตนารมณ์ที่จะรักษาธรรมชาติ ทุกอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ระยะเวลาผ่านไป ผู้คนได้รู้จัก "ชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท" มากขึ้น จากบ้านพักเพียง 7 หลัง เพิ่มขึ้นเป็น 40 หลัง และถึงแม้ว่าการเดินทางจะต้องผ่านถนนลูกรังที่สมบูรณ์ด้วยหลุมบ่อมากมาย จากถนนเพชรเกษม อำเภอท่าแซะ เข้ามาชายหาดเป็นระยะทาง 18 กิโลเมตร

และจากอำเภอเมืองฯ เข้ามา 15 กิโลเมตร ไฟฟ้ายังปั่นเอง เพียงครึ่งคืน หลังจากนั้นจะใช้แสงเทียนและไฟฉาย แต่ถึงกระนั้นชายหาดก็ยังสดสวย สะอาด ชาวปราศจากการก่อกองไฟ เพราะทุกคนพร้อมใจกันทำตามคำแนะนำ ที่จะร่วมกันรักษาธรรมชาติให้คงเดิม

นอกจากนี้ มีการจัดกิจกรรมทางทะเลหลากหลาย นอกเหนือจากการเล่นน้ำที่ชายหาดอย่างปลอดภัย เช่น มีเรือนำเที่ยวทางทะเล และดำน้ำดูปะการัง มีโรงเรียนสอนดำน้ำ ที่เน้นการรักษาไม่ทำลายสภาพแวดล้อม มีการพาไปชมสวนผลไม้ในหลายๆ ส่วน หลายๆ อำเภอ ซึ่งทุกแห่งได้พร้อมใจกันรักษาธรรมชาติไว้เพื่อความยั่งยืน ให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสชื่นชมธรรมชาติอันงดงาม มีการล่องแพที่ต้นแม่น้ำหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ ชมหิ่งห้อยที่แม่น้ำท่าตะเภา ไปตกหมึกในอ่าวชุมพร และการดำน้ำแบบผิวน้ำหรือใช้ถังอากาศตามเกาะต่างๆ

มีกิจกรรมในทะเลไม่ว่าจะเป็นการดำน้ำเก็บสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การเก็บอวนที่ติดตามกองหินชายเกาะ ร่วมกันนำหอยมือเสือมาปล่อย จนเป็นอุทยานหอยมือเสือประเทศไทย ซึ่งเป็นการร่วมมือกันในระหว่างนักดำน้ำ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร นักวิชาการชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท และศูนย์กีฬา ดำน้ำ จังหวัดชุมพร เป็นต้น

หรือแม้กระทั่งกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบผจญภัยเล็กๆ น้อยๆ เช่น การไปชมธรรมชาติแท้จริงของป่าเขา น้ำตก ถ้ำ สวนสมรม (สวนซึ่งมีต้นไม้หลายชนิดปลูกรวมกัน) อายุเป็น 100 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีให้ชมหลายแห่ง รวมทั้งการชมค้างแวนซึ่งอาศัยวัดเป็นที่พักพิงอย่างปลอดภัยและร่มเย็น ขณะเดียวกันยังมียานสำรวจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติใหม่ๆ ของชุมพร แล้วร่วมกันปรับปรุงโดยยึดหลักการคงอยู่ของธรรมชาติเป็นสำคัญ อันเป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของรีสอร์ท ที่จะเข้าร่วมกับชุมชน เพื่อดูแลรักษาสิ่งที่มีค่าร่วมกัน โดยอาศัยพึ่งพิงกัน ซึ่งทำให้กิจการของชุมพร คาบาน่า รีสอร์ทดำเนินเป็นไปด้วยดี

แต่ในปี 2540 เมืองไทยเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ฟองสบู่แตก ทำให้ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท ต้องประสบปัญหาอย่างหนัก เพราะภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นจากพิษของค่าเงินบาทที่ลดลง คุณวิสร รัชพันธุ์ ผู้สืบสานเจตนารมณ์จากคุณแม่ ถึงกับมีความคิดที่จะขายกิจการนี้ แต่บังเอิญได้พบอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ซึ่งมาพักที่โรงแรมและได้ให้คำแนะนำแก่คุณวิสรว่า ถ้าจะให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้ ต้องหันมาใช้แนวทางตามพระราชดำริทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

คุณวิสรฯ จึงได้นำแนวทางทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาปรับใช้อย่างจริงจังภายใน ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท เป็นความพยายามที่จะรักษากิจการนี้ให้คงอยู่และรุ่งเรืองต่อไป โดยเริ่มจากการปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างใหม่ทั้งหมด ได้ขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. มาก่อนหนึ่งเพื่อสร้างฐานความรู้ต่างๆ บริเวณศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน ซึ่งตั้งอยู่ในโรงแรม เช่น แปลงสาธิตปลูกข้าว เหลืองปะทิว การผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด โรงงานผลิตไบโอดีเซล โรงสีข้าวชุมชนฯ โดยนำผลผลิตที่ได้มาใช้ประโยชน์ในกิจการของโรงแรม นอกจากนี้ ยังจำหน่ายผลิตภัณฑ์ราคาถูกลงให้ชาวบ้านละแวกใกล้เคียงอีกด้วย

เศษวัสดุอุปกรณ์ ข้าวของเหลือใช้ภายในโรงแรม ทุกอย่าง จะไม่ทิ้ง แต่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น น้ำมันพืชที่ใช้แล้ว นำมาทำไบโอดีเซล รถของโรงแรมทุกคันจะไม่ใช้ดีเซลหรือเบนซิน แต่จะใช้น้ำมันไบโอดีเซลที่เราผลิตขึ้นเองใช้มาไม่ต่ำกว่า 5 ปีแล้ว เศษอาหารที่เหลือในแต่ละวัน หรืออุจจาระก็จะนำมาทำปุ๋ยชีวภาพ อัดเม็ด

นอกจากนี้โรงแรมยังได้สร้างเครือข่าย ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงให้หันมาทำการเกษตร ในระบบเกษตร

อินทรีย์ปลอดสารพิษอย่างเต็มรูปแบบ โดยโรงแรมจะดูแลเรื่องการตลาด ส่วนหนึ่ง โรงแรมจะรับซื้อไว้ให้บริการแขกที่มาพัก และประสานไปยังพันธมิตรทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรที่อยู่ในเครือข่าย

โรงแรมได้เชื่อมโยงไปสู่ชุมชน รายรอบ รีสอร์ท จนเกิดเครือข่ายชุมชน เผยแพร่ผลการดำเนินงานตามแนวปรัชญาดังกล่าว และกลายเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าในปัจจุบัน

ชุมพรคานา รีสอร์ท ได้ดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยมีแนวคิดที่เป็นปัจจัยหลัก ที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ

- ศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงเชื่อและศรัทธาในแนวทางของพระองค์ท่านว่าเป็นไปได้จริง
- ความต้องการที่อยากจะทำหรือสิ่งที่เรียกว่า เป็นระเบิดออกมาจากข้างใน เพราะเมื่อมีศรัทธาเกิดขึ้นแล้ว ก็ทำให้เกิดความอยากรที่จะทำตามสิ่งที่ศรัทธา
- พร้อมที่จะทำด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริง อันจะทำให้เกิดความรู้ความชำนาญ และสามารถขยายเครือข่ายการเรียนรู้ไปสู่ภายนอกรีสอร์ทได้

แนวทางดำเนินงานของ คุณวิสร ดังกล่าว มีจุดเด่นที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรม โดยเชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงจะทำให้มั่นคงได้ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยสนับสนุนให้สามารถนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ คือ

- * บิดา ซึ่งเป็นที่ปรึกษาสมาชิกวุฒิสภา
- * มารดา ซึ่งเป็นอดีตนายกสมาคมการท่องเที่ยวชุมพร 5 สมัย 10 ปี
- * การศึกษาของผู้นำที่มีเป็นพื้นฐาน
- * พื้นฐานทางเศรษฐกิจ
- * อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ที่ปรึกษา

ธีรพงษ์ ตั้งธีระสุนันท์

ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มองว่าชุมพร คานา รีสอร์ท คือ ตัวอย่างความสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรมในการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับธุรกิจบริการขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ ธ.ก.ส. ที่ต้องการให้ชุมพรเป็นจังหวัดนำร่องใช้เป็นต้นแบบในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทั่วประเทศ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความพร้อมมากที่สุด ทั้งในเรื่องของสภาพพื้นที่และการมีส่วนร่วมของคนในสังคม ซึ่งในอนาคตจะใช้เป็นแหล่งงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่เครือข่ายเกษตรกรที่เป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ทั่วประเทศ

ผู้จัดการ ธ.ก.ส. ระบุอีกว่า ลูกค้าของ ธ.ก.ส. ปัจจุบันมีหลายระดับ ตั้งแต่เกษตรกรจนถึงนักธุรกิจ โดย ธ.ก.ส. แต่ละสาขาจะทำหน้าที่เป็นตัวประสานเชื่อมโยงลูกค้าในแต่ละภาคส่วนของสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นได้จากความสำเร็จของภาคธุรกิจบริการที่เป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. อย่างชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท

"อย่างที่ชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท ไม่ว่าจะเป็นข้าวเหลืองประทิว ผลไม้สด ๆ จากสวน ัญพืชปลอดสารพิษ ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ทุกอย่างล้วนเป็นผลผลิตของชาวบ้านในพื้นที่ที่เป็นเครือข่ายทั้งสิ้น ส่วนพื้นที่ภายในโรงแรมก็มีการจำลองแนวทางพระราชดำริในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้มาใช้บริการได้เยี่ยมชมด้วย" อธิพงษ์กล่าว

"ชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท" นับเป็นตัวอย่างความสำเร็จในการบริหารจัดการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระหว่างภาคธุรกิจกับเกษตรกร ด้วยการแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างลงตัว ไม่มีการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ภายใต้ชื่อว่า "ยังทำได้ดี ยิ่งให้ยิ่งมี"

สรุป

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันกับยุคโลกาภิวัตน์

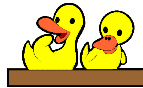
ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

เมื่อคราวเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 อันเนื่องจากวิกฤติของสังคมไทยที่สะสมต่อเนื่องหลายปี ความฟุ้งเฟ้อจากภาวะเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา ทำให้สังคมไทยขาดจิตสำนึกของความพอดีและพอเพียงมีการจับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ระมัดระวัง ขาดความประหยัดและขาดสติที่จะปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทรงเห็นความสำคัญของความ "พออยู่

พอกิน" ซึ่งมีผลต่อราษฎรและประเทศชาติที่สำคัญคือ เป็นแบบอย่างที่ดีให้คนไทย ดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักประมาณตน และดำรงชีวิตอย่างรู้จัก "คิด อยู่ ใช้ กิน อย่างพอเพียง"

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข : การขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระเบียบ จินดา¹

การดำเนินงานของรัฐบาลให้ประสบความสำเร็จ สามารถเสริมสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ด้วยวิถีปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทุกฝ่ายยึดถือเป็นหลักการสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยทุกระดับ : **ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันภายใต้เงื่อนไขความรู้ คู่คุณธรรม** ด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชนดำเนินกิจกรรมร่วมกัน รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลเพิ่มพูนความสัมพันธ

สร้างสรรค์ครอบครัวอบอุ่น สร้างชุมชนเข้มแข็ง ร่วมแรงร่วมใจสร้างพลังเครือข่ายและขยายกว้างออกไปสู่สังคมโดยรวมของประเทศในที่สุด

รัฐบาลพยายามจะตอบใจให้สำคัญนี้ ผ่านการแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 โดยพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ "นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นแนวคิดสำหรับใช้ในการพัฒนาประเทศ เป็นผลให้ทุกกระทรวงและหน่วยงานภาคเอกชน ต้องปรับยุทธศาสตร์การดำเนินงานให้

¹ นักวิชาการพัฒนาชุมชน 60 กรมการพัฒนาชุมชน

สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว รวมถึงการปฏิรูปยุทธศาสตร์จังหวัดที่ต้องทำควบคู่กับกระบวนการปรับบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานส่วนภูมิภาค ให้บูรณาการระบบความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ชุมชนและภาคประชาสังคมอย่างเหมาะสม จนสามารถเป็นแกนกลางในการดำเนินการ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรด้านต่างๆ ทั้งบุคลากรงบประมาณและอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของจังหวัด เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสวัสดิการสังคม การแก้ปัญหาความยากจน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นกรอบใหญ่ในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศ มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย

- กรอบยุทธศาสตร์ คือ "ยึดคนเป็นหลัก ให้ประชาชนและครอบครัวสามารถพึ่งตนเองใช้กลไกชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนภายใต้ระบบข้อมูลที่ชุมชนต้องคิด จัดทำขึ้นเองโดยการสนับสนุนของจังหวัด และในส่วนกลางปรับระบบเพื่อเอื้อให้จังหวัดสามารถสะท้อนความต้องการของชุมชนมายังกระทรวงที่เกี่ยวข้อง"

- แผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มี 5 แผนงาน คือ

- 1) แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนและครอบครัว และการประกอบอาชีพทั้งในและนอกภาคการเกษตร ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- 2) แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน สนับสนุนกิจกรรมใน 3 ระดับ คือ เน้นการผลิต เพื่อการบริโภคของครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย เน้นการถนอมอาหารและการแปรรูป เพื่อการตลาดชุมชน และเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น/ชุมชน เพื่อสู่ระบบการตลาด

- 3) แผนงานการฟื้นฟูความสมบูรณ์ของชุมชน ครอบคลุมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

4) แผนงาน การสงเคราะห์ผู้ด้อย โอกาสและผู้สูงอายุ เน้นการสงเคราะห์ในระดับครัวเรือน ตามความเป็นจริงอย่างทันเหตุการณ์

5) แผนงาน การบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ครอบคลุมด้านสาธารณสุข การศึกษา และการอำนวยความสะดวกอื่นๆ

- มีคณะกรรมการระดับชาติ คือ คณะกรรมการ ขั้วเคลื่อน ยุทธศาสตร์ประชาชน อยู่ดีมีสุข มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานฯ และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการ และเลขานุการ

- มอบให้หน่วยงานดำเนินการ คือ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งให้ทำความตกลงในรายละเอียดกับสำนักงานงบประมาณ ภายในวงงบประมาณ 10,000 ล้านบาท

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงมหาดไทยและผู้เกี่ยวข้องภายใต้คณะกรรมการ ขั้วเคลื่อนฯ ดังกล่าว ได้กำหนดแนวทางและกระบวนการขั้วเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ โดยให้เพิ่มคณะกรรมการขั้วเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่

- เป็นศูนย์กลางการบูรณาการยุทธศาสตร์จังหวัด สู่การปรับแผนระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ

- พิจารณออนุมัติโครงการ และรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยทราบ

- แจ้งผลการพิจารณาอนุมัติให้หมู่บ้าน/ชุมชนทราบผ่านอำเภอ/กิ่งอำเภอ และคณะกรรมการขั้วเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อทำหน้าที่

- สนับสนุนการประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการคัดเลือกกลุ่มคนจากเวทีประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อร่วมทำหน้าที่รับผิดชอบ ดำเนินโครงการ

- พิจารณากลับกรองโครงการฯ และเสนอคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด

ในขั้นตอนการดำเนินงานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และกิจกรรมที่มีความสอดคล้องตาม 5 แผนงานหลักข้างต้น โดยให้พิจารณาจากแผนชุมชนคุณภาพ กล่าวคือ **เป็นแผนชุมชนที่เกิดจากกระบวนการแผนชุมชนและได้รับการตรวจสอบและยอมรับว่าเป็นแผนชุมชนที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการได้** และถ้าหากชุมชนใดยังไม่มีแผนชุมชน ให้หมู่บ้าน/ชุมชนนั้นเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการแผนชุมชน เพื่อให้ได้แผนชุมชนคุณภาพดังกล่าวหรือโดยให้เป็นไปตามความสมัครใจของหมู่บ้าน/ชุมชน

ในส่วนของกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดนโยบาย การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ตาม **ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** โดยคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายบุญฤทธิ จันทน์เสนะ) เป็นประธาน อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน เป็น

กรรมการและเลขานุการ และมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าภาพหลักดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานของชีวิตประชาชนในหมู่บ้าน รับผิดชอบการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับกรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และตามบทบาท ภารกิจของคณะกรรมการชุดนี้ จึงได้ดำเนินการ ดังนี้

- กำหนดแผนปฏิบัติการ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานของชีวิตประชาชน 3 ระยะ ในระหว่าง ปี 2550-2554 คือ

ระยะที่ 1 ปี 2550 เพื่อสร้างความตระหนักคุณค่าวิถีพอเพียง ให้ประชาชน ครุฑเรือน และชุมชน เห็นคุณค่าและนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

ระยะที่ 2 ปี 2551 เพื่อสร้างพลังชุมชนขับเคลื่อนสู่ความพอเพียง ให้หมู่บ้านพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระยะที่ 3 ปี 2552-2554 เพื่อสร้างความยั่งยืนในวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ให้หมู่บ้านพัฒนาสู่ความพอเพียงอย่างยั่งยืน

- ให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับจังหวัดและอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ เป็นประธาน ส่วนตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ คือ พัฒนาการจังหวัดและ พัฒนาการอำเภอตามลำดับ

การขับเคลื่อน "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่มุ่งจัดความยากจน เพื่อช่วยให้คนพ้นจากความทุกข์ และสร้างความผาสุกให้กับประชาชนราษฎร จึงเป็นเรื่อง

สำคัญที่ทุกกระทรวงต้องนำมาปฏิบัติในมิติต่าง ๆ ของแต่ละกระทรวง

จะเห็นได้ว่า นโยบายเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญต่อเป้าหมาย ที่จะเสริมสร้างสังคมไทยให้มีความน่าอยู่ สังคมคุณภาพ เป็นนโยบายสาธารณะที่มีความเหมาะสมกับสังคมไทยปัจจุบันอย่างยิ่ง การเปิดโอกาสให้ประชาชนจากหมู่บ้าน ชุมชนของแต่ละพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอน เพื่อสร้างความโปร่งใส พร้อมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์ของประชาชน นับว่าเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับ "คน" และหากผลการดำเนินนโยบายดังกล่าว ส่งผลให้คน "มีความสุข" หรือทำให้คน "พ้นจากความทุกข์ยาก" ได้ นับว่าเป็นนโยบายที่มีประสิทธิภาพ และหากพิจารณาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ คนมีความสุข และพ้นจากความทุกข์ยากได้ เริ่มที่ภาวะ

การวางแผนของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ จากการมีงานทำ ทั้งอาชีพหลัก และอาชีพเสริม และมีการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ท่ามกลางสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในเมือง ทั้งนี้ให้มีผลทั้งในระดับบุคคล และครอบครัว ส่วนในระดับชุมชนนั้น มีปัจจัยที่จำเป็นและสำคัญอยู่ที่การช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างระบบความสัมพันธ์ที่ใช้คุณธรรมนำเศรษฐกิจในชุมชน และสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชน ที่เกิดจากการคิดและทำโดยชุมชนเอง หรือแผนชุมชน ตามสภาพภูมิสังคมและศักยภาพของแต่ละชุมชน ส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และยั่งยืน

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญ ต่อการจะทำให้คนไทย "มีความสุข หรือพ้นจากความทุกข์ยาก" อันเกิดจากผลการ

ดำเนินโครงการ กิจกรรมต่างๆ ผ่านหน่วยงานของรัฐ เอกชนและองค์กรต่างๆ ที่เรียกว่าการสนับสนุนและส่งเสริมกลไกของการดำเนินงานจากภาครัฐ (outside-in) ส่วนหมู่บ้าน ชุมชนเองก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องใช้กลไกชุมชนในการขับเคลื่อนชุมชน เรียกว่าพลังจากภายใน (inside-out) ชุมชนจะประสบความสำเร็จสามารถสร้าง **ชุมชนเข้มแข็ง** แต่ยังไม่อาจยืนยันถึงความยั่งยืนได้อย่างชัดเจน

สอดคล้องกับจุดขับเคลื่อนสำคัญ ตามกระบวนการปรับบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานภาครัฐ ในภูมิภาค รวมถึงบทบาทของสถาบันการศึกษาภายในจังหวัด ที่จะต้องเข้ามามี

ส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของชุมชน นอกจากการศึกษาวิจัยเพียงอย่างเดียว เพื่อให้จังหวัดได้มีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ในการบูรณาการระบบความสัมพันธ์ชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ พร้อมๆ กับการปรับเปลี่ยนกระบวนการสนับสนุน

การติดตามนิเทศงาน ที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดผลลัพธ์ ที่จังหวัดเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนฯ

ดังนั้น การดำเนินการบูรณาการทุกภาคส่วนของจังหวัดเพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถให้ชุมชนไทยเข้มแข็งอย่างถาวร จากการใช้งบประมาณของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข สนับสนุนกิจกรรมตามแผนงานหลักของชุมชน ที่ได้จากการบวณการคิด จากฐานข้อมูล และความต้องการของชุมชน โดยการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิธีการทำงานตามแผนปฏิบัติการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานของชีวิตประชาชน (mean) สู่เป้าหมาย ความสำเร็จ (end) เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (อย่างต่อเนื่อง) ไปสู่การสร้างชุมชน เข้มแข็งและยั่งยืน

การดำเนินกิจกรรมตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้ 2 ยุทธศาสตร์ที่กล่าวมาแล้วนี้ นับเป็นการนำพาคนไทยก้าวสู่สังคมอยู่ดีมีสุขได้อย่างจริงจังคือนอกจากหมู่บ้าน ชุมชนได้รับประโยชน์และโอกาสโดยตรงแล้ว ยังเป็นการสร้างความชอบธรรมในการกระจายงบประมาณ

แผ่นดิน และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ถ้าการดำเนินโครงการมีการเบิกจ่ายงบประมาณตรงตามกำหนด

กล่าวคือการบรรลุเป้าหมายข้างต้นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของจังหวัด ภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถ (capacity) ของหมู่บ้าน ชุมชนทั่วประเทศ ให้สามารถบริหารจัดการชุมชนตนเอง ด้วยการคิดร่วมกัน วางแผน (แผนชุมชน) ร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ คือ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล และทุนท้องถิ่นเอง ที่ประกอบด้วยทุนทางปัญญา และทุนทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมด้วยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของชุมชนเอง และจากชุมชนอื่นๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว ซึ่งจะได้รูปแบบ (Model) การพัฒนาจังหวัดตามความเป็นจริงของหมู่บ้าน ชุมชนที่รู้จักตัวเองอย่างพอเหมาะ นั่นคือ ทุกจังหวัดมีรูปแบบการทำงาน ตามกระบวนการของแต่ละจังหวัด ที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนฯ ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นแม่ทัพในการบูรณาการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ เพื่อให้ประชาชน อยู่ดีมีสุขขึ้นกว่าเดิมต่อไป

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขกับแผนชุมชน

รังสรรค์ หังสนาวิณ ¹

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อเกิดยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข

ความมุ่งมั่นในการให้ประชาชนในพื้นที่หรือชุมชนและครอบครัวสามารถช่วยเหลือพึ่งตนเองได้ โดยใช้ศักยภาพตนเองในการบริหารจัดการมากที่สุด รวมทั้ง

ให้แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนเดียวกันและระหว่างชุมชนต่าง ๆ มีการนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน และรัฐจะให้การสนับสนุนเฉพาะครอบครัวหรือชุมชนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เท่านั้น โดยดำเนินการภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นที่มาของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เป็นทางเลือกใหม่ในการดำเนินวิถีชีวิตเพื่อความสงบสุขอย่างยั่งยืนของคนในหมู่บ้านชุมชน

ความมุ่งมั่นนี้ปรากฏชัดจากคำปาฐกถาพิเศษของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เรื่องแนวทาง

¹ นักวิชาการพัฒนาชุมชน 69 กรมการพัฒนาชุมชน

การบริหารประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวกับผู้บริหารระดับสูง โดยให้ความสำคัญต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงชี้แจงให้ประชาชนเห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนที่ควรจะเป็น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยที่ไม่เดือดร้อน ซึ่งที่จริงแล้วเป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย โดยสามารถนำไปใช้ได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงระดับประเทศ โดยทรงยึดหลัก **"เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา"** ทำให้ทรงสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานดั้งเดิม และสอดคล้องกับวิถีชีวิต และทรงเห็นว่าการพัฒนาต้องเริ่มจาก **"การพึ่งตนเอง"** และ **การที่จะสามารถพึ่งตนเองได้นั้น**

ต้องรู้จักประมาณตน และทำทุกอย่างด้วยความรอบคอบระมัดระวังไม่ประมาท สิ่งเหล่านี้จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะ หลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการของการพึ่งตนเองเป็นหลักคิด ทำ **อย่างเป็นขั้นตอน** ไม่รีบร้อน ไม่ก้าวกระโดด ไม่ประมาท รู้จักเลือกสรรและใช้อย่าง

เหมาะสม ระมัดระวังและมีความพอดี พอเหมาะ พอควร ในส่วนของความพอดี ความพอควร สามารถสรุปรวมได้ว่าพอเพียง ส่วนที่เพิ่มเติมคือ เรื่องของความสมดุลสมดุลหรือมีการพิจารณาเหตุผลให้รอบคอบ พยายามที่จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เสี่ยง หรือสิ่งที่มีผลกระทบอย่างมากในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็น **"ทางสายกลาง"** ส่วนหลักการสำคัญของพัฒนายึดอยู่ที่ **"คนเป็นศูนย์กลาง"** ซึ่งใช้ชีวิตอย่างถูกต้องและพอเพียงแล้วยังต้องมีพื้นฐานทางด้านจิตใจที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งด้วย แยกเป็น 2 ด้านคือ ทางด้านรูปธรรมและนามธรรม

ด้านรูปธรรม คือ ปรัชญาที่ต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ส่วนด้านนามธรรม คือ ต้องมีจิตใจที่ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

การพัฒนาพื้นฐานเพื่อความอยู่ดีมีสุข

เมื่อพิจารณาถึงหลักการสำคัญดังกล่าว การดำเนินการเพื่อผลักดันการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนไปสู่เป้าหมายคือความอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยกรอบคิดภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเศรษฐกิจ จึงอาศัยวิธีการที่แยก

เศรษฐกิจออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจในระบบตลาด และเศรษฐกิจส่วนรวม

วิธีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องอาศัยความพยายามที่จะพัฒนาไปสู่ "การพึ่งตัวเอง" เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับชุมชน บูรณาการความรู้จากทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน อาศัยการมีส่วนร่วม แสดงออกถึงการกระทำเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในชุมชน สิ่งสำคัญที่ชุมชนต้องมีคือ การบริหารจัดการในการพัฒนาของชุมชน ซึ่งอาศัยความรู้ของคนในชุมชน หากประชาชนมีความรู้และความสามารถในการจัดการกิจกรรมของชุมชนและการจัดการต่อสถานการณ์

ที่เกิดกับชุมชนได้ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น คนในชุมชนจะมั่นใจในความสามารถของตน ซึ่งจะเป็นสิ่งป้องกันไม่ให้ชุมชนเกิดสภาวะ "การพึ่งพิง"

ทั้งนี้ การเชื่อมโยงวิทยาการต่างๆ นำมาปรับใช้สำหรับชุมชน และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งมีตัวอย่างจากผู้ปฏิบัติที่เป็นปราชญ์ที่สามารถนำภูมิปัญญาความรู้มาถ่ายทอด แบ่งปันในลักษณะเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ ระหว่าง

ชุมชนด้วยตนเอง เรียนรู้และเลือกวิธีการทำงานบนความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน นำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการทำงานด้วยเพิ่มศักยภาพของประชาชน เห็นได้จากการที่ประชาชนในชุมชนช่วยกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชนขึ้น เพื่อพัฒนาตนเองและ

เคลื่อนไหวกิจกรรมการพัฒนาด้วยตนเองได้ ซึ่งเป็นลักษณะของการ "พึ่งตนเอง" ถือว่าเป็นพื้นฐานที่ดี มีความพร้อม มีภูมิคุ้มกันที่ดี พร้อมสำหรับการพัฒนาชุมชนสู่เศรษฐกิจในระบบตลาดที่ต้องอาศัยทุนที่เป็นทรัพย์สินในการผลิตก็จะสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับทุนที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา การใช้เงินทุนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนนำปัญญามาใช้ในการเพิ่มรายได้ ใช้ปัญญาในการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนอยู่ในสภาวะพึ่งตนเอง และไม่เสียเปรียบในการแข่งขันกับกระแสการตลาด ด้วยการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยอาศัยวิชาการและประสบการณ์ เสริมการทำงานในกิจกรรมของชุมชน ด้วยเหตุผลในการดำรงอยู่ด้วยความสมดุลของชุมชนที่มาจากความระมัดระวัง ด้วยการลด ละ เลิก สะสมให้เกิดการออม การดำเนินกิจกรรมเพิ่มรายได้และกระทำการใด ๆ คำนึงถึงการใช้ศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญ ผลของการกระทำในระดับชุมชนจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศด้วย

เป้าหมายของการอยู่ดีมีสุข ซึ่งมีความหมายว่า ประชาชนต้องมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ มี

ความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ดังนั้น ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จึงเป็นแนวนโยบายที่มุ่งให้เกิดการปรับการพัฒนาประเทศให้ไปสู่วิถีของการพึ่งตนเอง หลุดพ้นจากความยากลำบากและความยากจน ด้วยความสามารถของชุมชนเอง ถือเป็นเป้าหมายที่คนจะเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อไปให้ถึงความอยู่ดีมีสุข โดยความเชื่อว่าวิธีการนี้จะทำให้คนมีความภาคภูมิใจกับการที่ได้ทำอะไรด้วยตัวเอง มั่นใจในความสามารถ มีความสุขจากการได้เห็นความสำเร็จและผลของการทำงานที่เกิดกับตนเองและส่วนรวม ทางเลือกยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุคนั้น คือ การที่คนจะมีความสุขได้โดยไม่ต้องง้อใคร ไม่ต้องพึ่งพาใคร โดยอาศัยแนวทางที่เป็นรูปธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น การดำเนินการก็เพื่อสร้างความสามารถในการสร้างความสุขด้วยการทำอะไรด้วยตัวเองสำเร็จ ลักษณะงานดังกล่าว จึงไม่มีรูปแบบที่คงที่ ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ต้องกระตุ้นให้ชุมชนแสดงพลังความสามารถออกมาเพื่อจัดการกับสถานการณ์ในชุมชนให้ได้ด้วยตัวเอง โดย

เน้นการเรียนรู้ด้วยหลักการประชาชนเป็นศูนย์กลาง สร้างกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ระหว่างประชาชนในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการพัฒนาชุมชนมุ่งสู่ความอยู่ดีมีสุข

จุดมุ่งหมายสำคัญ 5 ด้าน ประกอบเป็นยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข นั่นก็คือ 1) ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนช่วยเหลือจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ 2) ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งการพึ่งตนเอง โดยเฉพาะการนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ในภาคเกษตร เพื่อให้เป็นการเกษตรพึ่งตนเอง 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการบริหารจัดการด้วยชุมชน สร้างความเป็นส่วนหนึ่งของ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของชุมชนโดยคนในชุมชนเพื่อความยั่งยืน 4) ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นการเชื่อมโยงตลาดและเอกลักษณ์ท้องถิ่น เน้นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่มีลู่วางในตลาด 5) ด้านการบริการประชาชน ด้วยการ

บริการที่จัดเพื่อความสะดวกประทับใจของประชาชน

การดำเนินยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขให้ได้ผลสมบูรณ์ จึงต้องประกอบด้วยกลยุทธ์ในการทำงานเพราะต้อง

ทำให้บรรลุเป้าหมายคือความอยู่ดีมีสุข การเสริมสร้างความสามารถให้กับประชาชนเพื่อการอยู่ได้ด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาชุมชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการดำรงชีวิตตามที่ต้องการ ร่วมกันกำหนด

แนวทางในการดำเนินกิจกรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นที่อยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก ป้องกันปัญหาและสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งร่วมกันรับผิดชอบในการบริหารจัดการกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ตามแนวทางให้สำเร็จ ปรากฏผลเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน ซึ่งรายละเอียดที่ชุมชนได้กำหนดขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การพัฒนาของชุมชนนี้เรียกว่า **"แผนพัฒนาชุมชน"** หรือปราชญ์ชาวบ้านเรียกว่า **"แผนแม่บทชุมชน"**

กระบวนการแผนพัฒนาชุมชนเคลื่อนไหวเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ยกระดับความสามารถให้กับผู้นำ สร้างและพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ หล่อหลอมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตของชุมชนได้ ทั้งนี้เพราะเริ่มต้นตั้งแต่นักหาและสร้างผู้นำในชุมชน เพื่อให้เป็นผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง ชักนำประชาชนในชุมชนให้เห็นความสำคัญในการร่วมมือร่วมใจ รวบรวม ค้นหาข้อมูลของชุมชน ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลจนเห็นสภาพปัญหา แนวโน้มสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เลือกเป้าหมายสำคัญเพื่อชุมชน กำหนดกิจกรรมการพัฒนาที่สมดุลเหมาะสมกับศักยภาพชุมชน มุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก ด้วยการที่ชุมชนพยายามจัดทำกิจกรรมเหล่านั้นเองก่อน

กิจกรรมที่จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานอื่นร่วมจัดทำเป็นเรื่องราว และกิจกรรมที่ต้องมอบหมายให้หน่วยงานภายนอกสนับสนุนจัดทำให้เป็นอันดับท้ายสุด นั่นคือการมีแผนในการพัฒนาชุมชนนั่นเอง แต่การมีแผนแล้วจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้กิจกรรมในแผนนั้น ได้ถูกนำไปใช้งานตรงตามความต้องการของชุมชน ด้วยการแบ่งการจัดการกิจกรรมให้กรรมการชุมชนรับผิดชอบ สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจนสำเร็จตามที่ตั้งไว้ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการทำงานรอบต่อไป

คุณภาพของแผนส่งผลถึงความอยู่ดีมีสุข

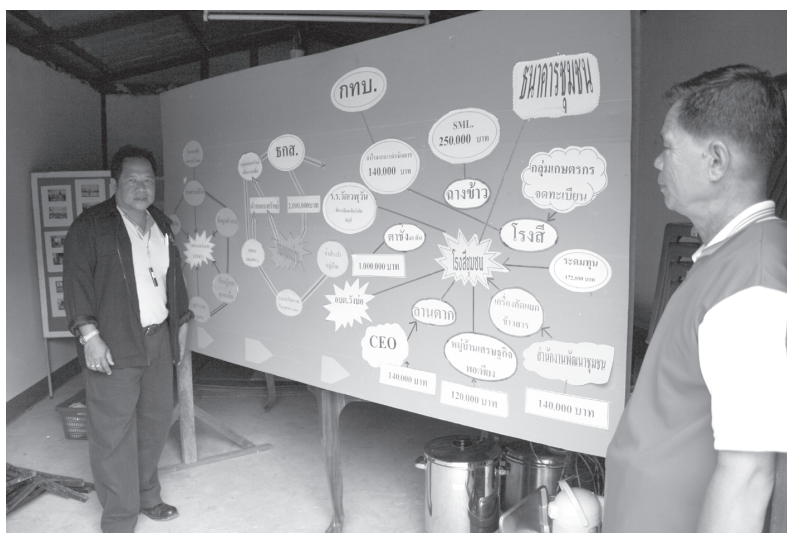
แผนพัฒนาชุมชนที่ดี ไม่ได้พิจารณาจากรูปเล่มที่สวยงาม แต่ประกันคุณภาพที่กระบวนการได้มาของแผนชุมชนนั้น หากผู้นำของชุมชน ฝ่ายบริหารชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญร่วมมือในการจัดทำแผนในทุกขั้นตอน ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการหาข้อมูล ใช้เครื่องมือในการสำรวจค้นหาข้อมูล เช่น บัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน แบบสำรวจ จปฐ. หรืออื่นๆ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บได้จากครัวเรือนโดยตรงครอบคลุมทุกครัวเรือน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตัดสินใจร่วมกัน

ตามความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละพื้นที่ เช่น เรือน้ำ การขนส่งทางน้ำ

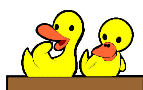
การเชื่อมต่อประสานระหว่างความ
ต้องการของชุมชนกับการสนับสนุนจาก

ภายนอก เกิดขึ้นเมื่อ
ชุมชนที่มีความพร้อม
ซึ่งสามารถพิจารณา
จากกระบวนการ
ทำงานของประชาชน
ในชุมชน โดยเฉพาะ
จากกระบวนการจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชน
ที่มีประสิทธิภาพ
เป็นหลักประกันถึง
ความสามารถในการ
บริหารจัดการของ

การวางแผนอาจเป็นเรื่องทางวิชาการแต่เมื่อจัดกระบวนการชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป้าหมายของความอยู่ดีมีสุขแบบพอเพียง ซึ่งหากพิจารณาถึงความต้องการของประชาชนตามแผนพัฒนาชุมชนแล้ว จุดมุ่งหมาย ทั้ง 5 ด้าน ก็จะสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ครอบคลุมทั้งหมด แต่อาจจะมีบ้างที่เป็นเรื่องนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ ก็สามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมได้

ชุมชน และคุณภาพของแผนชุมชน ทำให้
เชื่อว่าชุมชนมีศักยภาพพร้อมร่วมทำงาน
กับหน่วยงานภายนอก เชื่อมโยงกับ
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น นำการ
สนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งงบประมาณ
วิชาการ ไปใช้เพื่อให้สามารถเคลื่อนไหว
กิจกรรมของชุมชนเพื่อความสำเร็จในการ
พัฒนาเป้าหมายก็คือ ความอยู่ดีมีสุข
อย่างพอเพียง ซึ่งเป็นความหวังของ
ทุกคนในสังคมที่ต้องการให้เกิดขึ้น นั่นเอง

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดนครนายก

สำนักงานจังหวัดนครนายก

1. สรุปสภาพทั่วไป

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นจากกรอบแนวคิดของการให้ประชาชน ในพื้นที่หรือชุมชนและครอบครัวสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการให้มากที่สุด รวมทั้งให้แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนเดียวกัน และระหว่างชุมชนต่างๆ มีการนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน และรัฐจะให้การสนับสนุนเฉพาะครอบครัวหรือชุมชนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เท่านั้น โดยดำเนินการภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญในการทำความเข้าใจกับยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข คือ **ความอยู่ดีมีสุข** และ **ความพอเพียง** ซึ่งมีความหมายดังนี้

1. **ความอยู่ดีมีสุข** ตามความหมายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

2. **ความพอเพียง** หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความ

จำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และกระทรวงมหาดไทยได้คัดเลือกจังหวัดนครนายกเป็นจังหวัดนำร่องในการจัดทำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ซึ่งจังหวัดนครนายกได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จังหวัดนครนายก จัดทำยุทธศาสตร์ดังกล่าวเสนอคณะกรรมการบริหารงาน

จังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) นครนายกให้ความเห็นชอบ และได้ส่งให้สำนักงาน ก.พ.ร. และกระทรวงมหาดไทยแล้ว เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2550

2. ขอบเขตการดำเนินงานและวัตถุประสงค์

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดจะไม่กระทบกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัดที่มีการกำหนดและดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยจะถอดยุทธศาสตร์จังหวัดปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขออกมาเพื่อสร้างความชัดเจน

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจะปรับปรุงขอบเขตให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยมี **จุดเน้นและกลุ่มเป้าหมาย** ดังนี้

- เน้นกิจกรรมและโครงการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถบริหารจัดการได้
- เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของชุมชน ท้องถิ่นและภาคส่วนต่าง ๆ ในการวางแผนและกำหนดโครงการ
- กลุ่มเป้าหมาย คือ ชุมชนและครอบครัวโดยเฉพาะกลุ่มผู้ยากไร้/ยากจนผู้ด้อยโอกาส

โดยดำเนินการภายใต้ขอบเขตของประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ

1. ด้านการสงเคราะห์
2. ด้านเศรษฐกิจพอเพียง
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน
5. ด้านการบริการประชาชน

และมีเป้าหมายในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

2.1 เป้าหมายการให้การสงเคราะห์

ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้เร่ร่อน คนขอทาน คนวิกลจริต ผู้ยากจน ผู้ประสบปัญหาที่อยู่อาศัย ผู้ป่วยหรือพิการที่ไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ หรือครอบครัวยากจนที่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานในชุมชนนั้น และนักเรียนหรือเยาวชนที่อยู่ในภาคการศึกษาโดยการสงเคราะห์และบริการสังคม

2.2 เป้าหมายเสริมสร้างเศรษฐกิจในระดับฐานราก "เศรษฐกิจพอเพียง"

เกษตรกรรายย่อยที่ยากจนและช่วยตนเองไม่ได้ แต่ยังประสงค์ที่จะอยู่ในภาคการเกษตรต่อไป และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ นอกภาคเกษตรที่ยากจนและช่วยตนเองไม่ได้ โดยการพัฒนาตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การประกอบอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร เน้นการผลิตเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย เน้นการถนอมอาหารการแปรรูปเพื่อตลาดในชุมชน ตามศักยภาพของชุมชน

2.3 เป้าหมายเสริมสร้างความมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เกษตรกรที่ยากจน ชุมชนและผู้ประกอบการโดยนำตัวอย่างความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ได้มีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่มาขยายผลให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับภูมิสังคมของพื้นที่ในท้องถิ่น น้ำ และป่าไม้

2.4 เป้าหมายส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม ชุมชนที่มีความสามารถในการแข่งขันที่มีสู่ทางการตลาดทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และการส่งออก

กลุ่มใหม่ที่มีโอกาส กลุ่มผลิตเพื่อการอุปโภค/บริโภคในชุมชน และกลุ่มผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่สามารถสนับสนุนการผลิตในอีกพื้นที่/ชุมชนอื่นโดยส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอยู่ทางในการตลาดและในลักษณะห่วงโซ่อุปทาน และกลุ่มการผลิต

2.5 เป้าหมายการบริการประชาชน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ

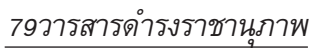
ประชาชนผู้รับบริการข้าราชการ และพนักงานผู้ให้บริการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการติดต่อขอรับบริการงานทั้งจากจังหวัดอำเภอ และท้องถิ่น โดยการพัฒนาระบบงาน การลดขั้นตอนการปรับปรุงสถานที่ การนำ

เทคโนโลยีเข้ามาใช้ และการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนโดยให้ครอบคลุมทั้งด้านการสาธารณสุข การศึกษา การฝึกอาชีพ

3. วิธีดำเนินงาน

การจัดทำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จังหวัดนครนายกมีขั้นตอนสรุปได้ ดังนี้

[illegible]

4. หน่วยงานรับผิดชอบ

4.1 คณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์
อยู่ดีมีสุขจังหวัดนครนายก

4.2 คณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์
อยู่ดีมีสุขระดับอำเภอ

5. ความก้าวหน้าผลดำเนินงาน

คณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับอำเภอทั้ง 4 อำเภอ ได้สรุปภาพรวมความต้องการแผนงาน/โครงการจากตำบลต่างๆส่งให้จังหวัด ซึ่งคณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัด ได้สรุปภาพรวมแผนงาน/โครงการ และงบประมาณ ปี 2550 - 2551 ของจังหวัดนครนายก และเสนอคณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) นครนายก ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550 และจังหวัด ได้ส่งให้สำนักงาน ก.พ.ร. และกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2550

6. ปัญหาอุปสรรค

ระยะเวลาในการจัดทำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดของจังหวัดนาร่องมีค่อนข้างจำกัด จึงทำให้การถ่ายทอด

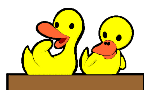
ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ซึ่งมีหลายขั้นตอนแก่วิทยากรกระบวนการ ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ไม่ทั่วถึงและละเอียดเพียงพอ ตลอดจนไม่มีเวลาทบทวนทำให้คุณภาพของยุทธศาสตร์ฯ และแผนงาน/โครงการยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วนเพียงพอ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมซึ่งกำหนดกรอบในเรื่องการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ครอบครัวยากจนไม่ได้จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดจึงจำเป็นต้องจัดทำต่อเนื่องทุกปี

7.2 กรอบยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขควรขยายกรอบให้กว้าง โดยควรมีในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในเรื่องของสุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นต้น

7.3 ควรให้เวลาในการจัดทำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัดอย่างน้อย 2 เดือน เพื่อให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จังหวัดศรีสะเกษ

วิโรจน์ ชลวิริยะกุล¹

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินงานโครงการตามนโยบายรัฐบาล โดยมีแผนงาน/โครงการตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ในแผนงานยุทธศาสตร์ที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้บูรณาการให้ส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในจังหวัดได้ดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบูรณาการแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2550

โดยแต่งตั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ เกษตรและสหกรณ์จังหวัด เป็นประธานอนุกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นอนุกรรมการ เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ในการ กำกับ ดูแล และบริหารจัดการแผนบูรณาการเพื่อให้แผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับจังหวัด เป็นไปอย่างสอดคล้องและเกิดการทำงานบูรณาการร่วมกันอย่างมี

¹ เกษตรและสหกรณ์จังหวัดศรีสะเกษ

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรสูงสุด

โดยส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทุกจังหวัดได้มีการรับมอบนโยบายจาก ศ.ดร.ธีระ สดุดะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550

ณ โรงแรมมิราเคิล กทม. ให้ดำเนินโครงการตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุขให้เป็นรูปธรรม

นายก้องเกียรติ อัครประเสริฐกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ได้มอบนโยบายและ

แนวทางปฏิบัติราชการให้หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2550 โดยจังหวัดศรีสะเกษ ผนึกกำลัง ร่วมแรงร่วมใจขับเคลื่อนนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ให้บรรลุผล 5 แผนงาน ในแผนงานที่สำคัญ ได้แก่ แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยสนับสนุนส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยในภาคการเกษตร ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพทั้งใน

และนอกภาคการเกษตร สนับสนุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร และมุ่งเน้นเกษตรอินทรีย์และเกษตรทฤษฎีใหม่ ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการบูรณาการฯ

ได้เป็นประธานการประชุมจัดทำแผนปฏิบัติงานโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2550 ได้มอบนโยบายเกษตรอินทรีย์ การจัดทำแผนปฏิบัติงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 25 ศูนย์ ใน 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ โดยคัดเลือกเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนยากจนของกระทรวงมหาดไทยและเกษตรกรรายย่อย 3,500 ราย ใช้งบประมาณ 7,229,000 บาท โดยให้มีการเร่งรัดการดำเนินงานและติดตามประเมินผลโครงการฯ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์

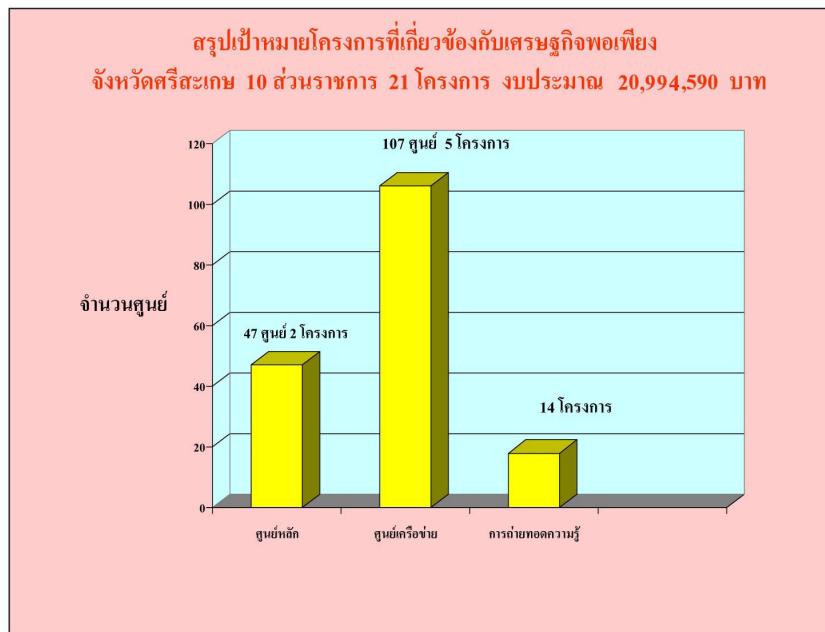

และได้มอบแนวทางการฝึกอบรมเกษตรกร
ในศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่อง
มาจากพระราชดำริ และศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนราชประชานุ
เคราะห์ 29 รวมจำนวน 1,000 คน ใช้
งบประมาณ 1,350,000 บาท โดยมีการ
ติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรม พบว่า
เกษตรกรได้นำความรู้และประสบการณ์
จากการฝึกอบรมไปปรับใช้ในไร่นาตาม
นโยบายรัฐบาลและจังหวัด ที่ขับเคลื่อน
เศรษฐกิจตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข

การประชุมคณะอนุกรรมการ
บูรณาการแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวกับ
เศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ ระดับจังหวัด ครั้งที่ 1/2550
เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2550 และครั้งที่
2/2550 เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2550 ณ
ห้องประชุมสำนักงานเกษตรและสหกรณ์
จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเร่งรัดการดำเนินงาน
ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัด
ศรีสะเกษ โดยส่วนราชการสังกัดกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินงานตาม
แผนงาน/โครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

พอเพียงของกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ใน
จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2550
มี 10 ส่วนราชการ จำนวน
21 โครงการ งบประมาณ
รวมเป็นเงิน 20,994,590
บาท

ศูนย์หลัก : เกษตรกรเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติในทุกสาขาอาชีพ เช่น โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

47 ศูนย์
2 โครงการ

107 ศูนย์
5 โครงการ

ศูนย์เครือข่าย : เกษตรกรเรียนรู้การประกอบอาชีพ แต่ละสาขาในลักษณะการอบรมเช่นพืช/ปศุสัตว์/ประมง เช่น โครงการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน โครงการเรียนรู้การเกษตรพอเพียง

การถ่ายทอดความรู้ : การให้ความรู้เสริมเพื่อให้เกษตรกรดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน/การจัดทำบัญชีครัวเรือน/การรวมกลุ่ม/สหกรณ์ โครงการศูนย์เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โครงการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อปล่อยและแจกจ่ายให้เกษตรกร (ศูนย์ภูสิงห์ฯ) โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีแก่เกษตรกรไทย

ทั้งนี้ส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คณะอนุกรรมการบูรณาการ และคณะทำงานติดตามประเมินจังหวัดศรีสะเกษ จะดำเนินการขับเคลื่อนแผนงาน / โครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในจังหวัดศรีสะเกษ จะช่วยลดและแก้ปัญหาควนยากจนให้เกษตรกรไม่น้อยกว่า 53,442 ราย เพื่อจะขยายผลสู่เกษตรกรไม่น้อยกว่า 534,420 ราย เป็นผลที่ได้จากการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจังหวัดศรีสะเกษ

อาชีพการเกษตรในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ในปี 2549 จำนวน 63 ศูนย์หลัก และต่อเนื่องในปี 2550 มีจำนวน 27 ศูนย์หลัก

สำหรับโครงการฝึกอบรมหลักสูตร "กลไกกรมไรสารพิษเศรษฐกิจพอเพียง" เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2550 มีเกษตรกรจากจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ เข้าร่วมโครงการ รวม 50 คน มีการปลูกพืชผัก และไม้ผลอินทรีย์ การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ แปรรูปอาหาร เป็นต้น ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้สนับสนุนการฝึกอบรมเกษตรกร มีเป้าหมาย 8 รุ่น จำนวน 400 คน งบประมาณ 1,330,000 บาท

แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงใน จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

1. โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนที่ยั่งยืนและถาวร เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนยากจนกับกระทรวงมหาดไทย ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการอบรมความรู้ด้านการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นหลักฐานในการจัดที่ดินทำกินในโอกาสต่อไป พื้นที่ดำเนินการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2549 จำนวน 63 แห่ง ได้รับงบประมาณ 15,710,000 บาท และมีการคัดเลือกให้เหลือ 27 แห่ง ปี 2550 งบประมาณ 9,599,000 บาท มีตัวอย่างเช่น

อำเภอ	ที่	สถานที่	กิจกรรมเรียนรู้	โทรศัพท์
เมือง	1.	ม.9 ต.หมากเจียบ	ไม้ดอก พืชผัก ไม้ผล	0-4561-1325
	2.	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29	พืชผักอายุสั้น เลี้ยงปลา	0-4561-1325
อุทุมพรพิสัย	3.	ม.10 ต.หัวช้าง	ไร่นาสวนผสม	087-8734763
	4.	ม.2 ต.ไพรบึง	พืชผักอายุสั้น	0-4567-5152
ไพรบึง	5.	ม.1 ต.ดินแดง	พืชผักอายุสั้น	0-4564-5152
	6.	ม.11 ต.โนนเพ็ก	พืชผัก เลี้ยงปลา	089-7194571
	7.	ม.15 ต.โนนค้อ	พืชผักปลอดสารพิษ	0-4565-9055

2. ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่ 9 ต.ห้วยตึกขุ อ. ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

2.1 กิจกรรมด้านประมง -
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงปลาแจกจ่าย
เกษตรกร และ ปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติ

2.2 กิจกรรมด้านปศุสัตว์ -
เพาะเลี้ยงเป็ด ไก่ สุกร เป็นจุดสาธิตการ
เลี้ยงสัตว์

2.3 กิจกรรมด้านการเกษตร

1. แปลงสาธิตพืชและ
ผักปลอดสารพิษ 74 ไร่

2. พัฒนาพันธุ์ข้าว พืชไร่
ผสมผสานพารา หม่อนไหม เห็ด และ
ไม้ดอกไม้ประดับ

2.4 กิจกรรมด้านพัฒนาที่ดิน

- บำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก และ
ปลูกหญ้าแฝก

2.5 กิจกรรมด้านป่าไม้-เนื้อที่
ประมาณ 138 ไร่ เน้นการปลูกป่าแบบ
วนเกษตร สวนป่า สมุนไพร รวมทั้งปลูก
ไม้เศรษฐกิจ

3. นิคมเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตปฏิรูปที่ดิน หมู่ 7 ต.ท่าคล้อ อ.เบญจลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

สถานที่ตั้ง - บ้านหนองยาว หมู่ 7
ต.ท่าคล้อ อ.เบญจลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

เนื้อที่ประมาณ 173 ไร่ 2 งาน 32 ตารางวา
จัดให้แก่เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนคนยากจน
ได้จำนวน 32 ครอบครัว

กิจกรรมเรียนรู้ภายในแปลง -

อาทิ การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์
การปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพื่อการส่งออก การ
ทำนาหญ้า ฯลฯ สามารถเข้าศึกษาได้ที่
นิคมเศรษฐกิจพอเพียง อ.เบญจลักษ์
จ.ศรีสะเกษ โทร. 0-4562-2028

4. แปลงตัวอย่างเกษตร ทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียงในสมาชิกโครงการ 837 ราย

4.1 ด้านพืช

1. นายสวัสดิ์ รัตนพันธ์
ที่อยู่ 12 ม.1 บ้านโคกตาล ต.โคกตาล
อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรม : ทำการเกษตรผสมผสานบนเนื้อที่ 8 ไร่ สามารถเข้าศึกษาแปลงได้ที่ โทร. 085-0979961

2. นายเลือน ศรียงศ
ที่อยู่ 88 ม.9 บ้านโพธิ์ไทร ต.ห้วยตามอญ อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรม : ปลุกไม้ผลเลี้ยงปลา โดยทำการเกษตรทั้งหมดในเนื้อที่ 20 ไร่ สามารถเข้าศึกษาแปลงได้ที่ โทร. 089-9958630

4.2 ด้านประมง

1. นายวันนา หมายมัน
ที่อยู่ 26 ม.11 บ้านนิคมห้วยคล้า ต.หมากเจียบ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรม : เลี้ยงปลาในเนื้อที่ 7 ไร่ มีปลาตะเพียน ปลานิล ปลาทับทิม ฯลฯ โดยทำอาหารปลาเองเพื่อลดต้นทุนในการผลิตและมีอาชีพเสริมคือการทำไวน์กระชายดำ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สามารถเพิ่ม

รายได้ให้แก่ครอบครัว สามารถเข้าศึกษาแปลงได้ที่ โทร. 089-2860792

2. นายสุณีย์ กุมมมาลา
ที่อยู่ 64 หมู่ 6 บ้านโนนห่อ้ง ต.หนองไฮ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรม : เลี้ยงโคนม โดยก่อตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมหนองไฮ และได้รับการสนับสนุนจากชุมชนสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทยสามารถซื้อถึงเก็บนมของสหกรณ์ เพื่อเก็บนมจากสมาชิกสามารถส่งขายให้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ ทุกวัน

4.3 ด้านปฏิรูปที่ดิน

1. นายพลจิตต์ กาลพัฒน์
ที่อยู่ 73 หมู่ 10 บ้านภูคำ ต.ภูเงิน
อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ

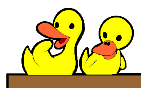
กิจกรรม : ทำไร่นา
สวนผสม ปลูกไม้ผลและเลี้ยงปลา โดย
ทำการเกษตรทั้งหมดในเนื้อที่ 17 ไร่
สามารถเข้าศึกษาแปลงได้ที่ โทร.0-4565-
3072

2. นายจิตต์ จันทะมาร
ที่อยู่ 120 หมู่ 6 ต.บักดอง อ.ขุนหาญ
จ.ศรีสะเกษ

กิจกรรม: ทำการเกษตร
ผสมผสานโดยใช้พื้นที่เต็มประสิทธิภาพ
ในเนื้อที่ 13 ไร่ จากสมาชิกโครงการ
เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
จำนวน 837 ราย

โปรดติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์
จังหวัดศรีสะเกษ ศาลากลางจังหวัด ชั้น 4
อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ โทร. 0-4562-2923-
4 โทรศัพท์มือถือข่ายมหาดไทย 38334
เว็บไซต์ www.moac-info.net อีเมลล์
[moac_ssk @yahoo.com](mailto:moac_ssk@yahoo.com)

เสียงวิพากษ์ เรื่องการนำยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุข ไปปฏิบัติในภูมิภาค

จรัญญา ศรีไพร¹

นักบริหารการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ (นปร.) หรือที่เราคุ้นเคยกับคำว่า "ข้าราชการพันธุ์ใหม่" ปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างการเข้ารับการพัฒนาโดยมีสถาบันส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นหน่วยงานหลักในการฝึกอบรมและพัฒนาให้เกิดสมรรถนะสูงเป็นนักคิดที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary Thinker) นักพัฒนาและวางแผน (Developer & Planner) และนักปฏิบัติ (Operator) อย่างสมดุล โดยได้เรียนรู้จากในห้องเรียน การฝึกงาน และเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผลจากการเรียนรู้ของ

นปร.รุ่น 2 จำนวน 42 ราย ที่ได้ไปฝึกงานในภูมิภาคกับผู้ว่าราชการจังหวัด ตลอดระยะเวลา 5 เดือน (1 ธันวาคม 2549 – 30 เมษายน 2550) ทำให้มีโอกาสศึกษาระบบการบริหารงานของราชการในส่วนภูมิภาค ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น วิธีการดำรงชีวิตของประชาชน ผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากนโยบายต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจการทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการในพื้นที่ และบทบาทภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัด

¹ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว สถาบันดำรงราชานุภาพ สรุปจากความคิดเห็นของ ผู้เข้าร่วมสัมมนาโครงการ "มองภูมิภาค 360 องศา" เมื่อวันอังคารที่ 29 พฤษภาคม 2550 ณ ห้องเรียน 1 สถาบันส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กรุงเทพฯ จัดโดย กระทรวงมหาดไทย และสถาบันส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

การจัดทำรายงานประมวผลเสนอต่อปลัดกระทรวงมหาดไทยและคณะผู้บริหาร และอภิปรายในประเด็นการนำยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขไปปฏิบัติในภูมิภาคงานสัมมนาโครงการ"มองภูมิภาค 360 องศา" ถือได้ว่าเป็นการถ่ายทอดความคิดเห็นที่มีประโยชน์ และเป็นเสียงวิพากษ์ที่บุคคลในกระทรวงมหาดไทยควรจะได้นำไปพิจารณา

มอง 42 จังหวัด แล้วสรุปประมวผล

1. กระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ไม่มีรูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับแต่ละจังหวัดจะเลือกปฏิบัติด้วยวิธีใดให้เหมาะสม สามารถอธิบายได้โดยแบ่งตามวิธีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การจัดสรรงบประมาณ โครงสร้างการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และการใช้แผนชุมชน ดังนี้

1.1 วิธีการขับเคลื่อน สรุปได้ 3 แบบ คือ 1) โดยการปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข 2) ดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่มีอยู่เดิมควบคู่กับยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข และ 3) มุ่งเน้นเพียงแค่อุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่มีอยู่เดิม

1.2 การจัดสรรงบประมาณ สรุปได้ 4 แบบ คือ 1) หารเฉลี่ยงบประมาณทั้งหมดตามจำนวนหมู่บ้าน 2) จัดสรรงบประมาณให้อำเภอนำไปบริหารเอง โดยพิจารณาจากแผนชุมชนระดับ A เท่านั้น 3) จัดสรรงบประมาณให้อำเภอนำไปบริหารเอง โดยใช้จำนวนประชากร / จปฐ. / จำนวนหมู่บ้าน ชุมชนเป็นเกณฑ์ และ 4) จัดสรรงบประมาณให้ตามแผนชุมชนที่ผ่านการอนุมัติจากคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด

1.3 โครงสร้างการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข สรุปได้ 4 แบบ คือ 1) ใช้คณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) ที่มีองค์ประกอบครบถ้วนอยู่แล้ว 2) แต่งตั้งองค์ประกอบ กบจ.เพิ่มให้ครบตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข 3) แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดขึ้นมาใหม่ และ 4) ใช้คณะกรรมการต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น คณะกรรมการโครงการชุมชนเข้มแข็ง

1.4 การใช้แผนชุมชน สรุปได้ 3 แบบ คือ 1) ใช้แผนชุมชนที่มีอยู่แล้วแต่ยังไม่ครบทุกชุมชน 2) ใช้แผนชุมชนที่มีครบทุกชุมชนแล้ว (ตั้งแต่ปี 2548) แต่ขาดการปรับปรุงแผนให้เป็นปัจจุบัน และ 3) ใช้แผนชุมชนเก่าโดยมีการนำมาทบทวนใหม่

2. การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์อยู่ที่ มีสุข พบว่ามีทั้งจุดเด่น และจุดด้อย ประกอบด้วย

**2.1 จุดเด่นของยุทธศาสตร์
อยู่ที่มีสุข** 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การใช้แผน
ชุมชนเป็นหลักในการขับเคลื่อน ทำให้
เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนามนุษย์พื้นฐาน และความต้องการของ
ชุมชน รวมถึงสอดคล้องกับภูมิสังคมของ
ชุมชน 2) เป็นยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่ความ
ยั่งยืน เพราะมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้
แก่ชุมชน ผ่านการทำแผนชุมชน ซึ่งจะ
เป็นพื้นฐานในการคิดแก้ปัญหาของชุมชน
โดยชุมชนในอนาคต 3) เปลี่ยนแนวคิด
และบทบาทการทำงานของข้าราชการ
จากการเป็นผู้ดำเนินการเอง กลายเป็น
ผู้สนับสนุนชุมชน และ 4) ให้ความสำคัญ
กับผู้ด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งถูกละเลยมา
เป็นเวลานาน

**2.2 จุดด้อยของยุทธศาสตร์
อยู่ที่มีสุข** เนื่องจากประเด็นยุทธศาสตร์
ไม่ครอบคลุมศักยภาพและปัญหาของ
จังหวัด ในขณะที่ยุทธศาสตร์จังหวัดที่มี
อยู่เดิมซึ่งมาจากการวิเคราะห์ SWOT
Analysis (จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และ
อุปสรรค) ในแต่ละพื้นที่ถูกลดความ
สำคัญลง ทำให้การพัฒนาเพื่อเพิ่ม
ศักยภาพของจังหวัดขาดช่วงหรือหยุดชะงัก

ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในภาพรวมของ
ประเทศทางด้านการค้าและการลงทุนของ
นักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

**3. ปัญหาที่พบจากการขับเคลื่อน
ยุทธศาสตร์อยู่ที่มีสุข** มี 6 ปัญหาใหญ่
คือ 1) ระยะเวลาในการดำเนินงาน
กระชั้นชิดเกินไป ส่งผลให้อาจมีการข้าม
ขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลงานออกมาตามเวลา
ที่กำหนด ทำให้ขาดประสิทธิภาพและ
คุณภาพ 2) การเป็นรัฐบาลชั่วคราว
เฉพาะกิจ ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการ
ดำเนินนโยบายของรัฐบาล และส่งผลต่อ
การปฏิบัติงานของผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ
3) นโยบายเป็นแบบระยะยาว แต่ลักษณะ
โครงการเป็นการดำเนินการโครงการใน
ระยะสั้น (ต้องเสร็จในแต่ละปีงบประมาณ)
โครงการระยะยาวที่ดี ควรมีงบประมาณ
ผูกพันต่อเนื่องในปีถัดไป 4) ปัญหาที่เกิด
จากการบริหารจัดการของจังหวัด ได้แก่
เรื่องที่ผู้บริหารบางคนขาดความเข้าใจ
ความเอาใจใส่ ไม่สนใจรายละเอียด และ
ระเบียบกฎหมายเกณฑ์ในการปฏิบัติ หรือ
เข้าใจต่างกัน เรื่องของข้อมูลขาดความ
น่าเชื่อถือ ไม่ทันสมัย ไม่ครบถ้วน เช่น
แผนชุมชน ข้อมูล จปฐ. เรื่องที่ผู้ขับเคลื่อน
ไม่สามารถสร้างความตื่นตัวให้กับชุมชน
ในการเข้ามามีส่วนร่วมได้ และเรื่องที่มี
การกำหนดเจ้าภาพแต่ละประเด็น

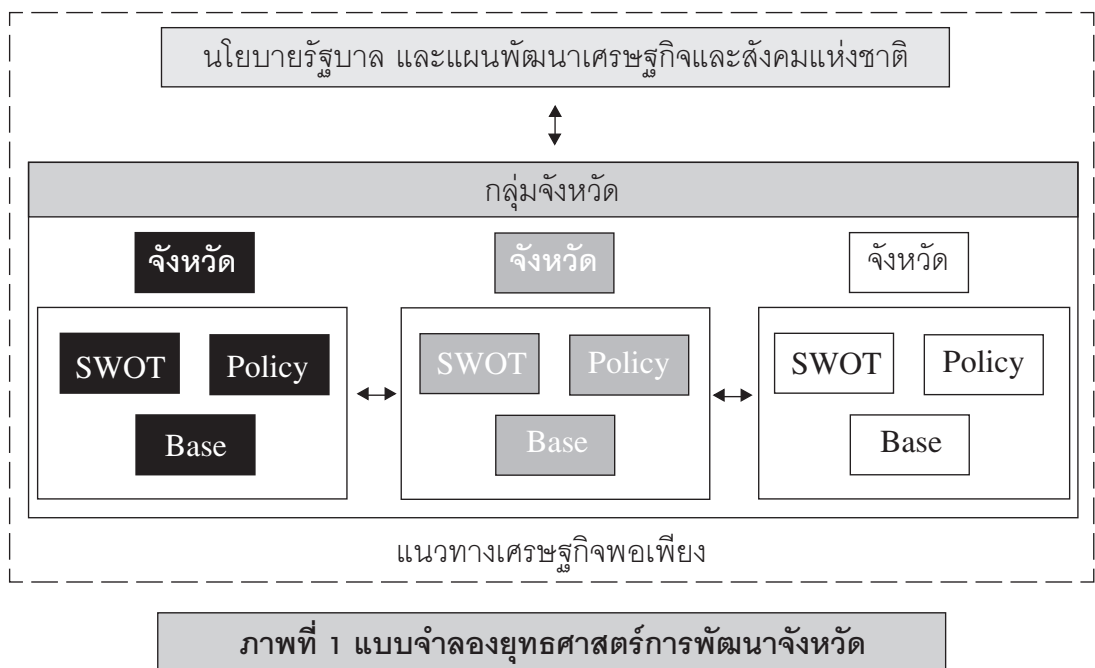

ยุทธศาสตร์แต่ขาดการบูรณาการในการทำงาน 5) ขาดความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และ 6) ปัญหาความล่าช้าของงบประมาณ

4. ข้อเสนอของ นปร. ต่อ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ใน 3 ประเด็น ดังนี้

องค์ประกอบของการพัฒนาในแต่ละจังหวัดจะประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลักๆ คือ

1. Base : ในส่วนนี้เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวคิดยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขในปัจจุบัน ซึ่งให้ความสำคัญกับ

4.1 ข้อเสนอแนะแบบจำลองยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด จากการศึกษา พบว่ายุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด เน้นเฉพาะเศรษฐกิจแบบฐานราก ส่งผลให้ภาคธุรกิจในพื้นที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก จึงเสนอว่าควรพัฒนาเศรษฐกิจแบบฐานราก และภาคธุรกิจไปพร้อมๆ กัน ดังแบบจำลองนี้

การพัฒนาจากระดับฐานราก และดูแลความเป็นอยู่พื้นฐานของประชาชน

2. SWOT : เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัด ซึ่งได้กำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวต้องมาจากการมีส่วนร่วมของทุก

ภาคส่วนอย่างแท้จริงเพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาจังหวัด

3. Policy : จะปรับเปลี่ยนตามนโยบายของรัฐบาล และแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยจังหวัดเป็นผู้รับนโยบายดังกล่าวมาแปลงสู่การปฏิบัติในพื้นที่

ในที่นี้ Base และ SWOT เป็นภารกิจที่จังหวัดจะต้องดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เพราะทั้งสองส่วนนี้เป็นปัญหาและความต้องการของพื้นที่ที่จะต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

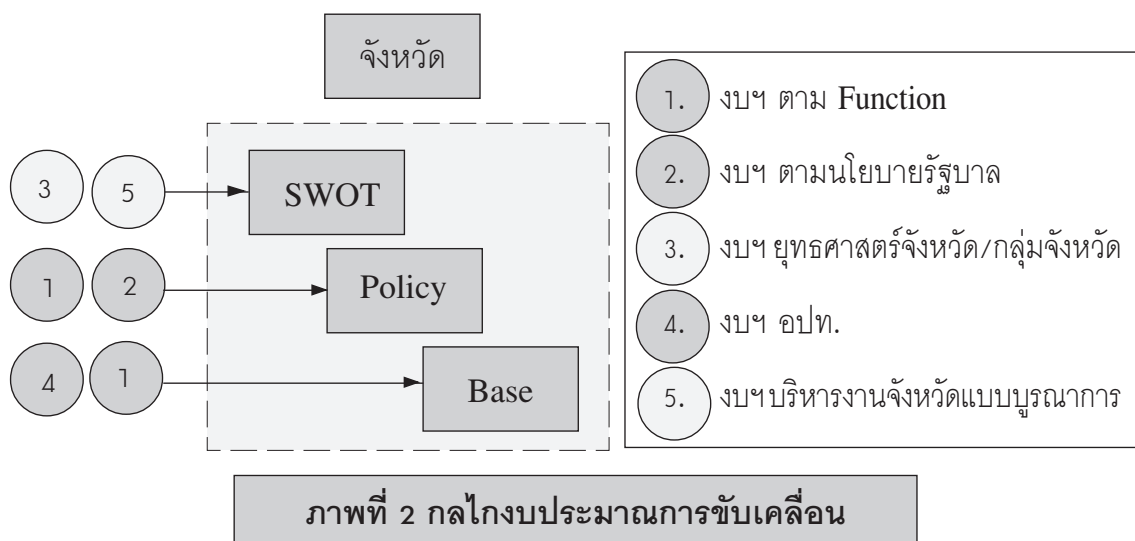
จากยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด นำมาเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของ

จังหวัดในกลุ่มเดียวกัน และพัฒนาขึ้นเป็นยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ประสานความร่วมมือกันในการพัฒนาตามศักยภาพของกลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาล

4.2 งบประมาณตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด เสนอแนะ 2 ตัวแบบ ดังนี้

ตัวแบบที่ 1 การจัดสรรงบประมาณยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด เพื่อให้จังหวัดสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพและปัญหาของพื้นที่ โดยจัดกลุ่มช่องทางของงบประมาณที่ลงสู่จังหวัดใหม่ ดังนี้

ตัวแบบที่ 2 เสนอให้จังหวัดเป็นส่วนราชการที่สามารถตั้งคำขอ

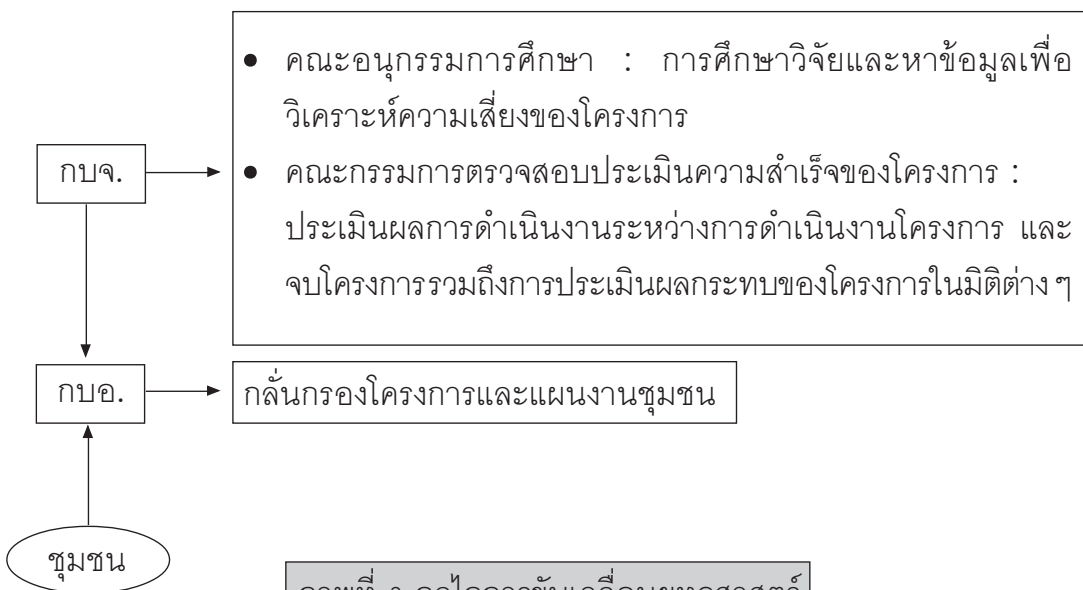

งบประมาณได้เองเพื่อที่จะสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดแผนที่ยุทธศาสตร์เป็นแผนแม่บทของการพัฒนา

4.3 กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ เรื่องกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และเรื่องระเบียบข้อบังคับ ที่มีผลในการขับเคลื่อน

อย่างแท้จริงจะสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการปฏิบัติตามกลไกดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักการเท่าใดนัก ส่งผลให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ซึ่งสามารถสรุปปัญหาดังกล่าว ได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

4.3.1 กลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เพื่อให้แบบจำลองยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (ภาพที่ 1) สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยกลไกที่เหมาะสมในการขับเคลื่อน ซึ่งหลักการของกลไกเดิมที่มีอยู่ (ภาพที่ 3) หากมีการปฏิบัติตามหลักการ

1) องค์ประกอบของสมาชิกคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) มีสัดส่วนของตัวแทนจากภาคราชการมากกว่าภาคประชาชนและภาคเอกชน เป็นผลให้นโยบายต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ได้สะท้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่

2) สมาชิก กบจ. ส่วนหนึ่งที่ได้รับการแต่งตั้งอยู่ในคณะกรรมการตามตำแหน่งหน้าที่ที่มีอยู่ มิได้เกิดจากความตั้งใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาจังหวัดอย่างแท้จริง ส่งผลให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เต็มความสามารถ

3) ไม่มีการประชุม กบจ. อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของจังหวัดหยุดชะงักไป

4) แผนที่ยุทธศาสตร์ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ หรือบางจังหวัดไม่มีการทำแผนที่ยุทธศาสตร์เพื่อเป็นตัวแบบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด ทำให้ขาดการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนั้น นอกจากหลักการในการปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผู้ปฏิบัติจำเป็นจะต้องปฏิบัติตามเพื่อสนับสนุนให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์บรรลุเป้าหมายแล้ว นปร.รุ่น 2 ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดให้ยั่งยืน 5 ประการ กล่าวคือ

1) เพิ่มตัวชี้วัดด้านการดำเนินการยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้ในการประเมินตามโครงการประกวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

2) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน อันจะนำไปสู่การตรวจสอบและผลักดันให้แนวทางการพัฒนาจังหวัดบรรลุตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ ควรกำหนดให้การทำแผนชุมชนเป็นหลักในการกำหนดแผนงาน/โครงการของพื้นที่เพื่อสร้างกระบวนการกำหนดนโยบายจากล่างสู่บน

3) เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของคณะกรรมการประสานแผนระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับจังหวัด โดยเน้นการบูรณาการระหว่างเป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่ รูปแบบของแผนงาน/โครงการ และงบประมาณ

4) สร้างกระบวนการตรวจสอบทั้งจากภายใน(Self Assessment) และภายนอก (External Audition) ในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดทำคำรับรองการปฏิบัติงานต่อประชาชนและองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อประเมินผลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5) พัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจในงานยุทธศาสตร์ สามารถคิดและบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.2 ระเบียบข้อบังคับที่มีผล ในการขับเคลื่อน

ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ควรถ่ายทอด
ความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติ เนื่องจาก
ประชาชนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการ
แสดงหลักฐานต่างๆ ดังนั้นการสร้าง
ความเข้าใจ ให้ชัดเจนแก่ประชาชนจึงเป็น
เรื่องจำเป็นที่จะช่วยหล่อลื่นการขับเคลื่อน
ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
จึงได้เสนอแนวทาง คือ

1) จัดทำคู่มือที่ง่ายต่อ
การเข้าใจ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและ
เข้าใจระเบียบวิธีในการดำเนินงานได้ดี
ยิ่งขึ้น

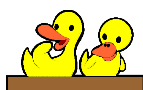
2) กำหนดให้มีการจัดทำ
ตัวชี้วัดการทำงานของวิทยาการ
กระบวนการในพื้นที่ เพื่อให้การจัดตั้ง
วิทยาการกระบวนการเกิดขึ้นจริง

สรุป

การวิพากษ์ของ นปร.รุ่น 2 เป็น
อีกหนึ่งเสียงสะท้อนของการดำเนินงาน
ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ให้กระทรวง
มหาดไทยได้หันมาดูแลฟังจากผู้อื่นว่ามี

ความคิดเห็นอย่างไร เขาเห็นอะไรจาก
นโยบาย และวิธีปฏิบัติ

การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติใน
แต่ละจังหวัดไม่มีรูปแบบตายตัว
ยุทธศาสตร์เองก็มีทั้งจุดเด่น จุดด้อย
จึงก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติไม่มาก
ก็น้อย ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ควร
มุ่งความสำคัญไปที่บุคลากร กระบวนการ
และการถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน
ซึ่ง เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับ
แผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข รวมถึงการ
ทบทวนผลการปฏิบัติตามแผนอย่างเป็น
ระยะ เปรียบการทำงานให้ได้ผลดีกับ
การรับประทานแฮมเบอร์เกอร์ โดยให้
ขนมปังซึ่งอยู่ด้านล่างเป็นชุมชน แฮมหรือ
เนื้อสัตว์เป็นจังหวัด ผักต่างๆ และเนยแข็ง
เป็นกลุ่มจังหวัด ขนมปังประกบด้านบน
เป็นประเทศ ถ้าได้รับประทานครบถ้วน
ไม่ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะทำให้ผู้รับประทาน
รู้สึกถึงความเอร็ดอร่อย แต่ปัจจุบัน
ไม่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากงบประมาณมีจำกัด
จึงมุ่งประเด็นความสำคัญไปที่ชุมชน
ละเลยจังหวัด และกลุ่มจังหวัด จึงทำให้
ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขเป็นได้แค่ขนมปัง
ที่ขาดรสชาติ.....รอการเพิ่มเติมส่วนที่
ขาดหายไป

บ้านตำแย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดีเด่น

นิทฐา แสงทอง¹

ความเป็นมา

บ้านตำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี เป็น 1 ใน 12 หมู่บ้านที่ได้รับการประกาศให้เป็น "หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น" ระดับประเทศในประเภทการออม

บ้านตำแยได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ปี 2338 คนรุ่นเก่าเล่าว่า เดิมทีนี้เป็น "ทุ่งหมามุ่ย" ตามภาษาถิ่นหมายถึง "ตำแย" จนกระทั่ง ปี 2528 ได้มีการแยกหมู่บ้าน ตำแยออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 11 และ หมู่ที่ 14

โดยในปี 2546 ถึงปัจจุบัน มีนายประดิษฐ์ สมชาติ เป็นผู้ใหญ่บ้าน นำพาบ้านตำแยเข้าสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวนหลังคาเรือน 134 ครัวเรือน ประชากร จำนวน 618 คน ซึ่งผู้ใหญ่ประดิษฐ์ฯ มีแนวความคิดว่า การแก้ไขปัญหาชุมชนได้นั้น ชุมชนต้องรู้ปัญหา ข้อมูลชุมชนของตนก่อน ดังนั้น ปี 2546 จึงเริ่มสำรวจข้อมูลชุมชน ซึ่งใช้เวลาในการสำรวจ 6 เดือน ทำให้ทราบว่าแต่ละครอบครัวมีลูกหลานทำงานที่ไหน มีรายได้เท่าไร เงินฝากเท่าไร ปัญหาภายในหมู่บ้านมีอะไรบ้างจำนวนผู้สูงอายุ

¹ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ส่วนพัฒนาและบริหารจัดการความรู้ สถาบันดำรงราชานุภาพ

คนด้อยโอกาส คนว่างงาน รวมทั้งหนี้ ธกส./หนี้ในระบบของคนในหมู่บ้าน จำนวน 17 ล้านบาท มีเงินฝากที่ธนาคาร และเก็บไว้ที่บ้าน รวม 15 ล้านบาท

วิธีการ ขั้นตอนการรวมกองทุน บ้านตำแย

1. เชิญหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง ผู้นำหมู่บ้านที่เป็นทางการ/ไม่เป็นทางการ บุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือ มาร่วมปรึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการรวมกองทุนทุก ๆ กองทุนในบ้านตำแย ให้เป็นกองทุนเดียว โดยร่วมกันวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย แนวทางการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีนายอำเภอ เป็นประธาน

2. นัดประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนทุกกองทุนเพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย แนวทางการดำเนินงาน อุปสรรคที่เกิดขึ้น และมีมติให้รวมกองทุนที่มีอยู่ในบ้านตำแยเป็นกองทุนเดียว

3. เผยแพร่ความคิด โดยประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว และพบปะพูดคุยให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ทราบแนวคิด แนวทางการรวมกองทุนเข้าด้วยกัน โดยยึดแนวทางตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก

4. ประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบ้านตำแย โดยให้ทุกกองทุนชี้แจงผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

5. จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวบ้านซักถามข้อสงสัยต่างๆ (โดยชาวบ้านเข้าร่วมเวที ร้อยละ 75 ของครัวเรือนทั้งหมด) ซึ่งเวทีชาวบ้าน มีมติให้รวมกองทุนทุกกองทุนเป็นกองทุนบ้านตำแย และชาวบ้านได้เลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนบ้านตำแย ประกอบด้วย

- 1) นายไสว เกษมสุวรรณ ประธาน
- 2) นายหนูกุล ทองโรจน์ รองประธาน
- 3) นายถวิล แก้วตา เลขานุการ
- 4) นางวงเดือน มุขธรรม ทรัพย์นิติก และกรรมการอีก 6 คน

และมอบหมายให้คณะกรรมการฯ ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำแผนชุมชน (ต้องเกิดจากชุมชนเป็นผู้กำหนด ดูความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งใช้เวลาในการจัดทำแผน 1 เดือน 15 วัน)

2. รวบรวมบัญชีจากกองทุนต่างๆ

3. คณะกรรมการฯ ตรวจสอบบัญชีแต่ละกองทุน แล้วจัดทำรายละเอียด
1) เงินสะสมในมือ 2) ลูกหนี้ 3) สินทรัพย์
4) บัญชีเงินฝากธนาคาร

4. จัดทำบัญชีรวม โดยรวมเงินสดในมือ เงินฝากธนาคาร แล้วโอนเข้าบัญชีกองทุนบ้านตำแย

5. ร่างระเบียบการรวมกองทุนการบริหารจัดการกองทุนบ้านตำแย โดยยึดระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก

6. จัดเวทีชาวบ้าน พิจารณาให้การรับรอง

วิธีการระดมเงินออม

ดำเนินการโดยรวบรวมเงินจากกลุ่ม/กองทุนต่างๆ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ

กลุ่มอาชีพ กลุ่มทอผ้า กองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน ฯลฯ ให้เหลือกองทุนเดียวรวมทั้งระดมเงินจากเงินกู้เงิน ผ้าป่า เงินฝากจากประชาชนในหมู่บ้าน จัดตั้งเป็น "สถาบันการเงินบ้านตำแย" ให้บริการรับเงินฝากและให้กู้ โดยใช้เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นทุนในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ได้สร้างนิสัยรักการออมให้กับเด็ก โดยทุกวันเสาร์ให้เด็กนำเงินที่เหลือใช้มาฝากที่สถาบันการเงิน ซึ่งเด็กบางคนมีเงินฝากเป็นหมื่นบาท

การระดมเงินออม เดือนแรกได้เงินกว่า 4,000,000 บาท ปัจจุบัน (เดือนมิถุนายน 2550) มีเงินออม 6,400,000 บาท คณะกรรมการฯ นำเงินฝาก ไปให้ประชาชนผู้ไม่มีเงินกู้ไปประกอบอาชีพ โดยมีคณะกรรมการฯ พิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ความจำเป็น

2. ความเสมอภาค ทุกคนมีสิทธิ์เสนอโครงการเพื่อขอกู้เงิน

การขอกู้เงิน ทุกคนต้องเขียนโครงการเสนอว่าจะนำเงินไปใช้จ่ายอะไรบ้างซึ่งในระเบียบกำหนดไว้ว่าสมาชิกสามารถกู้เงินได้ตั้งแต่ 20,000 บาท - 300,000 บาท หากกู้เงินเกิน 50,000 บาท ต้องเสนอที่ประชุมประชาคมพิจารณาระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 5 ปี ที่ผ่านมามีสมาชิกส่งใช้เงินก่อนกำหนดทั้งหมด กรณีไม่ส่งใช้เงินยืม จะมีกฎระเบียบ

ลงโทษด้วยการเน้นมาตรการทางสังคม เช่น ถูกกีดกันจากชุมชน พระสงฆ์ไม่รับกิจนิมนต์

ผู้ใหญ่ประดิษฐ์ฯ เล่าให้ฟังว่า มีครอบครัวหนึ่งที่สามีกินเหล้า เล่นการพนัน ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง คณะกรรมการฯ ไปพูดคุยด้วยและเสนอให้กู้เงิน 15,000 บาท เพื่อไปลงทุนขายไอศกรีม ปัจจุบันมีรายได้ประมาณวันละ 800 บาท ซึ่งสามารถดำรงชีพได้โดยไม่เดือดร้อน

นอกจากนี้ หมู่บ้าน มีเงินออมสวัสดิการชุมชน และตั้งงบประมาณพัฒนาหมู่บ้านตนเอง เช่น งบประมาณกำจัดลูกน้ำยุงลาย 10,000 บาท ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย-วาตภัย 20,000 บาท รวมทั้งนำเงินกำไรที่ได้จากการบริหารมาจ้างเด็กทำงาน และตอบแทนคณะกรรมการ

ข้อดีในการรวมกองทุน

1. ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก
2. สมาชิกสามารถกู้ยืมเงินทุนไปประกอบอาชีพตามโครงการได้จำนวนมากขึ้น
3. มีคณะกรรมการชุดเดียว ทำให้ง่ายต่อการบริหาร
4. สมาชิก ไม่สามารถทำสัญญากู้เงินซ้อนกับกองทุนอื่นๆ ได้

ปัจจัยที่ส่งผลให้การรวมและบริหารกองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จ

1. ประชาชนเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
2. ประชาชน มีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีความเอื้ออาทรต่อกัน
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ และร่วมดำเนินงาน
4. คณะกรรมการบริหารกองทุน มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และอุทิศเวลา
5. ปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด
6. มีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็ง

การดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน คณะกรรมการฯ ได้ประชุมพิจารณา ดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน คือ

- 1) ลดรายจ่าย โดยการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ใช้ปุ๋ยชีวภาพและเกษตรอินทรีย์ เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน ปลูกข้าวบริโภคและจำหน่าย
- 2) เพิ่มรายได้ มีกิจกรรม 1) อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ OTOP 2) กิจกรรมเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ กลุ่มเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยง

จะเข้า เลี้ยงสุกร 3) การปลูกพืชผัก เช่น ปลูกพริก

3) ส่งเสริมการออม

4) การดำรงชีวิต เช่น

การปฏิบัติตามหลักศาสนา การ
รักษาวัฒนธรรม / ประเพณี การ
ดำรงชีวิตตามแนวพระราชดำริ
เศรษฐกิจพอเพียง

5) อนุรักษ์ทรัพยากร
ธรรมชาติ เช่น การปลูกต้นไม้
การพัฒนาหมู่บ้าน การ
ปล่อยปลาในแหล่งน้ำสาธารณะ การ
กำจัดขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน

6) เอื้ออาทรเช่น กองทุนสวัสดิการ
หมู่บ้าน กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์
กองทุนผู้สูงอายุ

ปัจจุบันคนในชุมชน ทำงานมี
รายได้ เฉลี่ย 71,110 บาท/คน/ปี

กลยุทธ์การทำงานที่ประสบผล สำเร็จของชุมชน

1. ผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
สมาชิก อบต. อสม. พระฯลฯ) ต้อง
สร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับ
ประชาชน ผู้นำกล้าคิด กล้าตัดสินใจ
มีความซื่อสัตย์ ไม่ขัดแย้งกัน และไม่มี
ผลประโยชน์ หากผู้นำไม่เข้าใจกัน

ทำอะไรก็ไม่สำเร็จ ผู้ใหญ่ประดิษฐ์ฯ
เล่าด้วยความภาคภูมิใจว่า บ้านตำบล
ไม่มีปัญหาความแตกแยก การเลือกตั้ง
ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. จะลงมติกันว่า
จะให้ใครเป็น ไม่ต้องเลือกตั้ง/ลงคะแนน

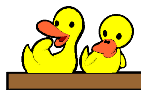
2. มีข้อมูลชุมชน สำนวณข้อมูลชุมชน
ให้เป็นปัจจุบัน โดยให้สมาชิก อบต. อสม.
รับผิดชอบในการสำรวจคนละ 5 ครัวเรือน

ซึ่งใช้เวลาในการสำรวจข้อมูล ประชุม
วิเคราะห์ปัญหา ที่เกิดในหมู่บ้าน 6 เดือน

3. ชุมชนร่วมกันคิด ตัดสินใจ และ
แก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยการปลูกจิตสำนึก
ให้ประชาชนพึ่งตนเองเป็นอันดับแรกและ
จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ทุกคนมา
ประชุมร่วมกัน

4. สมาชิกในชุมชน มีความเชื่อ
มั่นในผู้นำ มีความตั้งใจแก้ปัญหาของ
ครอบครัว และเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่นใน
ชุมชน

5. การสนับสนุนของภาครัฐ และ
ภาคเอกชน

ส ๑

ขออย่างพอดี มีอย่างพอเพียง

สุพล โพธิ์แก้ว¹

"...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือน ตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป"

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
จากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม 2542

เกริ่นนำ

คนเราทุกคนรักความสุข ชังความทุกข์ เมื่ออยู่ก็อยากอยู่อย่างมีความสุข เมื่อจะตายก็ขอให้ตายอย่างมีความสุข การกระทำทุก ๆ อย่างของมนุษย์เป็นความพอใจอย่างสูงสุดของมนุษย์

"ทุกคนต้องการความสุข" คงไม่มีใครปฏิเสธความจริงข้อนี้ แต่ถ้าจะถามว่าอะไร คือ ความสุข คงเป็นการยากที่จะให้คำตอบแน่นอนลงไป เพราะแต่ละคนคิดไม่เหมือนกัน บางคนชอบตกปลา คงบอกว่าได้นั่งตกปลาอยู่ริมตลิ่งเป็นความสุข

¹ ส่วนกิจการมวลชน สำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง

คนชอบเครื่องดื่มของเมา ก็เห็นว่า ไม่มีอะไรจะสุขเท่าการได้ล่อมวงดื่มน้ำเปลี่ยนนิสัย

บางคนแสวงหาความสุขทางกาย เรียกว่า กามสุข

บางคนแสวงหาความสุข ความพอใจ ด้วยการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม

คนบางคนชอบวิพากษ์วิจารณ์ใครอย่างสนุกปาก เป็นยอดแห่งความสุข

ความสุขคืออะไร

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายความสุขคือความโปร่งใส คล่องใจ สะดวกใจ ไม่มีอะไรมาบีบคั้นหรือคับข้อง

สรุปความสุข คือ ความสบาย หรือ ความสำราญ แบ่งแยกได้ 2 ฝ่าย คือ สุขทางกาย และความสุขทางใจ

ความสุขทางกาย ได้แก่ ความสุขที่สัมผัสได้จากประสาททั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และ ผิวหนัง เรียกว่า กามคุณ จัดว่าเป็นฝ่ายรูป หรือความสุขที่เกิดจากเนื้อหนังมังสา

ความสุขทางใจ ได้แก่ ความสุขที่สัมผัสได้ทางจิต คือ ความสบายใจ ความสุขใจ ความอิ่มใจ ความพอใจ อันเกิดจากจิตใจที่สงบและเยือกเย็น จัดว่าเป็นฝ่ายนาม อันเป็นความสะดวก และความสุขทางใจ นับว่าเป็น "ยอดแห่งความสุข"

สำหรับความสุขของผู้ครองเรือนทั่วไปซึ่งเรียกว่า ฆราวาสธรรม นั้นตามหลักศาสนาพุทธ ได้กำหนดความสุขได้ 4 ประการ คือ

1) สุขเกิดจากความมีทรัพย์ (อติสุข) คือ ความภูมิใจว่าตนมีทรัพย์ที่หามาได้ ด้วยน้ำพักน้ำแรง โดยความขยันหมั่นเพียร และโดยชอบธรรม ไม่ได้คดโกงใครมา เป็นความสุขอย่างหนึ่ง

2) สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ (โภคสุข) คือ ความภูมิใจว่าตนมีทรัพย์แล้วได้ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเลี้ยงครอบครัว เลี้ยงคนควรเลี้ยง และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

3) ความสุขจากความไม่เป็นหนี้ (อนนสุข) คือ ความภูมิใจ อิ่มเอมใจ ว่า ตนมีความเป็นไทยแท้ตัวไม่เป็นหนี้สินใคร

4) ความสุขจากการประพาสสุจริต ไม่มีโทษ (อนวัชชสุข) คือ ความภูมิใจ อิ่มเอิบใจว่าตนมีความประพาสสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายไม่มีพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ที่ใครตำหนิติเตียนได้

ทำอย่างไรถึงจะพบความสุข

ความสุข ความทุกข์ สำคัญที่ใจ...สำคัญที่ใจ... เพราะว่า ใจเป็นผู้นำสรรพสิ่งดังพุทธพจน์ที่ว่า มโนปุพพคมามา มโนเสฏฐา มโนมายา มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา กโรติ วา ตโต น สุขมนวตีสฺส ฉายา ว อนุปายินี ซึ่งแปลความหมายว่าใจเป็นใหญ่ใจเป็นประธาน และสำเร็จได้ด้วยใจ ถ้าคำพูด หรือคิดทำสิ่งใดด้วยใจบริสุทธิ์ ความสุขย่อมเกิดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามตัวฉันใด ฉะนั้น

ความสุขคู่กับความทุกข์ การที่จะมีความสุขได้จะต้องมีความทุกข์ ทุกข์ของคนจนนั้น เกิดจากความอดอยาก ไม่มีกิน หรือมีกินแต่มีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะขาดปัจจัย 4 คือ ฝ้านุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ซึ่งรวมเรียกว่า จตุปัจจัย โดยเฉพาะ **เงินตรา** บางคนคิดว่าจะมีความสุขได้จะต้อง**มีเงิน**เท่านั้น และคิดว่าเงินสามารถบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างได้ ซึ่งในความเป็นจริง **เงิน** มีค่าเพียงอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ชีวิตเท่านั้น เงินไม่สามารถดลบันดาลให้มนุษย์พบแสงสว่างแห่งความจริงได้ว่า **ชีวิต คือ ความทุกข์** เพราะเงิน คือสิ่งที่โกหกมนุษย์อยู่ตลอดเวลาว่า **ชีวิตคือ ความสุข**

ทรัพย์สินเงินทอง บางอย่างมีค่าในตัวของมันเอง ยิ่งมีค่ามากเท่าใดยิ่งเป็นโทษมากเท่านั้น ถ้าหากจิตใจของคนเราไม่รู้จักพอ **ความรู้จักพอ เป็นทรัพย์อันประเสริฐ พออยู่พอกิน**

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนทางรอดของทุกคน และทำให้พึ่งตนเองได้ ไม่ใช่จะทำอะไรก็ต้องพึ่งคนอื่นเขา การกินอยู่อย่างกินพอ ไปกู้เขามาเพื่อความสะดวกสบาย ฝูมเฟื่อย ไม่ใช่เอาเงินมาลงทุนเพิ่มรายได้

ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกร

ชาวไทยมาโดยตลอดเวลานานกว่า 25 ปี ก่อนที่จะเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ความพอเพียงนี้..... หมายถึง ความพอประมาณ มีเหตุมีผล การเดินทางสายกลาง รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรับผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบคอบ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันก็ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ... คือ คุณธรรม

คำว่าพอเพียง มีความหมายว่าพอมีพอกินเราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกินพอมีพอกินก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง แต่ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้

คนเราถ้าพบในความต้องการ ก็มี ความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย มีความคิดว่าทำอะไร ต้องพอเพียง พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข

พอเพียงนี้ อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจากันก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตน ก็พอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นภูมิคุ้มกัน

ของสังคมไทยลดลงจากกระแสบริโภคนิยม เกิดความย่อหย่อนทางศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมลดลง เช่นเดียวกับการให้คุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เสื่อมถอยลงตลอด

จุดแข็งสังคมไทย

จุดแข็งของคนไทย คือ สามารถผลิตอาหารได้พอกิน ปลูกทุกอย่างที่กินได้ และกินทุกอย่างที่ปลูก นอกจากไม่ต้องซื้อแล้วก็มีเหลือขายอีก นี่คือการพึ่งตัวเองแบบพออยู่พอกิน

ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ถ้าเมื่อไรทำแต่พอกินพออยู่ก็จะพบว่าเหลือขายเป็นเงินออมไว้บ้าง แต่เมื่อไรทำเพื่อขายส่วนใหญ่ก็จะได้เพียงแค่พอกินคงไม่พอเก็บ การจะให้เหลือนั้นต้องเป็นเพราะความสามารถในการควบคุมความพอ ความอยาก ควบคุมวิถีชีวิตเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง

คนจนจริงๆ เขาบอกหรือเขาคิด
เอาเอง จนอะไร จนเพราะไม่มีเงินหรือ
ไม่มีปัญญา เพราะวิถีแก้ไขไม่เหมือนกัน
ไม่มีความยากจนในหมู่คนชั้น ไม่ใช่ว่า
ยอมตั้งแต่หน้าประตู ปัญหาของความจน
เกิดจากดิน น้ำ หนี้ และความไม่
แน่นอนของธรรมชาติ ถ้าไม่ยากจน
จนอย่าทำตนเป็นคนมั่งมี ถ้าอยากเป็น
เศรษฐีให้ปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้
ซึ่งปรากฏในทิมชาณสูตร หรือที่เรียกว่า
หัวใจเศรษฐี (4 อ.) คือ

อุ คือ ขยัน

อา คือ ประหยัด

กะ คือ คบเพื่อนดี

สะ คือ เลี้ยงชีพแต่พอดีพอเหมาะ

ถ้าเราใช้ชีวิตให้อยู่อย่างพอเหมาะ
พอดี เราทุกคนคงจะไม่มีใครความวิตก
ทุกข์ร้อนกับความไม่พอใจในชีวิตของตัวเอง

ทุกวันนี้ ทุกชีวิตมุ่งเน้นที่ความ
สะดวกสบายหลายๆ อย่าง เราต้องสร้าง
ทรัพย์สินสมบัติให้มีกินมีใช้ แต่ก็มี**ส่วนเกิน**
ของชีวิต ซึ่งเรียกว่า**ของใช้จำเป็น** เพราะ
เราต้องการมันไปเสียหมด มีว่าจะของใช้
จำเป็น หรือไม่จำเป็น เช่น บัตรเครดิต
หลายใบจนเกินความจำเป็น การใช้โทรศัพท์
มือถือในภารกิจที่ไม่เป็นประโยชน์อย่างนี้
เรียกว่า ฟุ่มเฟือยและฟุ้งเฟ้อเกินตัว
เพราะมิได้อยู่อย่างพอดี หรือพอเพียง แต่
ต้องการอยู่อย่างโก้หรูและไม่ประมาณตน

แม้จะมีเงินทองมากมาย ถ้าอยู่
อย่างไม่พอดี ไม่มีหนี้ ไม่มีอะไร ก็ใช้ว่า
จะหาความสุขได้ ยิ่งถ้ามีน้อยกว่าก็ยิ่ง
ลำบาก หากอยู่อย่างพอเพียงแต่ใช้จ่าย
ไม่เป็น ก็คงต้องเป็นทุกข์ เป็นหนี้สิน
ที่ตนเองสร้างสมขึ้นมาตลอดเวลา

แต่ถ้ารู้จัก**ความพอดี** จะมี**น้อย**
ก็**ใช้น้อย** ใช้เป็น ก็**ย่อมมีความสุข**ได้ใน
หนทางที่มีพอเหมาะพอดีนั้น เรียกว่า
อยู่อย่างพอดี โดยการลดรายจ่าย การ
เพิ่มรายได้ การออม การดำรงชีวิต
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมและการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

หลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การ
เดินทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ
มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต คือ รู้จักคิด
รู้จักทำ รู้จักพูด รู้จักการศึกษาประโยชน์
ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว คือ
ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นรู้จักประหยัดอดออม
คิดถึงอนาคตของตนเองและครอบครัว
โดยการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของ
ครัวเรือน อย่างไรก็ตาม จะต้องแยกส่วน
เก็บของชีวิตให้ออกด้วย ว่าอะไรเป็น
สิ่งบำรุง อะไรเป็นสิ่งบำเรอ อะไรจำเป็น
และไม่จำเป็นแก่ชีวิต ขอบหาเงินแต่ขาด
การวางแผนการใช้จ่ายเงิน ซึ่งเรียกว่า

ถมเท่าไรไม่รู้จักเต็ม หาเงินกันจนตายก็ไม่พบความสุข หรือมีเงินมากมายเท่าไรก็ไม่พบความสุข การมีบัตรเครดิตหลายใบอย่าคิดว่าเทห์ เพราะเวลาใช้หนี้แล้วหน้าเศร้า เพราะเงินนั้นแหละมันจะกลายเป็น **เพศฆาตความสุขเสียเอง** ดังนั้น ควรปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดังนี้

1. **ยึดความประหยัด** ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพอย่างจริงจัง

2. **ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต** แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำเนินชีวิตก็ตาม

3. **ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์** และแข่งขันกันในการการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

4. **ไม่หยุดนิ่งที่จะนำพาการใช้ชีวิตให้หลุดพ้นความทุกข์** พยายามหาความสุขและสวัสดิการของตนเองให้มั่นคง เพื่อที่จะก้าวหน้ามีความสุข พอดี พอกิน เน้นการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ตามคำสอนในศาสนา

5. **อย่าสร้างค่านิยม ใช้ก่อนผ่อนทีหลัง** แบบรูดบัตรเครดิต เวลาผ่อนใช้หนี้จะทุกข์ระทมโดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ ควรจะสนับสนุนส่งเสริมการออมให้มากขึ้นและสมาชิกสหกรณ์จะต้องยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผลในการกู้ยืม

เพื่อจะตอบสนองปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียง

อย่างไรก็ตาม ผู้หวังความสุขจึงไม่ควรที่จะมองข้ามสุขภาพอนามัยของตนเอง ที่จะทำให้อารมณ์แข็งแรง มีสุขภาพดี ไม่ทุกข์ทรมานกับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ก็จะเป็นการเพิ่มกำไรความสุขให้ชีวิต การทำสุขภาพให้ดี มีเคล็ดลึบง่าย ๆ เพียง 4 อ. คือ อากาศดี อาหารดี ออกกำลังกายดี และอารมณ์ดี ปฏิบัติ 4 อ. นี้ให้ได้ จะทำให้อารมณ์เกิดความสมดุลกัน เป็นการดำเนินไปสู่หนทางแห่งความสุขในชีวิตประจำวัน **เพราะสุขภาพกายดีไม่มีขาย มีเงินมากมายก็ไม่สามารถซื้อได้**

บทสรุป

จงสร้างความสุขที่แท้จริงให้เกิดขึ้นเพื่อชีวิตที่มีความหวัง คือ ชีวิตที่มีความสุข และมีนักปราชญ์ผู้รู้กล่าวถึงความสุขไว้ดังนี้

1. **อยากมีความสุข 3 ชั่วโมง** ให้ตั้งวงดื่มกิน

2. **อยากมีความสุข 3 วัน** ให้เดินทางท่องเที่ยว

3. **อยากมีความสุข 3 สัปดาห์** ให้ซื้อเสื้อผ้าใหม่

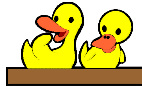
4. **อยากมีความสุข 3 เดือน** ให้แต่งงาน

5. อยากมีความสุข 3 ปี ขึ้นไปให้
ปลูกบ้านใหม่

6. อยากมีความสุขตลอดชีวิต
ให้ปลูกต้นไม้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรง
เห็นความทุกข์ยากของชาวบ้านที่ยากจน
จึงให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

ในการดำรงชีวิต ถ้าคนเราพอมี พอกิน
พออยู่ พอใช้ โดยเริ่มจากลดรายจ่าย
เพิ่มรายได้ รู้จักประหยัด อดออม ทำให้
คุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยเหลือซึ่งกัน
และกัน ด้วยการเอื้ออาทรต่อบุคคล
ครอบครัว และชีวิตอยู่ดีมีสุข คือ กินดีอยู่ดี
ไม่มีกังวล อยู่อย่างปลอดภัย มีความมั่นคง
ไม่หวาดระแวงซึ่งกันและกัน

ส ขภาพดี : รากฐานสำคัญของการพัฒนา

9 ทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมแห่งความสุข

เจษฎา นกน้อย¹

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ถ้าทรัพยากรมนุษย์หรือประชากรของประเทศมีคุณภาพ คือมีความรู้ ความสามารถ ขยันขันแข็ง มีสุขภาพดี มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีวิจรรณญาณในการปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์แล้ว ก็จะสามารถส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินับตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา เน้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพพร้อมก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการสมัยใหม่ บนพื้นฐานของการนำหลักธรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมประจำชาติมาประยุกต์ใช้ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการแรงงาน สวัสดิการสังคม ความปลอดภัยในชีวิต

¹ อาจารย์ประจำสาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

และทรัพย์สิน โดยคำนึงถึงการคุ้มครองคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ทั้งนี้เพราะสุขภาพของประชาชนเป็นปัจจัยพื้นฐานของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชีวิตในด้านต่างๆ ต่อไป

สุขภาพของคนเราประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ สุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิตใจ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์อาจทำให้มีจิตใจที่ดี ไม่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ในขณะที่เดียวกันคนที่มีจิตใจดีก็อาจเป็นผลให้อวัยวะต่างๆ ของร่างกายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีพละนาญยที่สมบูรณ์ได้เช่นกัน สุขภาพจิตจะดีหรือไม่ นอกจากเป็นผลจากสุขภาพกายแล้ว อาจเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำของชนชั้น การแก่งแย่งทำมาหากิน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการศึกษา ปัญหาครอบครัว ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคม ปัญหาการคบเพื่อนหรือเพื่อนต่างเพศ (บุญรอด วุฒิสาสตร์กุล, 2538) เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ

สุขภาพ หมายถึง สภาพที่เป็นสุขหรือความสุขสบายปราศจากโรค ฉะนั้นสุขภาพส่วนบุคคลและสุขภาพส่วนชุมชน

ย่อมหมายถึง การที่แต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มชนอยู่ในสภาพที่เป็นสุขสบายปราศจากโรค ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตโดยทั่วไปของคนเรา ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาในโลกนี้ก็สมควรที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข คือมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีจิตใจและอารมณ์ที่ดี ไม่ก่อทุกข์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น มีสมองที่มีคุณภาพ สามารถเรียนรู้ รับรู้ และคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งหากชุมชนใดประกอบไปด้วยคนที่มีคุณภาพก็ย่อมทำให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่มีศักยภาพสูง ซึ่งจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศต่อไป (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531)

ทั้งนี้สิ่งสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับสุขภาพคือ การรักษาสุขภาพ โดยหลักการทั่วไป การรักษาสุขภาพ คือ การให้ความสนใจและรับผิดชอบต่อตนเองซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพสำหรับทุกเพศทุกวัย หลักสำคัญในการรักษาสุขภาพประกอบด้วย (เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ, 2529)

1. กินเป็น ควรมีส่วนแบ่งเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารประเภทที่ทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เช่น อาหารประเภทไขมัน ไขมัน ชากาแฟ และสิ่งเสพติด
2. นอนเป็น การนอนหลับเต็มที่ และเพียงพอจะทำให้กระปรี้กระเปร่า

คุณภาพการนอนขึ้นกับจิตใจ สิ่งแวดล้อม และท่านนอน ทั้งนี้จำนวนชั่วโมงที่จำเป็นในการนอนหลับขึ้นอยู่กับความเพียงพอของร่างกายแต่ละคน

3. อยู่เป็น ไม่ใช่เพียงการรู้จัก รักษาสุขภาพที่ดีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการ รู้จักออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การ รักษาน้ำหนักตัวให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน รู้จักวิธีลดความเครียด และมองโลกในแง่ดี

4. สังคมเป็น คือ การปรับตัวให้ เข้ากับสภาพสังคม การใช้เหตุผล ความ เข้าใจและการยอมรับจะทำให้การปรับตัว ดีขึ้นและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ข้อสำคัญอย่าไปคาดหวังจากสังคมเกินไป เพราะหากไม่เป็นไปตามที่คาดหวังจะทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง ในที่สุด ต้องแยกตัวออกจากสังคม

ฉะนั้นหากต้องการให้ประชากร ของประเทศมีคุณภาพและพร้อมรับการ พัฒนา สิ่งสำคัญประการแรกที่ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญคือ สุขภาพของ ประชาชน โดยจะต้องให้ความรู้แก่ ประชาชนในการรักษาสุขภาพ ควบคู่ไป กับการวางมาตรการในการเฝ้าระวังเหตุที่ จะมาบั่นทอนสุขภาพของประชาชน อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง คุณภาพชีวิตที่ดีและสังคมแห่งความสุข ต่อไป

สถานการณ์สุขภาพของคนไทย

มติชนสุดสัปดาห์ (2549) ได้ รายงานสถานการณ์ด้านสุขภาพอนามัย ของคนไทยไว้หลายประเด็นคือ

1. ประชาชนได้รับหลักประกัน สุขภาพสูงถึงร้อยละ 95.4 เพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 78.2 ในปี 2543 เนื่องจากนโยบาย ประกันสุขภาพ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นตัวชี้วัด สำคัญถึงความมั่นคงทางด้านสุขภาพของ ประชาชน

2. รายงานจากสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ พบว่า มีโรงพยาบาลของรัฐ 887 แห่ง โรงพยาบาลของเอกชน 424 แห่ง ในด้านบุคลากรทางการแพทย์นั้น กำลังคนด้านการแพทย์ของไทยมีคุณภาพ ในระดับสากล และมีค่าบริการถูกกว่า ต่างประเทศ ซึ่งจากการบริการและฝีมือ ทางการแพทย์ของไทยทำให้ชาวต่างชาติ จำนวนมากให้ความสนใจเข้ามาใช้บริการ รักษาอย่างต่อเนื่องโดยในปี 2545 - 2546 มีถึง 630,000 ถึง 973,000 คนตามลำดับ ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 55 สร้างรายได้เข้า ประเทศสูงถึง 43,549 ล้านบาท ข้อเท็จจริง นี้มีด้านดี แต่ก็มีสิ่งควรระวัง คือ การไหลออก ของบุคลากรผู้ให้บริการทางการแพทย์ ไปสู่การให้บริการนักท่องเที่ยวหรือผู้ป่วย นอกประเทศที่มีกำลังซื้อสูงกว่า จนทำให้

บุคลากรทางการแพทย์ที่ไม่พอเพียงอยู่แล้ว
ขาดแคลนลงไปอีก

3. โรคเอดส์ ซึ่งได้กลายเป็นโรคที่
คุกคามความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศ
กำลังพัฒนาหลายแห่ง เช่น ในทวีป
แอฟริกา ส่งผลให้อายุขัยของประชากรใน
ประเทศเหล่านั้นลดลง ผู้ป่วยมักอยู่ในวัย
หนุ่มสาวที่เป็นกำลังสำคัญของครอบครัว
และประเทศชาติ สำหรับกรณีประเทศไทย
กล่าวได้ว่าสามารถควบคุมโรคนี้ได้ในระดับหนึ่ง
โดยผู้ติดเชื้อไม่เพิ่มขึ้นมาก
ปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อเอดส์ที่ยังมีชีวิตอยู่
ประมาณ 570,000 คน โดยร้อยละ 68 เป็น
สตรี และมีกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี
ติดเชื้อถึง 70,000 ราย จึงเป็นกลุ่มที่จะต้อง
เฝ้าระวังเป็นพิเศษ มิฉะนั้นอาจทำให้
สถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศเลวร้าย
ลงไปอีก อนึ่งมีข้อสังเกตว่าโรคติดเชื้อที่
เคยควบคุมได้ อย่างเช่น มาลาเรีย และ
วัณโรค ได้กลับมาคุกคามใหม่ นอกจากนี้
โรคระบาด เช่น ไข้เลือดออก และไข้หวัดนก
อาจกลายเป็นภัยใหญ่ซึ่งมีการระบาดไป
ทั่วโลกได้

4. สารเสพติด ที่ถูกกฎหมาย ได้แก่
สุราและบุหรี่ และที่ผิดกฎหมาย เช่น
ยาบ้า ยาอี มีผู้ตกอยู่ในความเสี่ยงหรือ
ตกเป็นเหยื่อจำนวนมาก สุราเป็นสาเหตุ
สำคัญหนึ่งที่ก่ออุบัติเหตุทางการจราจร
และเป็นสาเหตุการตายสำคัญของชาวไทย

แม้จะมีการรณรงค์เพื่อลดอุบัติเหตุแต่ก็ได้
ผลน้อย ทั้งยังก่อผลเสียต่อสุขภาพ
และโน้มนำให้ก่ออาชญากรรมหลาย
ประการ

5. สุขภาพจิต การไม่สบายหรือ
ป่วยทางจิตเป็นภัยคุกคามความมั่นคง
ของมนุษย์อย่างรุนแรง แต่ยังไม่ได้รับความ
สนใจเท่าที่ควร สาเหตุของการป่วย
ทางจิตมีทั้งจากทางด้านสรีรศาสตร์
กายภาพ และกรรมพันธุ์ ไปจนถึงด้าน
สภาพสังคมและการดำเนินชีวิต เห็นได้ว่า
การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและการ
ใช้ชีวิตของผู้คนสมัยใหม่มีส่วนทำให้อัตรา
ผู้ป่วยทางจิตประสาทเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก
รวมทั้งในประเทศไทย ซึ่งสาเหตุมาจากการ
เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ความไม่
แน่นอนสูงขึ้น การแข่งขันและการต้อง
ดำเนินชีวิตอย่างเร่งรีบมากขึ้น ก่อให้เกิด
ความเครียดทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพ

ในการศึกษาเรื่องสุขภาพพบว่า
ความรู้สึกมีความสุขในชีวิตเป็นปัจจัยที่มี
ผลต่อการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งความสุขเป็น
ภาวะของจิตใจที่รับรู้และตอบสนองต่อ
บุคคล สิ่งของ สถานที่ และเหตุการณ์ต่างๆ
ที่เกิดขึ้นไปในทางที่ดีและพึงพอใจ ส่งผล
ให้บุคคลที่มีความสุขดังกล่าวอยากมีชีวิต
อยู่ต่อไปให้นานที่สุด (สุภา มาลากุล ณ

อยุธยา, 2539) ซึ่งพบได้ชัดเจนในคนไทยที่มีอายุยืนกว่า 100 ปี (อมรากลุอินโธชาซานนท์, 2539)

หลักการทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่าบุคคลจะมีความสุข สงบ และ สมบูรณ์ในชีวิตได้ ต้องมีความเพียรในการปฏิบัติธรรม 3 ประการ คือ ทาน ศีล และภาวนา (ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ, 2540) แต่ในปัจจุบันพบว่ามีการปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว น้อยมาก ทำให้สังคมไทยเต็มไปด้วยผู้มีปัญหาทางจิตและพฤติกรรมที่สับสน ในทางกลับกันหากเราสามารถนำหลักธรรมทางศาสนา ตัวอย่างเช่น การนำหลักพุทธธรรมกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (เจษฎา นกน้อย, 2549) มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตก็เชื่อว่าจะทำให้พบแต่ความสุขและความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ในประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น สหรัฐอเมริกา การศึกษาก็พบผลในทำนองเดียวกันคือ มีคนอเมริกันเพียง 10 - 15 % เท่านั้นที่บอกว่าตนเองมีความสุข และรู้สึกเป็นทุกข์มากกว่าสุขถึง 14 เท่า (Myers, 2000) โดยบุคคลที่มีความสุขในชีวิตน้อยหรือมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำจะมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายสูง (Diener, 2000)

สำหรับในประเทศไทยได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพ ได้แก่ โสมพงษ์ สุวรรณเวช และ

สมาลย์รัตน์ หงษ์ทอง (2535) ภาวินี โภคสินจรรย์ญ (2538) อติญาณ์ ศรเกษตรริน และคณะ (2547) สรุปได้ว่า สุขภาพดีเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ การยอมรับความเปลี่ยนแปลงในชีวิต การเข้าถึงบริการสุขภาพ ความรู้ความเข้าใจในการดูแลตัวเอง และการได้รับความช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วยจากสังคมและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งล้วนแล้วแต่มีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพ ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวเพื่อสุขภาพที่ดีทั้งของตนเองและของคนรอบข้าง

สุขภาพดีชีวิตมีสุข

คณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติได้เสนอร่างพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ได้พูดถึงสุขภาวะ (Well-being) ที่หมายถึงทั้งสุขภาพทางกายจิตใจปัญญาหรือจิตวิญญาณ และด้านสังคม มีการจัดตั้งสมัชชาสุขภาพซึ่งมีประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ เข้าร่วม กิจกรรมเหล่านี้เมื่อดำเนินไปก็จะก่อเป็นองค์ความรู้ซึ่งสามารถนำไปสร้างดัชนีความสุขหรือสุขภาวะ และเมื่อรวมกับข้อมูลด้านอื่นๆ ก็ประกอบเป็นความสุขมวลรวมประชาชาติได้ นอกจากนี้ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญในการนำเสนอแนวคิดด้านสาธารณสุขของไทย

ได้เน้นเรื่องการอยู่เย็นเป็นสุข โดยได้จัดเวทีจุดประกายสมัชชาสุขภาพว่าด้วยความอยู่เย็นเป็นสุข หรือ “ความสุข” ขึ้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2548 โดยมีประเด็นที่น่าสนใจคือ (สมโภช รัตติโอพาร, 2549)

1. หลักปรัชญาและเป้าหมายของความอยู่เย็นเป็นสุข มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ (1) หลักความเป็นองค์รวม ทั้งในระดับบุคคลและสังคม (2) หลักความพอเพียงทั้งในระดับบุคคลและสังคม (3) หลักดุลยภาพของการพัฒนา โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจต้องไม่ล้ำหน้าการพัฒนาทางสังคม และนำไปสู่ความเป็นธรรมในสังคม (4) หลักระบบคุณค่าดั้งเดิมในสังคมไทย เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเคารพบุพการี (5) หลักการทางศาสนา ไม่ยึดติดตัวตนและวัตถุ (6) หลักวิถีคิด การคิดเชิงบวก คิดสร้างสรรค์ (7) หลักการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. องค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข มี 2 ส่วน ได้แก่ ความสุขภายในและความสุขภายนอก

3. ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อความอยู่เย็นเป็นสุข มีองค์ประกอบ 10 ประการในการสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ (1) การสร้างค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมความพอเพียง ค่านิยมการให้ (2) ระบบ

การเรียนรู้และเครือข่ายที่มีชุมชนเป็นพื้นฐาน (3) ระบบเศรษฐกิจ ไม่เน้นกำไรเป็นเป้าหมายสูงสุด (4) ระบบวัฒนธรรม (5) ระบบสื่อสารมวลชน (6) นโยบายรัฐและผู้นำกำหนดนโยบาย เน้นธรรมาภิบาลและการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข (7) ครอบครัว (8) ชุมชน (9) สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ (10) สถาบันศาสนา ส่งเสริมบทบาทศาสนาต่อการพัฒนาชุมชน

4. กลไกขับเคลื่อนไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ (1) การสร้างกระแสความคิดในสาธารณะ (2) การเริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชน (3) การพัฒนาเครื่องมือสร้างความสุข (4) ปรับระบบสังคม (5) เชื่อมโยงฝายนโยบาย (6) ขยายเครือข่ายการเรียนรู้

ขณะที่ สำนักวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ได้นำเสนอความจริง 12 ข้อเกี่ยวกับความสุข กล่าวคือ

1. ความสุขเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและสามารถวัดได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถาม การวัดกระแสคลื่นไฟฟ้าในสมอง เป็นต้น

2. การแสวงหาความสุขเป็นธรรมชาติของคน โดยคนจะหาวิธีสร้างความสุขโดยเปรียบเทียบต้นทุนและผลที่จะได้รับจากวิธีต่างๆ

3. สังคมที่ดีที่สุดคือ สังคมที่มีความสุขมากที่สุด ดังนั้นนโยบายสาธารณะควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุขและลดความทุกข์ให้มากที่สุด

4. สังคมจะมีความสุขเพิ่มขึ้นหากคนในสังคมไม่มีเป้าหมายร่วมกันว่าต้องการให้สังคมมีความสุขเพิ่มขึ้น เนื่องจากความสุขของคนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้อื่น ดังนั้นความสุขจะเพิ่มขึ้นเมื่อทุกคนยอมรับเป้าหมายของความสุขในสังคม อันจะทำให้สามารถร่วมกันจัดระบบสังคมให้เกิดประโยชน์สาธารณะขึ้นได้

5. คนเป็นสัตว์สังคม การมีเพื่อน มีครอบครัว มีงานทำ เป็นความสุขที่นอกเหนือจากเรื่องเงิน

6. คนต้องการไว้ใจผู้อื่น ความสุขของสังคมโดยเปรียบเทียบระหว่างสังคมต่างๆ สามารถวัดได้โดยเครื่องชี้ 6 ตัว ได้แก่ (1) สัดส่วนประชากรที่เห็นว่าสามารถไว้ใจคนอื่นในสังคมได้ (2) สัดส่วนประชากรที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่รวมตัวกัน (3) อัตราการหย่าร้าง (4) อัตราการว่างงาน (5) คุณภาพของรัฐบาล (6) ความเชื่อถือในศาสนา นโยบายที่สามารถส่งเสริมความไว้ใจให้เกิดขึ้นในสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก นโยบายดังกล่าวได้แก่ การให้การศึกษา ด้านจริยธรรม การสร้างครอบครัว ชุมชน และที่ทำงานที่อบอุ่นมั่นคง

7. คนมีความยึดติดกับสถานภาพปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ต้องคำนึงว่าคนมีความทุกข์กับสิ่งที่สูญเสียไปมากกว่าดีใจกับสิ่งที่ได้มาใหม่ นอกจากนั้นคนชอบสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย ดังนั้นการเคลื่อนย้ายแรงงานและถิ่นฐานอาจทำให้ประสิทธิภาพของประเทศมากขึ้น แต่คนมีความสุขน้อยลง

8. คนใส่ใจกับสถานะทางสังคมอย่างยิ่ง เพราะคนมีธรรมชาติที่ต้องการจะดีกว่าคนอื่น ดังนั้นเมื่อมีคนรู้สึกดีขึ้นจะมีคนอื่นที่รู้สึกแย่ลง และนี่คือสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมไม่มีความสุขเพิ่มขึ้น ซึ่งนโยบายสำคัญที่จะช่วยลดปัญหานี้ได้แก่ (1) ภาษีจะช่วยบรรเทาการแข่งขันอย่างไม่หยุดหย่อนได้ (2) การศึกษาจำเป็นต้องสอนเยาวชนให้มีความนิยมที่ถูกต้องในเรื่องของสถานะทางสังคมและปลูกฝังให้มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

9. คนมีการปรับตัวกับสิ่งใหม่อยู่เสมอ เมื่อได้สิ่งที่ดีขึ้นแล้วระยะหนึ่งก็จะมีคนเคยชิน ดังนั้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงไม่ทำให้คนรู้สึกมีความสุขยาวนาน

10. คนยิ่งรวยยิ่งมีความสุขกับเงินน้อยลง เงินจำนวนเท่ากันจะสร้างความสุขให้กับคนจนได้มากกว่าคนรวย ดังนั้นนโยบายลดช่องว่างของรายได้ระหว่างชนชั้นในสังคม และระหว่าง

ประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน จะช่วย
เพิ่มความสุขของสังคมโดยรวม

11. ความสุขขึ้นอยู่กับปัจจัย
ภายในของบุคคลมากพอกับปัจจัย
ภายนอก ระบบการศึกษาควรมุ่งเพิ่ม
ปัจจัยบวกภายในตัวคนและการฝึกจิตเช่น
การนั่งสมาธิ เป็นต้น จะช่วยให้คน
สามารถต่อต้านความทุกข์และเพิ่มความสุข
ได้

12. นโยบายสาธารณะมีผลต่อ
การลดความทุกข์ได้ง่ายกว่าการสร้าง
ความสุข นโยบายสาธารณะจึงควรมุ่งไป
ที่กลุ่มคนที่มีความทุกข์ในสังคม

ซึ่งสอดคล้องกับ อมาตยา เซ็น
(Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์รางวัล
โนเบล ผู้เคลื่อนไหวสำคัญเกี่ยวกับความ
มั่นคงของมนุษย์ ซึ่งให้ความสำคัญกับ
หลักพื้นฐาน 7 ประการ คือ (1) ความ
สามารถในการทำอะไรให้สำเร็จ (2)
สุขภาพ (3) การกระตือรือร้นปัญญา (4)
มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่พึงพอใจ
(5) สิ่งแวดล้อมที่สุขสบาย (6) การสร้าง
โครงการส่วนบุคคล และ (7) การแสวงหา
และได้มาซึ่งความสุข

ทั้งนี้ความหมายของชีวิตที่มีความ
สุขนั้นจะแตกต่างกันไป จากการศึกษาของ
พีระศักดิ์ ศรีฤทธา (2545) เรื่องชีวิตที่มี
ความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น :
กรณีศึกษาบ้านไถ่นา อำเภอมะเมือง พบว่า

ผู้สูงอายุมองว่าเป็นสภาวะของความสุข
สำราญทั้งกายและใจ ความสงบและ
ความพอเพียง โดยเปรียบเทียบค่าของการ
มีชีวิตที่มีความสุขเหมือนกับการมีบุญ
ความสุขทางใจสำคัญกว่าความสุขทางกาย
ความสุขของแต่ละคนเป็นอัตวิสัยและอยู่
บนฐานของการเปรียบเทียบกับผู้อื่นที่มี
สถานะใกล้เคียงกับตน ความเชื่อที่เกี่ยว
กับความสุขได้แก่ ความเชื่อในเรื่องชะตา
ชีวิตหรือวาสนาและความเชื่อเรื่องเวรกรรม

ขณะที่การศึกษาของ สุริยัญ ชูช่วย
(2545) เกี่ยวกับการแสวงหาความสุข
และคุณค่าของชีวิต กรณีศึกษาทัศนะ
ของกลุ่มคนต่างวัยในกรุงเทพมหานคร พบว่า
กลุ่มตัวอย่างทุกวัยให้ความสำคัญกับการ
มีความสุขสบายทางกายและใจเป็น
อันดับที่หนึ่ง วัยรุ่นให้ความสำคัญกับการ
ขบคิดเรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
เป็นอันดับที่สอง วัยผู้ใหญ่ให้ความสำคัญ
กับการมีสติเท่าทันความคิดและความ
รู้สึกของตนเอง ขณะที่วัยกลางคนและ
วัยสูงอายุให้ความสำคัญกับการมีจิตใจ
สงบปราศจากความทุกข์และความทุกข์
นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มี
วัยต่างกันจะมีทัศนะเกี่ยวกับการแสวงหา
ความสุขและทัศนะเกี่ยวกับคุณค่าของ
ชีวิตแตกต่างกัน

ฉะนั้นหากต้องการสร้างสังคมแห่ง
ความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทย การ

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพโดยเริ่มจากการมีสุขภาพดีจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกัน เพราะเท่ากับเป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้กับทั้งครอบครัว สังคม และประเทศชาติไปพร้อมกันอีกด้วย

บรรณานุกรม

เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ.

2529. **การรักษาสุขภาพในผู้สูงอายุ.**

กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

โครงการข่าวสารทิศทางประเทศไทย :

สุขภาพอนามัยของคนไทยที่น่า

สนใจ. 2549. มติชนสุดสัปดาห์.

3 - 8 ก.พ.

เจษฎา นกน้อย. 2549. **พุทธธรรมกับ**

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง.

Chulalongkorn Review, 18(71):

65-77.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2540.

ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธ

ศาสนาของคนไทย : การปลูกฝัง

อบรมและคุณภาพชีวิต.

กรุงเทพมหานคร : รายงานการ

วิจัยมหภาค สถาบันบัณฑิตพัฒน

บริหารศาสตร์.

บุญรอด วุฒิสาสตร์กุล. 2538. **ปัจจัยที่มี**

ผลต่อสุขภาพจิตของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กรุงเทพมหานคร : โครงการ

ปริญญาเอกประชากรกับการพัฒนา

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พีระศักดิ์ ศรีฤๅชา. 2545. **ชีวิตที่มีความ**

สุขของผู้สูงอายุในหมู่บ้านแห่ง

หนึ่งในจังหวัดขอนแก่น : กรณี

ศึกษานานไถ่ อำเภอมะนัง

วารสารวิชาการสาธารณสุข (11, 1)

มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545, หน้า

54.

ภาวินี โภคสินจำรูญ. 2538. **ความสัมพันธ์**

ระหว่างความเชื่อด้าน สุขภาพ

กับพฤติกรรม的自我ดูแลตนเอง

ของหญิงตั้งครรภ์ชาวไทย มุสลิม

ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง เนื่องจาก

การตั้งครรภ์.

กรุงเทพมหานคร : กรมอนามัย.

สมโภช รติโอฬาร. 2549. **สังคมที่มีความ**

สุขอย่างยั่งยืน: ความเป็นไปได้ใน

บริบทประเทศไทย. Available at:

[www.forumforhealthpolicy.org/](http://www.forumforhealthpolicy.org/article/สังคมที่มีความสุข.doc)

[article/สังคมที่มีความสุข.doc](http://www.forumforhealthpolicy.org/article/สังคมที่มีความสุข.doc)

(15 กรกฎาคม 2550)

สำนักงานแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ. 2548. **สรุปสาระ**

สำคัญจากหนังสือ

Happiness: Lesson from a New

Science โดย Richard Layard.

Available at: <http://>

www.dmh.go.th/news/view.
asp?id=981 (15 กรกฎาคม 2550)
สุภา มาลากุล ณ อยุธยา. 2539. **เอกสาร
การสอนชุดวิชาสุขภาพจิตจิตวิทยา
ทั่วไป** หน่วยที่ 8-12. พิมพ์ครั้งที่
9. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.
สุริยัญ ชูช่วย. 2545. **การแสวงหาความสุข
และคุณค่าของชีวิต** กรณีศึกษา
ทัศนะกลุ่มคนต่างวัยในกรุงเทพ
มหานคร. กรุงเทพมหานคร
: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2531.
**เอกสารการสอนชุดวิชา สุขภาพ
ส่วนบุคคลและชุมชน** หน่วยที่
1-7. กรุงเทพมหานคร.
โสมพงษ์ สุวรรณเวช และ สุมลย์รัตน์
หงส์ทอง. 2535. **การศึกษาวิจัย
พฤติกรรมสุขภาพอนามัยสตรี
อายุ 15-59 ปี** ที่มารับบริการ
ตรวจรักษา ณ โรงพยาบาล
จุฬาลงกรณ์, โรงพยาบาลศิริราช,

โรงพยาบาลรามธิบดี, โรงพยาบาล
ราชวิถี และ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ
เขต 1 กรุงเทพฯ. กรุงเทพมหานคร :
กรมอนามัย.
อดิญาณ์ ศรเกษตริน และคณะ 2547.
**ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม
การสร้างเสริมสุขภาพและพฤติกรรม
การใช้บริการสุขภาพของประชาชน
ภายใต้การสร้างหลักประกัน
สุขภาพถ้วนหน้า**. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
อมรากุล อินไอชาซานนท์. 2539. **"ยึดชีวิต
ผู้สูงอายุ"** วารสารหมออนามัย.
(กันยายน - ตุลาคม) : 53-54.
Diener, E. 2000. **Subjective WellBeing:
The Science of Happiness and
a Proposal for a National Index**.
The American Psychologist
Association.
Myers, D.G. 2000. **The Funds, Friends
and Faith of Happy People**.
The American Psychologist
Association.

พิมพ์ที่ บริษัท บพิทธการพิมพ์ จำกัด

70 ถนนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร. 0-2222-5555, 0-2221-9781 โทรสาร 0-2221-6433 นายยอดย้ง โสภณ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา พ.ศ.2549

E-mail Address : borpitt@asianet.co.th

...จอมองชาติบ้านเมืองเป็นสิ่งมีชีวิต ช่วยพิทักษ์
รักษา วัฒนธรรม และเสริมเกียรติยศ อย่างมองอะไรเพียงผ่าน
ไปก็ เพราะแผ่นดินนี้จะต้องดำรงอยู่ยาวไกล อีกช่วง
คนจากเราไป...

ทำ จนจน